

Επιστημονικόν Βῆμα τοῦ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΗΣ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΕΤΑΙ
ΥΠΟ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ 15Α — ΑΘΗΝΑΙ
ΤΗΛΕΦΩΝΟΝ 36-547

ΕΤΟΣ Ε' — ΤΕΥΧΟΣ 50^{ον} — 60^{ον}
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ — ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 1958

Τιμή τεύχους Δρχ. 5
Συνδρομή διὰ μὴ μέλη 50

ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΙ ΑΥΤΗΣ

Τοῦ κ. **Η. Α. Π. ΑΣΗΜΑΚΟΠΟΥΛΟΥ**
Προέδρου Δ. Ο. Ε.

Ὑπὸ τοῦ Χριστιανικοῦ Κοινωνικοῦ Κύκλου τελοῦντος ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Καθηγητοῦ καὶ τέως Πρυτάνεως τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Μπρατσιώτου συνεζητήθησαν εἰς ἀλλεπαλλήλους συνεδριάσεις τῶν μελῶν του ἐν τῷ Θεολογικῷ Σπουδαστηρίῳ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν πάντα τὰ ἀφορῶντα εἰς τὴν Παιδείαν τοῦ Ἑθνους θέματα.

Κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 1-2-58, καθ' ἣν παρευρέθησαν οἱ κ. κ. Π. Κανελλόπουλος, Κ. Καλλίας, Ν. Σπέντζας, Δ. Στεφάνου, Α. Καμβύσης, Κ. Ἀποσκίτης Βουλευταὶ — μέλη τῆς Διακομματικῆς Ἐπιτροπῆς Παιδείας, οἱ κ. κ. Στέφανος Στεφανόπουλος καὶ Θεόδωρος Τουρκοβασίλης Ἀρχηγοὶ Κομμάτων, ὁ τέως Γεν. Γραμματεὺς τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας κ. Κ. Γεωργούλης, Καθηγηταὶ τῶν διαφόρων Πανεπιστημιακῶν Σχολῶν, Ἐκπαιδευτικοὶ Σύμβουλοι καὶ ἄλλοι, ὡμίλησεν ἐπὶ τῶν ζητημάτων τῆς Στοιχειώδους Ἐκπαιδεύσεως καὶ τῶν Λειτουργιῶν αὐτῆς ὡς καὶ ἐπὶ τῶν πορισμάτων τῆς Ἐπιτροπῆς Παιδείας ὁ Πρόεδρος τῆς Διδασκαλικῆς Ὀμοσπονδίας κ. Ἡλίας Π. Ἀσημακόπουλος εἰπὼν τὰ ἀκόλουθα:

Κύριοι:

Ἡ ὁργάνωσις, τῆς ὁποίας ἔχω τὴν τιμὴν νὰ προεδρεύω, ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς, καθ' ἣν κατηρτίσθη ἡ Ἐπιτροπὴ Παιδείας διετηρήθησε ριζικῶς πρὸς τὴν σύνθεσιν αὐτῆς, διὰ δύο λόγους: Πρῶτον, διότι ἡγνοήθησαν παντελῶς ὑπὸ τῶν ἀρμοδίων αἱ δύο ὁργανώσεις τῶν ἐκπαιδευτικῶν καὶ δεύτερον, διότι ἡ σύνθεσις τῆς Ἐπιτροπῆς δὲν ἦτο ἡ ἐνδεδειγμένη κατὰ τὴν ἀντίληψίν μας. Ἐκλήθησαν διὰ νὰ ὑποδείξουν τὸ φάρμακον τῆς θεραπείας τῆς ἀσθενήσης Παιδείας πρόσωπα τὰ ὁποία κατὰ τὴν παρελθόν διώκησαν τὴν Παιδείαν καὶ τὰ ὅποια καθ' ἡμᾶς δὲν εἶναι ἀμέτοχα τῆς εὐθύ-

νης, ἐὰν βεβαίως ὑπάρχῃ τοιαύτη. Ἄλλα πάλιν μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς οὐδέποτε ἡσχολήθησαν κατὰ τὸ διάστημα τῆς ζωῆς των μετὰ τὴν Παιδείαν καὶ ἐπομένως δὲν ἐγνώρισαν ποτέ, οὔτε τὰς ἀνάγκας τῆς, οὔτε τὰς ἀπαιτήσεις τῆς, ἀλλὰ οὔτε καὶ τὰς συνθήκας ἐργασίας τῶν ἐκπαιδευτικῶν λειτουργῶν, ἰδίᾳ τῆς Στοιχειώδους Ἐκπαιδεύσεως.

Τὰ ἀνωτέρω δὲν ἀφοροῦν ὅλα τὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς.

Ἡ ἀπουσία, ὁμῶς, ἐκπροσώπων τῶν δύο Ὀμοσπονδιῶν ἀπὸ τὴν Ἐπιτροπὴν ὑπῆρξε κατὰ τὴν γνώμην μας μέγιστον σφάλμα.

Πρὸ ἡμερῶν ὁ ἀξίτιμος συναρχηγὸς τῶν Φιλελευθέρων κ. Παπανδρέου ὑπεστήριξεν, ἂν ἐνθυμούμαι καλῶς, ὅτι τὴν ἐκπαιδευτικὴν πολιτικὴν καθορίζει ὁ πολιτικὸς κόσμος, οἱ δὲ ἐκπαιδευτικοί, ὡς εἰδικοί, ὑποχρεοῦνται νὰ ἐκθέσουν τὰς ἀπόψεις των μόνον.

Θὰ μᾶς εὐρίσκεν ἀπολύτως συμφώνους μετὰ τὴν γνώμην αὐτήν, ἐὰν τὰ πολιτικὰ κόμματα κατὰ τὴν προεκλογικὴν περίοδον, ἔθετον ἐνώπιον τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ τὸ πρόγραμμά των εἰς τὸν τομέα τῆς παιδείας. Δυστυχῶς ὁμῶς οὐδὲν κόμμα ἔθεσε τὴν ἐκπαιδευτικὴν του πολιτικὴν ὑπ' ὅψιν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, μόνου ἀρμοδίου νὰ ἐγκρίνῃ τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ πρόγραμμα.

Ἀνεξαρτήτως πάντως τούτου ἡ ἀπόφασις τῆς Κυβερνήσεως περὶ συγκροτήσεως ἐπιτροπῆς, ἔστω καὶ ἐκ μὴ εἰδικῶν, διὰ τὰ ζητήματα τῆς παιδείας ἀποτελεῖ ἐν βῆμα διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν ζητημάτων τῆς Παιδείας, πράγμα τὸ ὁποῖον ἐκαίμῃ ἰδιαιτέρως ὁ κλάδος μου, ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν βεβαίως, ὅτι ὁ πολιτικὸς κόσμος τῆς χώρας θὰ προχωρήσῃ καὶ πέραν τῶν λόγων εἰς τοὺς ὁποίους μᾶς ἔχει συνηθίσει.

Πρὶν ἢ εἰσελθῶ εἰς τὰ ἐπὶ μέρους πορί-

σματα της Ἐπιτροπῆς Παιδείας τὰ ἀφορῶντα εἰς τὴν Στοιχ. Ἐκπαίδευσιν θὰ ἐκθέσω δι' ὀλίγων ἀπόψεις τινὰς τῆς ὁργανώσεώς μου τόσον διὰ τὴν Παιδείαν τοῦ ἔθνους ὅσον καὶ διὰ τοὺς λειτουργοὺς τῆς Στοιχ. Παιδείας εἰδικότερον.

Ἡ Παιδεία σήμερον, οὕτως ἢ ἄλλως, ἐχαρακτηρίσθη ὡς μέγας ἀσθενής. Τοῦτο εἶναι ἀληθές· ἀλλὰ ὡς ἴδωμεν διατὶ σήμερον ἀσθενεῖ περισσότερον ἀπὸ χθές.

Σήμερον ἔχομεν περισσότερους, ἀπὸ κάθε ἄλλην ἐποχὴν, Διδασκάλους, περισσότερα διδασκλήρια καὶ περισσότερα ἐξωπλισμένα με ἐποπτικά ὄργανα σχολεῖα, τόσον εἰς τὴν Δημοτικὴν ὅσον καὶ εἰς τὴν Μέσσην Παιδείαν. Ἀναμφισβητήτως αἱ ἐλλείψεις εἶναι τεράστιαι, ἀλλὰ συγκρινόμεναι με τὰς τοῦ παρελθόντος εἶναι ὀλιγώτεραι, ἔστω καὶ κατ' ἐλάχιστον.

Καὶ ὁμως ἡ Παιδεία ἀσθενεῖ. Καὶ διερωτώμεθα πάντες: διατὶ; Δὲν εἶναι δὲ καὶ ὀλίγοι οἱ θεραπευταί, ὡς ἐτόνισεν ὁ ἀξιότιμος καὶ σεβαστὸς κ. Γεωργιούλης, οἱ ὅποιοι προσφέρονται διὰ τὴν σωτηρίαν δηδὲν τῆς Πατρίδος. Ἐκαστος τούτων κρατεῖ εἰς τὴν τσάνταν τοῦ καὶ πρόγραμμα μεταρρυθμίσεως, τὸ ὅποιον εἴαν ἡ Πολιτεία ἤθελεν υἱοθετήσῃ θὰ ἐλύετο κατὰ τὴν ἀντίληψίν των τὸ θέμα αὐτομάτως.

Οὐδεὶς δυστυχῶς ἀντελήφθη μέχρι τῆς στιγμῆς εἴτε ἐκ τῶν ἐθελοντῶν θεραπευτῶν, εἴτε ἐκ τῶν ὑπευθύνων παραγόντων, ποῦ ἐγκτεται ἡ ἀσθένεια καὶ ποῖος εἶναι ὁ μέγας ἀσθενής.

Ὁ μέγας ἀσθενής εἶναι ὁ λειτουργὸς τῆς Στοιχ. καὶ Μέσης Ἐκπαιδεύσεως. Αὐτὸς ἀσθενεῖ καὶ ὅχι τὰ διδασκλήρια καὶ τὰ ἐποπτικά ὄργανα. Ὅταν δὲ αὐτὸς ἀσθενῇ, τὰ διδασκλήρια, τὰ ὄργανα καὶ αἱ μεταρρυθμίσεις, ὅσον δήποτε προοδευτικαὶ καὶ εἴαν εἶναι αὐταί, σιωποῦν καὶ περιττεύουν. Ἀντιθέτως, καὶ εἴαν δὲν ὑπάρχῃ τίποτε, ὑπάρχει ὁμως ὁ ἐνθουσιώδης Διδάσκαλος καὶ ὁ νάρθηξ μόνον τῆς Ἐκκλησίας, τὰ ἀποτελέσματα θὰ εἶναι ἐκεῖνα ἀκριβῶς τὰ ὁποῖα προσδοκᾷ τὸ ἔθνος καὶ ἡ φυλὴ.

Πολὺ ὀρθῶς ἐτόνισε κατὰ τὴν προηγουμένην συνεδρίαν ὁ τέως ἀρχηγὸς τοῦ Γεν. Ἐπιτελείου κ. Γκίκας, ὅτι ἡ Πολιτεία χρειάζεται ἐκπαιδευτικοὺς με ἐνθουσιασμόν.

Δυστυχῶς ἡ Πολιτικὴ ἡγεσία τῆς Χώρας ἐφρόντισεν ἐπιμελῶς νὰ ἀφαιρέσῃ καὶ τὸ τελευταῖον ἴχνος ἐνθουσιασμοῦ ἀπὸ τοὺς Διδασκάλους, τοὺς ὁποῖους ἐθεώρησε πάντοτε ὑπαλλήλους ἡσόνος σημασίας.

Ἐν μόνον χαρακτηριστικὸν παράδειγμα θὰ σᾶς ἀναφῶ διὰ νὰ ἀντιληφθῇτε τὸ μέγεθος τοῦ ἐγκλήματος τῆς Πολιτικῆς ἡγεσίας ἐναντὶ τῶν ἐκπαιδευτικῶν καὶ τῆς Πολιτείας γενικώτερον. Ὁ Τμηματάρχης Β' Διδάσκαλος λαμβάνει 50 δραχμὰς ὀλιγωτέρας ἀπὸ τὸν Ἀκόλουθον (ἀπολυτηριούχον τοῦ Γυμνασίου) Ταμειακὸν ἢ Ἐφορειακὸν ἢ Τελωνειακὸν ἢ Τεχνικὸν καὶ ὁ Τμηματάρχης Α' Διδάσκαλος 153 δραχμὶ ὀλιγωτέρας τοῦ Γραμματέως Α' Ταμειακοῦ, Ἐφορειακοῦ κλπ.

Δὲν παρασύρομαι, κύριοι, ἀπὸ ὑπέρμετρον ἐνδιαφέρον πρὸς τὸν κλάδον μου, τὸν ὅποιον ἐκπροσωπῶ τὴν στιγμὴν ταύτην, οὔτε καὶ ἀπὸ τὰ συνδικαλιστικά μου αἰσθήματα. Πιστεύω ἀκραδάντως ὅτι ἡ πολιτικὴ ἡγεσία τῆς χώρας, πρὸς τὴν ὁποίαν τρέφω ἀπεριόριστον σεβασμόν, διέπραξε μέγιστον σφάλμα θέσασα τοὺς ἐκπαιδευτικοὺς λειτουργοὺς καὶ ἰδίᾳ τῆς Στοιχειώδους Παιδείας, εἰς τὴν οὐρὰν τῆς δημοσιοὑπαλληλικῆς τάξεως ἀπὸ ἀπόψεως βαθμολογικῆς καὶ μισθολογικῆς.

Κατὰ τοὺς μαύρους χρόνους τῆς δουλείας, ὅτε δὲν ὑπῆρχον οὔτε διδασκλήρια, οὔτε μέσα διδασκαλίας, κατῳρθώσεν ὁ δασκαλοκαλόγηρος ὑπὸ τὸ φέγγος τῆς σελήνης καὶ τὸ τρεμοσβύνον φῶς τοῦ κανδηλιῶ καὶ με μόνον ὄπλον τὸν ἐνθουσιασμόν, νὰ διατηρήσῃ ἀσβεστον τὴν φλόγα τῆς ἐλευθερίας καὶ νὰ μᾶς παραδώσῃ πατρίδα ἐλευθέραν. Ἐθεωρεῖτο ὁμως οὗτος τὸ ἱνδαλμα τῆς Κοινονίας ἐκείνης καὶ τὸ πρόσωπον τὸ ὅποιον ἠδύνατο νὰ θερμάνῃ τὴν ψυχὴν τοῦ λαοῦ.

Σήμερον ὁμως τί συμβαίνει; Μὲ λύπην μου σᾶς λέγω, ὅτι οἱ περισσότεροι τῶν Διδασκάλων αἰσθάνονται ἐντροπὴν νὰ ἀποκαλύψουν μεταξὺ ἀγνώστων τῆς παρέας των τὴν ἐπαγγελματικὴν των ιδιότητα, διότι πιστεύουν, ὅτι, ἀφ' ἧς διαπιστωθῇ ἡ ιδιότης των, θὰ χάσουν τοῦλάχιστον τὸ ἡμισυ τῆς πρὸς αὐτοὺς ἐκτιμήσεως. Τοῦτο καὶ μόνον φρονῶ ὅτι εἶναι ἀρκετὸν διὰ νὰ ἀντιληφθῇτε εἰς ποῖαν κατάστασιν ἀπογοητεύσεως εὐρίσκεται ὁ Ἕλλην Διδάσκαλος.

Ἡ περιφρονητικὴ ἐναντι τῶν Διδασκάλων στάσις τῆς Πολιτείας καὶ ἡ ἀστοργία τῶν ἐκάστοτε Κυβερνώντων συνετέλεσαν, ὥστε νὰ υπερπληρωθῇ ἡ ψυχὴ των ἀπὸ συναισθήματα μειονεξίας, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς ἄλλους ὑπαλλήλους τῆς χώρας, οἱ ὅποιοι διακατέχονται ἀπὸ συναισθήματα ἐγωῖσμοῦ καὶ ὑπεροψίας.

Ἀλλὰ καὶ ἡ πνευματικὴ ἡγεσία τῆς χώρας δὲν εἶναι ἀμέτοχος τῆς εὐθύνης. Εἶχεν ὑποχρέωσιν καὶ αὕτη νὰ μὴ περιορισθῇ εἰς τοὺς τρισακκὰς τοίχους τοῦ Πανεπιστημίου, ἀλλὰ νὰ ἀτενίσῃ με στοργὴν καὶ ἐνδιαφέρον πρὸς τὴν μεγάλην μᾶζαν τῶν ἐκπαιδευτικῶν, οἱ ὅποιοι ἀποτελοῦν τὴν βάσιν καὶ τὸ θεμέλιον καὶ τῆς Μέσης καὶ τῆς Ἀνωτάτης Παιδείας. Εἰς τὴν προσπάθειαν τὴν ὁποίαν καταβάλλει ἡ ὁργάνωσίς μου ἐπὶ μίαν 30ετίαν συνεχῶς διὰ τὴν ἀνύψωσιν τῆς Παιδείας καὶ τοῦ ἐργάτου αὐτῆς, δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι μόνη, ἀλλὰ νὰ συμπαρίστανται εἰς αὐτὴν οἱ πνευματικοὶ ἡγέται τῆς χώρας, οἱ ὅποιοι ἔπρεπε νὰ ἀναπτύξουν πρωτοβουλίαν.

Εἰς ὅλα τὰ προηγμένα Κράτη πάντες οἱ ἐκπαιδευτικοί, ἀπὸ τῆς Νηπιαγωγῆς μέχρι τῶν Πρυτάνεων τῶν Πανεπιστημίων, ἔχουν συμπλήξει ἐνιαίας ἐκπαιδευτικὰς ὁργανώσεις διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν ἐκπαιδευτικῶν προβλημάτων. Ἐδῶ εἰς τὴν χώραν μας ὑστεροῦμεν δυστυχῶς εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο. Καλοῦμεν λοιπὸν

τοὺς Καθηγητὰς τῶν Ἀνωτάτων Πνευματικῶν Ἰδρυμάτων τῆς Χώρας καὶ τοὺς λειτουργοὺς τῆς Μέσης Παιδείας εἰς μίαν ἐνιαίαν ἐκπαιδευτικὴν ὁργάνωσιν ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ ἀντιμετωπίσωμεν ἀποτελεσματικώτερον τὰ προβλήματα τῆς Παιδείας.

Μόνον δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου θὰ ἐπιτευχθῇ ἡ ἀνύψωσις τῶν Ἑκπαιδευτικῶν λειτουργῶν, οἱ ὅποιοι θεωροῦνται ἡσσονος ἀποστολῆς ὑπάλληλοι, ἰδίᾳ οἱ τῆς Στοιχειώδους.

Ἀλλὰ καὶ πέραν τούτων καίτοι κατὰ τὰ ἔτη 1946-1949 οἱ Διδάσκαλοι τὴν ἡμέραν εἰργάζοντο σφυρηλατοῦντες χαρακτηρὰς καὶ γαλουχοῦντες ψυχὰς καὶ τὴν νύκτα μὲ τὸ ὄπλον ἀνὰ χεῖρας ἐμάχοντο παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν ἠρωϊκῶν στρωμάτων μας, ἐν τούτοις, ὡς ἐτόνισε καὶ κατὰ τὸ παρελθὸν ὁ ἀξιότιμος καὶ σεβαστὸς τέως Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας κ. Καλλιὰς, ἐσυκοφαντοῦντο ἀπὸ τὰ καφενεῖα τῶν Ἀθηνῶν καὶ συκοφαντοῦνται ἀκόμη καὶ σήμερον κατὰ τὸν πλέον χειρότερον τρόπον.

Δύναμαι νὰ σᾶς διαβεβαιώσω, καὶ ἐπικαλοῦμαι πρὸς τοῦτο τὴν μαρτυρίαν τῶν ἀξιωματικῶν Καλλιὰ Γεωργούλη, ὅτι τὸ ποσοστὸν τῶν διδασκάλων ὧν ἀμφισβητοῦνται τὰ φρονήματα, ἂν δὲν ἔχῃ μηδενισθῇ ἤδη, ἔχει περιορισθῇ εἰς τὸ ἐλάχιστον, εἶναι δὲ τοῦτο ὀλιγώτερον τοῦ ποσοστοῦ πάντων τῶν ἄλλων δημοσίων ὑπαλλήλων.

Ἀποτελεῖ ὕβριν πλέον διὰ τὸν διδασκαλικὸν κόσμον σήμερον ὁ ἰσχυρισμὸς ὅτι οἱ Διδάσκαλοι δὲν διαπνέονται ἀπὸ ἐθνικὰ φρονήματα. Ἀποτελεῖ ἀγνωμοσύνην πρὸς τοὺς 4500 Διδασκάλους Ἐφέδρους Ἀξιωματικούς, οἱ ὅποιοι ἐδόξασαν ὡς ἡγετικά στελέχη τὰ Ἑλληνικὰ ὄπλα κατὰ τοὺς τελευταίους ἀγῶνας τοῦ ἔθνους, ἀλλὰ καὶ ἀσέβειαν πρὸς τὴν μνήμην ἐκείνων τῶν Διδασκάλων οἱ ὅποιοι ἐσφαγίσθησαν ὑπὸ τῶν προδοτῶν τῆς Πατριδος ἢ ἐπεσαν εἰς τὰ πεδία τῶν μαχῶν. Ἄς μὴ λησμονώμεν, κύριοι, ὅτι ἀπὸ τὰς τάξεις τῶν ἐχθρῶν τῆς πατριδος δὲν ἔλειψεν οὔτε ὁ καὶ τῆς τοῦ Πανεπιστημίου, οὔτε ὁ στρατηγός, οὔτε ὁ Μητροπολίτης. Τοῦτο ὁμῶς δὲν εἶναι ἀρκετὸν νὰ ἀμαυρώσῃ τὴν τιμὴν καὶ τὴν ὑπόληψιν, οὔτε τῶν καθηγητῶν τῶν Ἀνωτάτων Πνευματικῶν Ἰδρυμάτων, οὔτε τῶν ἠρωϊκῶν μας Ἀξιωματικῶν, οὔτε τοῦ Κλήρου.

Διὰ τοιοῦτον νὰ συνεχίζεται τὸ τροπάριον τοῦτο διὰ τὸν διδασκάλον, ὅστις παρ' ὅλον ὅτι καὶ προπολεμικῶς εἶχε τεθῇ εἰς τὸ περιθώριον ἐστάθη κατὰ τὸ μέγιστον ποσοστὸν ἀκλόνητος εἰς τὰς ἐθνικὰς ἐπάξεις;

Καὶ ἤδη εἰσέρχομαι εἰς τὰ ἐπὶ μέρους πορίσματα τῆς Ἐπιτροπῆς τὰ ὁποῖα ἀναφέρονται εἰς τὴν Στοιχ. Ἑκπαίδευσιν.

Προσχολικὴ Ἀγωγή

Τὸ πρόβλημα τῆς προσχολικῆς ἀγωγῆς εἶναι νὰ ἐπὶ τὰ σοβαρώτερα προβλήματα εἰς τὴν χώραν μας. Αἱ χιλιάδες νομοθετημέναι ὁργανισμοὶ θεοεῖς νηπιαγωγῶν καὶ ἡ αὐξησις

τούτων κατὰ δύο χιλιάδας, τὴν ὁποίαν προτείνει ἡ Ἐπιτροπὴ ἐντὸς 10ετίας, δὲν λύουν τὸ πρόβλημα. Εἰς τὴν ἔδραν ἐκάστου σχολείου δεόν νὰ λειτουργῇ ἀπαραιτήτως καὶ νηπιαγωγεῖον μὲ ἀνάλογον πρὸς τὰ νήπια ἀριθμὸν νηπιαγωγῶν. Αὐτὸς πρέπει νὰ εἶναι ὁ ἀντικειμενικὸς μας σκοπὸς καὶ εἰς αὐτὸ τὸ σημείον πρέπει νὰ φθάσωμεν, ἀσχέτως ἐὰν θὰ βραδύνωμεν.

Τὸ βασικὸν σφάλμα τῆς ἐπιτροπῆς εἰς τὸ θέμα τοῦτο εἶναι ἡ διάφορος μὲθοδος τοῦ προσωπικοῦ τῶν νηπιαγωγείων ἀγροτικοῦ τύπου καὶ ἀστικοῦ τοιοῦτου, τὴν ὁποίαν ὑποδεικνύει διὰ τὰς νηπιαγωγούς τῶν νηπιαγωγείων ἀστικοῦ τύπου ὑποδεικνύει διαιτη μεταγυμνασιακὴν φοίτησιν κατὰ τὸν τύπον τῶν λειτουργουσῶν σήμερον Παιδ. Ἀκαδημιῶν. διὰ τὰς τοῦ ἀγροτικοῦ τύπου διαιτη φοίτησιν μετὰ τὴν ἀποφοίτησιν ἐκ τῆς Β' τάξεως τοῦ δευτέρου τύπου τῶν Γυμνασίων. Αὗται δὲ θὰ λαμβάνωνται μόνον ἐκ τῶν ἀγροτικῶν περιοχῶν.

Δὲν νομίζομεν ὅτι ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς ἔχει χωρισθῇ εἰς τάξεις ἀναλόγως τῶν περιοχῶν διαμονῆς. Ἄλλωστε διὰ τὴν νηπιαγωγὸν τοῦ κέντρου πρέπει νὰ ἔχουν μεγαλυτέραν μόρφωσιν ἀπὸ τὰς τῶν ἀγροτικῶν περιοχῶν, αἱ ὁποῖαι θὰ διδάσκουν εἰς ἀπομακρυσμένα ξενόφωνα χωρία τῆς Χώρας; Τὰ νήπια εἰς τὰ κέντρα πνευματικῶς ἐξελίσσονται εὐχερέστερον ἀπὸ τὰ νήπια τῶν ἀγροτικῶν περιοχῶν, διότι εἰς τὴν ἀντίληψιν τῶν πρώτων ὑποπίπτουν πλείστα ὅσα ἀντικείμενα ἀπὸ τὰ ὁποῖα σχηματίζουν πολλὰς καὶ ποικίλας παραστάσεις. Ἐκτὸς τούτων δὲν δυνάμεθα νὰ θέσωμεν τὸν ἀγροτικὸν μας πληθυσμὸν εἰς δευτερεύουσαν μοῖραν.

Στοιχειώδης Ἑκπαίδευσις.

Προτοῦ ἐκφέρωμεν οἰανδήποτε γνώμην ἐπὶ τῶν ζητημάτων τῆς Στοιχ. Ἑκπαιδεύσεως πρέπει νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν μας τὸν σκοπὸν τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου.

Ὡς γνωστὸν τὰ 8000 τῶν μαθητῶν τοῦ Δημ. Σχολείου τερματίζουν τὰς σπουδὰς τῶν εἰς αὐτὸ, τὰ δὲ 2000 προχωροῦν εἰς τὸ Γυμνάσιον. Πολλοὶ νομίζουν ὅτι τὸ Δημ. Σχολεῖον ἔχει ὡς μοναδικὸν προορισμὸν νὰ προπαρασκευάσῃ τοὺς μαθητὰς διὰ τὰ ἀνώτερα σχολεῖα. Κατ' αὐτοὺς κριτήριον διὰ τὴν καλὴν ἢ κακὴν λειτουργίαν τῶν Δημ. Σχολείων ἀποτελεῖ ἡ εἰσαγωγή ἢ μὴ τῶν μαθητῶν εἰς τὸ Γυμνάσιον. Περιττὸν νὰ τονίσωμεν ὅτι οἱ οὕτως πῶς σκεπτόμενοι πλανῶνται. Τὸ Δημ. Σχολεῖον σκοπὸν ἔχει νὰ τροφοδοτῇ μὲ καλοὺς καὶ ἀγαθοὺς πολίτας τὴν Κοινωνίαν, τῆς ὁποίας ἡ σύνθεσις (τοιαύτη ἢ τοιαύτη) ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων του.

Τὸ δημοκρατικὸν ἰδεῶδες καὶ τὸ Σύνταγμα τῆς Χώρας ἀπαιτοῦν ἴσην θεμελιώδη μόρφωσιν δι' ὅλους τοὺς Ἕλληνας. Ἐπομένως τὸ Δημ. Σχολεῖον δὲν δύναται νὰ παρεκκλίνει τοῦ

βασικοῦ του προορισμοῦ προσαρμόζον τὸ προγράμμα του πρὸς μίαν μεμονωμένην κατεύθυνσιν ἐπὶ ζημίᾳ τῶν 8110 τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ.
Ἐξαιτὲς Δημ. Σχολείου.

Ἡ ἀπόφασις τῆς Ἐπιτροπῆς διὰ τὴν διατήρησιν τοῦ θητεοῦς Δημ. Σχολείου, εἰς τὸ ὁποῖον ὀφείλεται ἡ ἀνύψωσις τῆς πνευματικῆς σιᾶθμης τοῦ λαοῦ μας κατὰ τὴν τελευταίαν 30ετίαν εἶναι ἀξία πάσης ἐξάρσεως. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἀπόφασις, καθ' ἣν οὐδὲ κἂν πρέπει νὰ γίνεται σκέψις περὶ λειτουργίας παραλλήλων τάξεων πρὸς τὰς τοῦ ἔξαετοῦς λαϊκοῦ σχολείου εἶναι ἰσαξία τῆς πρώτης.

Βεβαίως τὸ ἔξαιτὲς σχολεῖον προστατεύεται ἀπὸ τὸ Σύνταγμα τῆς Χώρας καὶ ἐπομένως ἡ ἀπόφασις τῆς Ἐπιτροπῆς εἶναι ἐντὸς τῶν ὁρίων τοῦ Συντάγματος, ἀλλὰ μετὰ λύτης μου ἤκουσα εἰς τὴν αἴθουσαν αὐτὴν ἀπὸ πολιτικούς παράγοντας, ὅτι «διὰ νὰ περιορισθῶν τὰ ἔτη τοῦ Δημ. Σχολείου πρέπει νὰ τροποποιηθῇ τὸ Σύνταγμα, ὅποτε χρειάζεται ἀναθεωρητικὴ Βουλὴ» καὶ ὅτι «ναὶ μὲν τὸ Σύνταγμα ὀρίζει ἔξαιτὲς Δημ. Σχολείου, ἀλλὰ εἶναι δυνατόν οἱ μαθηταὶ νὰ μεταπηδήσουν μετὰ τὴν Ε' τάξιν τοῦ Δημοτικοῦ εἰς τὸ Γυμνάσιον». Τοῦτο εἶναι ὀλέθριον καὶ καταστρεπτικὸν διὰ πολλοὺς καὶ ποικίλους λόγους, ὅτινες δὲν εἶναι τοῦ παρόντος. Ἀρκοῦμαι μόνον εἰς δύο: Πρῶτον ὅτι ἀρχίζει διαχωρισμὸς εἰς κοινωνικὰς τάξεις ἐντὸς τοῦ Δημ. Σχολείου, πράγμα τὸ ὁποῖον συντελεῖ εἰς τὴν διάσπασιν τῆς ἐνότητος τοῦ λαοῦ ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας. Δεύτερον. Τὸ Δημ. Σχολεῖον ὀλοκληρώνει τὸν κύκλον τῶν γνώσεων—στοιχειωδῶν βεβαίως—εἰς τὴν ΣΤ' τάξιν. Οἱ μαθηταὶ οἱ ὁποῖοι θὰ φύγουν ἀπὸ τὴν Ε' τάξιν δὲν θὰ ὀλοκληρώσουν τὸν κύκλον τῶν γνώσεών των. Καὶ ἐκεῖνοι βεβαίως οἱ ὁποῖοι θὰ συνεχίσουν τὰς σπουδὰς των θὰ ὀλοκληρώσουν τοῦτον εἰς τὸ Γυμνάσιον, ἐκεῖνοι ὅμως οἱ ὁποῖοι θὰ ἀποχωρήσουν ἀπὸ ἐνδιάμεσον τάξιν τοῦ Γυμνασίου—εἶναι δὲ αὐτοὶ τὰ 50010 τῶν μαθητῶν τῶν Γυμνασίων—δὲν θὰ γνωρίζουν τίποτε περὶ τῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς Ἱστορίας, περὶ τῆς Εὐρώπης, περὶ Λειτουργικῆς καὶ Κατηχήσεως κλπ. κλπ., μαθήματα τὰ ὁποῖα διδάσκονται εἰς τὴν ΣΤ' τάξιν τοῦ Δημοτικοῦ.

Ἡ Ἐπιτροπὴ καίτοι θεωρεῖ ἀπαραίτητον τὴν καθιέρωσιν ὀκταετοῦς ὑποχρεωτικῆς βασικῆς ἐκπαιδεύσεως διὰ τὸν λαόν μας, ἐν τούτοις ἀναλογιζομένη τὰ δυσβάστακτα βάρη τοῦ Κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ δὲν τολμᾷ νὰ εἰσηγηθῇ σχετικῶς. Φρονούμεν ὅτι ἡ Ἐπιτροπὴ εἶχεν ὑποχρέωσιν νὰ ὑποδείξῃ τί πρέπει νὰ γίνῃ καὶ ὅχι τί μπορεί νὰ γίνῃ. Τί μπορεί νὰ γίνῃ ἄλλοι εἶναι ἀρμόδιοι νὰ τὸ κρίνουν.

Ὁ ἰατρὸς οὐδέποτε λαμβάνει ὑπ' ὄψιν τοῦ τὴν οἰκονομικὴν κατάστασιν τοῦ ἀσθενοῦς, ὅταν συντάσῃ τὴν συνταγὴν διὰ τὴν ἀγορὰν τῶν φαρμάκων. Ἐάν ξεκινήσωμεν μὲ τὸ τί μπορεί νὰ γίνῃ καὶ ζητήσωμεν καὶ τὴν γνώμην ἐκείνων οἱ ὁποῖοι κατευθύνουν τὴν δια-

χείρισιν τῶν κρατικῶν δαπανῶν τῆς χώρας ἀσφαλῶς δὲν θὰ γίνῃ ποτὲ τίποτε.

ΓΛΩΣΣΑ ΤΟΥ ΔΗΜ. ΣΧΟΛΕΙΟΥ.

Αἱ κυριώτεραι μεταρρυθμίσεις τὰς ὁποίας προτείνει ἡ Ἐπιτροπὴ εἰς τὴν κρατοῦσαν σήμερον εἰς τὴν Στοιχ. Ἐκπαιδεύσιν κατάστασιν περιορίζονται εἰς τὴν γλῶσσαν τοῦ Δημοτ. Σχολείου, εἰς τὴν κατὰ δύο μῆνας ἐνωρίτερον ἐγγραφὴν τῶν παιδιῶν εἰς τὸ Δημ. Σχολεῖον καὶ εἰς τὸν περιορισμὸν τῆς μορφώσεως τῶν Διδασκάλων. Αἱ ὑποδείξεις τῆς Ἐπιτροπῆς εἰς τὰ ἄλλα θέματα ἢ εἶναι σύμφωνοι πρὸς τὰ κρατοῦντα ἢ πρὸς ὅσα ἐπὶ τρεῖς 10ετηρίδας ὑποδεικνύει ἡ ὁργάνωσίς μας.

Εἰ τὰ ζητήματα τῆς γλώσσης ἡ Ἐπιτροπὴ περιπλέκει ἐτι περισσότερον τὸ περιπεπλεγμένον τοῦτο θέμα. Ἐὰν ἐφαρμοσθῶν τὰ ὅσα ὑποδεικνύει ἡ Ἐπιτροπὴ διὰ τὴν γλῶσσαν δὲν πρόκειται οὔτε ἓνας Διδάσκαλος νὰ ἀσχοληθῇ μὲ τὴν καθαρὴν καὶ τὴν Γραμματικὴν τῆς, διότι τοῦτο, ἀπλούστατα, δὲν εἶναι δυνατόν.

Εἶμαι βέβαιος, ὅτι οὔτε ἡ Ἐπιτροπὴ γνωρίζει τί θέλει, ὅταν ὑποστηρίξῃ, ὅτι «ὁ Διδάσκαλος ὀφείλει (ἐκ περιστάσεως καὶ κατὰ τρόπον ἐμπειρικόν) νὰ δίδῃ εἰς αὐτὸν (τὸν μαθητὴν) τὰς ἀπαιτούμενας γραμματικὰς καὶ συντακτικὰς ἐξηγήσεις, αἱ ὁποῖαι θὰ τοῦ ἐπιτρέψουν νὰ ἀντιληφθῇ τὰς μορφολογικὰς ὁμοιότητας καὶ διαφορὰς Καθαρευούσης καὶ Δημοτικῆς...»

Οἷονδῃποτε τεμάχιον τῆς Καθαρευούσης καὶ ἐὰν θὰ διδάξῃ ὁ Διδάσκαλος θὰ εἶναι ὑποχρεωμένος εἰς ἐκάστην λέξιν νὰ δίδῃ τὰς ἀπαιτούμενας Γραμματικὰς καὶ Συντακτικὰς ἐξηγήσεις, πράγμα ἀδύνατον. Πέραν τούτου, πῶς θὰ ἀντιληφθῶν οἱ μαθηταὶ ὁμοιότητας καὶ διαφορὰς τῶν δύο μορφῶν τῆς γλώσσης ἀφοῦ ἡ Γραμματικὴ τῆς μιᾶς θὰ εἶναι παντελῶς ἄγνωστος εἰς τοὺς μαθητάς; Ἰδοὺ διατὶ ἡ Ἐπιτροπὴ δὲν γνωρίζει τί θέλει μὲ τὴν ἀνωτέρω ὑπόδειξιν.

Ἀλλὰ καὶ ἡ ὑπάρχουσα σήμερον κατάστασις εἰς τὰ Ἀναγνωστικὰ τῆς Στοιχ. Ἐκπαιδεύσεως εἶναι ἀπαράδεκτος. Τὰ Ἀναγνωστικὰ τῶν Ἀνωτέρων τάξεων (Δ', Ε' καὶ ΣΤ') περιέχουν τεμάχια μὲ λέξεις διὰ τὴν ἐρμηνείαν τῶν ὁποίων ἀπαιτοῦνται λεξικά, πράγμα τὸ ὁποῖον δὲν συν ελεῖ εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ἐπιδιωκόμενου ὑπὸ τοῦ μαθήματος σκοποῦ. Δὲν διαφέρει ὁ τρόπος διδασκαλίας τῆς ἀναγνώσεως εἰς τὸ Δημ. Σχολεῖον καὶ πολὺ ἀπὸ τὸν τοιοῦτον τῶν Ἀρχαίων Ἑλληνικῶν εἰς τὸ Γυμνάσιον. Τοῦτο εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα νὰ αἰσθάνωνται ἀποστροφὴν μαθηταὶ καὶ Διδάσκαλοι πρὸς τὴν Καθαρεύουσαν.

Τὴν εὐθύνην ἐν προκειμένῳ φέρει ἀκεραίαν τὸ Ἐκπαιδευτικὸν Συμβούλιον, τὸ ὁποῖον διὰ τῆς ἐγκρίσεως Ἀναγνωστικῶν μὲ γλῶσσαν ἀρχαίζουσαν ἐπέτυχεν ἀντίθετον τοῦ ἐπιδιωκόμενου σκοπόν.

Διὰ τὰς κατωτέρας τάξεις τοῦ Δημ. Σχολείου (Α', Β', Γ, Δ') οὔτε σκέψις πρέπει νὰ γίνεται περὶ Κ.θ. ἱερουσύνης. Εἰς τὰς ἀνωτέρας ὁμως (Ε' καὶ ΣΤ') δεόν νὰ εἶναι ἡ γλώσσα τῶν ἐφημερίδων, ἡ ὁποία ἀνταποκρίνεται εἰς τὸ Πανελλήνιον γλωσσικὸν αἶσθημα.

Δὲν δυνάμεθα νὰ ταχθῶμεν, οὔτε μὲ τὴν γνώμην τῶν ψευδοπροοδευτικῶν καὶ γλωσσοπλαστῶν, ἕκαστος τῶν ὁποίων χρησιμοποεῖ ἰδίαν γλῶσσαν καὶ ἰδίαν ὀρθογραφίαν, οὔτε μὲ τὴν γνώμην τῶν ἀρχαϊζόντων, ἀλλὰ μὲ τὴν γλῶσσαν ποὺ χρησιμοποεῖ ὁ τύπος τῆς χώρας τὴν ὁποίαν ἄλλοι ὀνομάζουν μικτὴν καὶ ἄλλοι ἀπλὴν καθαρῶσαν.

Ὁ ἀξιότιμος καθηγητὴς τῆς γλωσσολογίας κ. Κουρμούλης ὑπεστήριξε κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος, ὅτι ὁ πλησιασμός τῶν δύο μορφῶν τῆς γλώσσης γίνεται μὲ γοργὸν ρυθμόν. Διατί λοιπὸν ἡμεῖς θὰ ὠθήσωμεν πρὸς τὴν μίαν ἢ τὴν ἄλλην πλευρὰν τὴν νεολαίαν τῆς Χώρας, ἀφοῦ ἡ γλῶσσα ἀκολουθεῖ μόνῃ τὸν δρόμον τῆς ἐξελιξέως της καὶ ὁ πλησιασμός τῶν δύο μορφῶν γίνεται καθ' ἐκάστην καὶ στενωτέρος; Δὲν ἔχομεν τὸ δικαίωμα νὰ ἀποξενώσωμεν τὸν Ἑλληνικὸν λαὸν ἀπὸ τὸν τύπον τῆς χώρας ὠθοῦντες τοῦτον πρὸς τὴν μίαν ἢ τὴν ἄλλην πλευρὰν. Εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν τὴν καθιέρωσιν δηλ. μόνον τῆς Δημοτικῆς, ἀποξενώνομεν τὸν λαὸν ἀπὸ τὸν τύπον καὶ δημιουργοῦμεν μέγα χάσμα μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς πνευματικῆς ἡγεσίας, καὶ εἰς τὴν δευτέραν καταπονοῦμεν τοὺς μαθητὰς ἀσκόπως μὲ λέξεις τὰς ὁποίας οὐδέποτε θὰ χρησιμοποιοῦσιν εἰς τὴν ζωὴν του.

Ἑγγραφή τῶν μαθητῶν εἰς τὸ Δημοτικὸν Ἰχολεῖον.

Ἡ Ἐπιτροπὴ ὑποδεικνύει τὴν κατὰ δύο μῆνας ἐνωρίτερον ἑγγραφήν τῶν παιδιῶν εἰς τὴν πρώτην τάξιν τοῦ Δημ. Σχολείου. Τοῦτο κατὰ τὴν γνώμην μας δὲν εἶναι ὀρθόν. Ἡδη οἱ εἰς τὴν Α' τάξιν ἐγγραφόμενοι καθ' ἑκάστον ἔτος ἔχουν γεννηθῇ ὅλοι ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ ἡμερολογιακοῦ ἔτους. Ἐὰν ὁμως καθιερωθῇ ἡ ἑγγραφή, ὡς ὑποδεικνύει ἡ Ἐπιτροπὴ, νὰ ἐγγράφωσιν δηλ. οἱ συμπληροῦντες τὴν 1ην Σεπτερίου τοῦλάχιστον 5 ἔτη καὶ 6 μῆνας τότε οἱ ἐγγραφόμενοι εἰς τὴν Α' τάξιν καθ' ἑκάστον ἔτος θὰ ἔχουν γεννηθῇ εἰς δύο ἡμερολογιακὰ ἔτη, πράγμα τὸ ὁποῖον θὰ ἔχη ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἀθρόαν διόρθωσιν τῆς ἡλικίας τῶν γεννηθέντων κατὰ τὸ δεύτερον ἡμερολογιακὸν ἔτος καὶ κατὰ συνέπειαν τὴν φοίτησιν παιδιῶν ἡλικίας 5 ἐτῶν. Προσέτι τὰ παιδιά τῶν ἀγροτικῶν περιοχῶν εἶναι καθυστέρημένα εἰς τὴν σωματικὴν κατὰ συνέπειαν καὶ εἰς τὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν, γεγονός ὅπερ μᾶς ὑποχρεώνει νὰ ἐμμείνωμεν εἰς τὰ κρατοῦντα σήμερον.

Μόρφωσις καὶ Ἐπιμόρφωσις Διδασκάλων.

Ἐκεῖ ποὺ διαφωνοῦμεν ριζικῶς μὲ τὴν

Ἐπιτροπὴν καὶ ἐφιστῶμεν ἰδιαίτερος τὴν προσοχὴν τῶν μελῶν τῆς Διακομματικῆς Ἐπιτροπῆς εἶναι ἡ μόρφωσις καὶ ἐπιμόρφωσις τῶν Διδασκάλων. Ἡ ὁργάνωσις μας ἐξήγησε τριετὴ φοίτησιν εἰς τὰς Παιδ. Ἀκαδημίας διὰ τοὺς ὑποψηφίους Διδασκάλους. Ἡ Ἐπιτροπὴ ὁμως θεωρεῖ ἐπαρκῆ τὴν διετὴ μεταγυμνασιακὴν φοίτησιν εἰς τὰς Παιδ. Ἀκαδημίας.

Ἀναμφισβητήτως αἱ Παιδ. Ἀκαδημαίαι, λειτουργοῦσαι ἀπὸ 25ετίας περίπου, ἀνύψωσαν τὴν πνευματικὴν στάθμην τῶν Διδασκάλων. Τοῦτο ὁμως δὲν σημαίνει ὅτι δὲν πρέπει νὰ δώσωμεν εἰς αὐτοὺς μεγαλύτεραν μόρφωσιν.

Οἱ Διδάσκαλοι, ὄντες μοναδικοὶ ἐκπρόσωποι τοῦ Κράτους καὶ μοναδικοὶ φορεῖς τοῦ Πολιτισμοῦ εἰς ὅλας τὰς Κοινότητας τῆς Χώρας, ἀντιμετωπίζουν πλείστα ὅσα προβλήματα εἰς τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ ἀνταποκριθῶν πλήρως. Οἱ πράκτορες τῶν διαφόρων ἰδεολογικῶν θεωριῶν, θρησκευτικῶν αἱρέσεων κλπ. περιφέρονται σήμερον καὶ εἰς τὰ πλεον ἀπομακρυσμένα χωρία τῆς Πατρίδος μας προπαγανδίζοντες μεταξὺ τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ τὸν ὁποῖον παντοιοτρόπως προσπαθοῦν νὰ διαβρώσιν.

Τοῦτους μόνον ἕνας ἄριστα κατηρτισμένος Διδάσκαλος δύναται νὰ ἀντιμετωπίσῃ ἀποτελεσματικῶς, ἀλλὰ καὶ νὰ συγκρατήσῃ τὸν λαόν, μεθ' οὗ σιναναστρέφεται καθ' ἐκάστην, ἐντὸς τῶν Ἑθνικῶν καὶ Θρησκευτικῶν πλαισίων.

Ἀλλὰ καὶ πλείστα ἄλλα ζητήματα ἀντιμετωπίζουν οἱ Διδάσκαλοι καὶ ἰδία οἱ τῆς ὑπαίθρου. Εἰς τριάκοντα τρεῖς ἐν ὄλῳ Ἐπιτροπὰς μετέχει σήμερον—ἀμισθὶ βεβαίως—ὁ Διδάσκαλος τοῦ χωριοῦ προασπίζων τὰ συμπεφέροντα τῶν κατοίκων καὶ τοῦ Κράτους. Ἐπομένως ἀντιλαμβάνεσθε ὅτι ἡ ἀποστολὴ τοῦ Διδασκάλου δὲν περιορίζεται μόνον εἰς τοὺς τέσσαρας τοίχους τοῦ Σχολείου καὶ εἰς τὰς ὥρας διδασκαλίας, ἀλλ' ἐκτείνεται καὶ πέραν αὐτῶν, εἰς τὴν Ἀγοράν, εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, εἰς τὸ Καφενεῖον κλπ. καὶ εἰς ὥρας καθ' ἃς οἱ ἄλλοι ἀναπαύονται.

Εἶναι ἐπομένως ἀνάγκη αἱ γνώσεις τοῦτου νὰ μὴ περιορίζονται εἰς ὅσας πρέπει νὰ μεταδώσῃ εἰς τοὺς μαθητὰς του, ὡς κακῶς κάκιστα πιστεύεται ἀπὸ τοὺς ἀφελεῖς, ἀλλὰ νὰ ἐκτείνωνται εἰς ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς ἀνθρωπίνης δραστηριότητος καὶ νὰ εἶναι κάτοχος στοιχείων εἰ δυνατόν ὅλων τῶν Ἐπιστημῶν καὶ ὅλων τῶν ἰδεολογικῶν καὶ φιλοσοφικῶν θεωριῶν, ὥστε νὰ ἀνταποκρίνεται πλήρως εἰς τὴν ἱεράν του ἀποστολήν.

Ἡ Ἐπιτροπὴ θεωρεῖ, δυστυχῶς, περιττὴν καὶ τὴν διετὴ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν παρεχομένην σήμερον εἰδικὴν ἐπιμόρφωσιν εἰς 60-80 κατ' ἔτος Διδασκάλους, καίτοι γνωρίζουν τὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς—τὰ περισσότερα τοῦλάχιστον—ὅτι διὰ τῆς μετεκπαιδεύσε-

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ

ΤΟΥ Κ. Κ. Δ. ΓΕΩΡΓΟΥΛΗ

(Ὁμιλία γενομένη εἰς τὸ Λαϊκὸν Πανεπιστήμιον
τῆς Ἑταιρείας τῶν Φίλων τοῦ Λαοῦ)

Τὰ δύο ἀντικείμενα τοῦ θέματος

Θέμα τῆς σημερινῆς μας διαλέξεως εἶναι τὸ ἐπάγγελμα καὶ ἡ επαγγελματικὴ ἐκπαίδευσις. Τὰ δύο ταῦτα ἀντικείμενα διατελοῦν εἰς στενοτάτην ἀλληλοεξάρτησιν. Εἶναι ἀφ' ἑαυτοῦ φανερόν ὅτι ἐὰν δὲν καθορισθῇ ἐπακριβῶς τί εἶναι ἐπάγγελμα, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ προχωρήσωμεν εἰς καθορισμοὺς ἀναφερομένους εἰς τὴν επαγγελματικὴν ἐκπαίδευσιν καὶ εἰς τὸν τρόπον, καθ' ὃν πρέπει αὕτη νὰ ὁργανωθῇ. Ἀμφότερα τὰ ἀναφερόμενα θέματα εἶναι λίαν ἐνδιαφέροντα, ἰδίως κατὰ τὰς ἡμέρας μας, ὁπότε μέγας εἶναι ὁ θόρυβος ὅστις γίνεται καὶ εἰς ἐπιστήμους καὶ ἀνεπιστήμους κύκλους γύρω ἀπὸ αὐτὰ καὶ ἐν συσχετίσει μὲ τὸ ζήτημα τῆς ὁργανώσεως τῆς παιδείας μας. Εἰς προηγουμένην ὁμιλίαν εἶχονεν τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐπισημάνωμεν τὰς τρεῖς μεγάλας προκαταλήψεις ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τῶν ὁποίων ἀπὸ ἐτῶν ἐξετάζονται τὰ προβλήματα τῆς παιδείας εἰς τὸν τόπον μας. Αὐταὶ εἶναι πρῶτον ἡ μεταρρυθμιστικὴ, δεύτερον ἡ γλωσσοπλαστικὴ ψύχωσις καὶ τρίτον τὸ ἀντιανθρωπιστικὸν σύμπλεγμα. Δυστυχῶς καὶ ἡ θεώρησις τῶν προβλημάτων τῆς επαγγελματικῆς ἐκπαίδευσως συντελεῖται κάτω ἀπὸ τὴν ἐπίδρασιν συσκοτιζόντων τὴν σκέψιν προκαταλήψεων. Διὰ τὸν λόγον ἀκριβῶς τοῦτον μία ὀξυκίνη τῶν δύο ἀντικειμένων τῶν αποτελούντων τὸ θέμα τῆς διαλέξεώς μας ἐξέτασις πιστεύομεν ὅτι τυγχάνει λίαν ὠφέλιμος.

Διὰ περὶ τοῦ επαγγέλματος ἀντιλήψεις

Ἀρχίζοντες μὲ τὴν ἐξέτασιν τοῦ πρώτου μερικῶ τέρου θέματος θὰ προσπαθήσωμεν νὰ καθορίσωμεν κατὰ τρόπον ἀκριβολογικὸν ποῖον εἶναι τὸ ἐννοιολογικὸν περιεχόμενον τοῦ επαγγέλματος. Ἴσως ἡ ἐρώτησις τί εἶναι ἐπάγγελμα νὰ προσπίπτῃ ὡς ἀφελὲς καὶ ἀνευ ἰδιαζούσης σημασίας ἐρώτημα. Τὸ ἐπάγγελμα εἶναι κάτι εἰς τὸ ὁποῖον ὅλοι εἴμεθα ἐμπελεγμένοι. Εἰς τὴν σύγχρονον κοινωνίαν δὲν νοεῖται ὑπαρξὶς ἀνθρώπου ἀνεπαγγέλτου. Τὸ ἐπάγ-

γγελμα εἶναι, δύναται τις νὰ παρατηρήσῃ, κάτι τὸ αὐτονόητον. Ἄλλ' ὁ καθορισμὸς οὗτος, ὅστις χαρακτηρίζει τὸ ἐπάγγελμα ὡς αὐτονόητον, καταδεικνύει πόσον εἶναι δύσκολον νὰ εἰσδύσωμεν εἰς τὸ νόημά του. Συνήθως τὰ θέματα καὶ τὰ προβλήματα, αἵτινα χαρακτηρίζονται ὡς αὐτονόητα, αὐτὰ ἐγκλείουν τὴν μεγαλυτέραν προβληματικότητα. Ἡ προβληματικότης, ἣν ἐγκλείει ἡ ἐννοία τοῦ επαγγέλματος, καταδεικνύεται ἀπὸ τὴν ὑπαρξὶν πληθῶς διαφορῶν πρὸς ἀλλήλους καθορισμῶν ὑπὸ τὴν προοπτικὴν τῶν ὁποίων ἡ σύγχρονος ἐπιστημονικὴ ἔρευνα προσπαθεῖ νὰ μελετήσῃ καὶ νὰ καθορίσῃ τί εἶναι ἐπάγγελμα.

Διὰ νὰ δώσωμεν ἓνα καθορισμὸν κρίνομεν σκόπιμον νὰ ἐκκινήσωμεν ἀπὸ τὴν κοινὴν περὶ τοῦ επαγγέλματος ἀντίληψιν. Εἰς τὴν καθημερινὴν ζωὴν λέγοντες ἐπάγγελμα ἐννοοῦμεν τὸ εἶδος τῆς ἐργασίας, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ ἐκτελέσῃ ὁ ἀνθρώπος διὰ νὰ καταστή κατόχος τῶν μέσων, διὰ τῶν ὁποίων θὰ δυναθῇ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν ὑλικὴν του ἐπόστασιν. Ὁ τοιοῦτος καθορισμὸς εἶναι βεβαίως ὁ ἀπλούστερος ἀλλὰ καὶ ὁ πενιχρότερος. Προφανὲς εἶναι ὅτι τυγχάνει ἀνεπαρκής. Ἐχει ἐπάρκειαν μόνον διὰ μίαν κοινωνίαν, ἣτις ἔχει περιορίσει τὰς ἀξιώσεις τῆς εἰς τὴν διατήρησιν τῆς ὑλικῆς τῆς ὑποστάσεως, εἰς τὸ ζῆν. Πᾶσα κοινωνία ὅμως δὲν ἐπαναπαύεται εἰς τὴν πραγμασίωσιν τοῦ σκοποῦ τούτου. Πέρα τοῦ ζῆν ὁ ἀνθρώπος ἐπιδιώκει καὶ τὴν ἀνύψωσιν του εἰς ἡθικὴν καὶ πνευματικὴν προσωπικότητα. Ἐπομένως τὸ ἐπάγγελμα δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ μονομερῶς ὡς ὁ διὰ τῆς ἐργασίας πορισμὸς τῶν μέσων πρὸς συντήρησιν τῆς ζωῆς. Πρέπει νὰ θεωρηθῇ ἐξ εὐρυτέρας ἀπόψεως ὡς λειτουργημα τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς, ὁπερ ἔχει κοινωνικὴν, ἡθικὴν, πνευματικὴν καὶ θρησκευτικὴν σημασίαν.

Λόγῳ τῆς συνθέτου φύσεως τῶν σκοπῶν, τοὺς ὁποίους ἐπιδιώκει νὰ πραγματοποιήσῃ τὸ ἐπάγγελμα, δύναται τοῦτο νὰ ἐξετασθῇ ἐκ πολλῶν ἐκποψέων. Εἵπομεν ἤδη ὅτι ἡ ἀφιλοσόφητος θεώρησις βλέπει τὸ ἐπάγγελμα ὡς τὴν ἐνασχόλησιν ἐκείνην, δι' ἧς ὁ ἀνθρώπος πορίζεται τὰ μέσα τῆς ἀτομικῆς του συντηρήσεως. Τὴν τοιαύτην περὶ τοῦ επαγγέλματος ἀντίληψιν οὐνόμεθα νὰ ὀνομάσωμεν ἀτομοκρατικὴν οἰκονομικὴν. Ἡ ὑπὸ τὴν προοπτικὴν ὅμως ταύτην θεώρησις του εἶναι βεβαίως ἡ προσεχέστερα, ἀλλὰ δὲν καλύπτει τὴν πολυμορφίαν τῶν σκοπῶν τοὺς ὁποίους ἐξυπηρετεῖ. Ἡ επαγγελματικὴ ἐνασχόλησις διὰ καθὲ ἀνθρώπον δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ ὡς ἀτομικὴ ὑπόθεσις. Ἡ επαγγελματικὴ ἐνασχόλησις τῶν ἀτόμων λαμβάνει ὑπόστασιν ἐντὸς τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου

ὡς αὐτῆς ἐπλουτίσθη ἡ τάξις τῶν Διδασκάλων καὶ τῶν Ἐπιθεωρητῶν μὲ ἀριστα στελέχη.

Μόνον ἐὰν ἔχωμεν Διδασκάλους πολυπλευρῶς καὶ ἐγκυκλοπαιδικῶς κατηρτισμένους, ἀλλὰ καὶ ἐπαρκῶς ἀμειβομένους θὰ ἐπιτύχωμεν τὴν ἀνύψωσιν τοῦ πνευματικοῦ ἐπίπεδου τοῦ λαοῦ μας, ἀλλὰ καὶ θὰ δημιουργήσωμεν τὰς προϋποθέσεις ἐνὸς καλυτέρου καὶ εὐτυχέστερου μέλλοντος τοῦ ἔθνους μας.

καὶ ἡ μορφή τῆς ὁργανώσεως τῆς ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ καταμερισμοῦ τῆς ἐργασίας, ἡ δὲ ἐξασφάλισις τῆς ἐποστῆσεως τῆς κοινωνικῆς συμβιώσεως εἶναι ἀδύνατον ἄνευ τῆς ἐπὶ τῆς ἀρχῆς ταύτης ὁργανώσεως τῆς ἐπαγγελματικῆς ζωῆς. Ὅταν θεωρήσωμεν ἐκ τῆς ἐπόψεως ταύτης τὰ πράγματα, ὑπερβαίνοντες τὴν ἀτομοκρατικὴν θεώρησιν καὶ ἰσθιόμεν ἐπὶ τὴν κοινωνικὴν περὶ τοῦ ἐπαγγέλματος ἀντίληψιν. Ἐπειδὴ ὁμῶς ἀπαραίτητος παύσις διὰ τὴν συγκρότησιν καὶ διατήρησιν τῆς κοινωνικῆς ζωῆς εἶναι ἡ ἠθικότης, προσλαμβάνει καὶ τὸ ἐπάγγελμα ἠθικὴν σημασίαν καὶ δύναται νὰ ἐξετασθῇ ὡς παράγων τῆς ἠθικοποιήσεως τῆς κοινωνίας. Θεωροῦντες κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὰ πράγματα, ἰσθιόμεν ἐπὶ τὴν ἠθικὴν περὶ τοῦ ἐπαγγέλματος ἀντίληψιν. Ἀλλ' ἡ ἠθικοποίησις τῆς κοινωνίας δὲν δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ, εἰὰν τὰ ἠθικὰ ἰδεώδη δὲν ἔχουν μίαν θεμελίωσιν ἐπὶ τὴν ἐπίστην ὀντολογικὴν ἀρχήν, τὴν ὁποίαν ἀποκαλύπτει εἰς ἑμῶς ἡ θρησκευτικότης. Κατ' ἀναπόδραστον ἀνεγκυμότητα ἡ ἠθικὴ περὶ τοῦ ἐπαγγέλματος ἀντίληψις μᾶς προσδίδει νὰ διαγνώσωμεν, ὅτι εἰς τὸ ἐπάγγελμα προσιδιᾷ καὶ ἐν βαθυτάτῳ θρησκευτικῷ νόμῳ. Τὸ ἐπάγγελμα νοεῖται ὡς τὸ μέσον, διὰ τοῦ ὁποίου ἐπιτελεῖται ὁ ἐπὶ τῆς γῆς προορισμὸς τοῦ ἀνθρώπου, ἡ πλήρης ἐπὶ τῆς γῆς κυριαρχήσις του, συμφώνως πρὸς τὴν ἐν τῷ πρώτῳ κεφαλαίῳ τῆς Γενέσεως θεῖαν ἐντολὴν «αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε καὶ πληρώσατε τὴν γῆν καὶ κατακυριεύσατε αὐτῆς». Προκύπτει κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἡ θρησκευτικὴ περὶ τοῦ ἐπαγγέλματος ἀντίληψις.

Ἡ συσχέτισις ἀφ' ἑτέρου τοῦ ἐπαγγέλματος πρὸς τὴν κοινωνικὴν, ἠθικὴν καὶ θρησκευτικὴν δραστηριότητα τοῦ ἀνθρώπου, καταδεικνύει, ὅτι πρέπει τοῦτο νὰ θεωρηθῇ καὶ ὡς μέσον συντελοῦν ἐπὶ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἀνθρώπου ὡς πνευματικῆς ὑπαρξεως. Ἐντεῦθεν πηγίζει ἡ πνευματικὴ καὶ παιδευτικὴ σημασία τοῦ ἐπαγγέλματος.

Τὰ στοιχεῖα τὰ συναπαρτιζόμενα τὸ ἐπάγγελμα.

Ἡ προηγηθεῖσα συνοπτικὴ ἐπισκόπησις κατέδειξεν ὅτι τὸ ἐπάγγελμα ἀποτελεῖ μίαν πολὺπλευρον ἐκδήλωσιν τῆς ἀνθρωπίνης δραστηριότητος. Κατὰ τὴν ἱστορικὴν ἐξέλιξιν τῶν κοινωνιῶν συμβαίνει ἡ ἀνθρωπίνη ἐπαγγελματικὴ δραστηριότης νὰ ἀποδίδῃ σπουδαιότητα εἰς μίαν ἐκ τῶν μερικωτέρων ἐκδηλώσεων τῆς ὁποίας ἔχομεν ἀπαριθμήσει. Ἐκ τούτου ἐξηγεῖται διατὶ ἐκάστη ἐκ τῶν ἐποχῶν τῆς ἀνθρωπίνης ἱστορίας, ὅχι μόνον βλέπει τὸ ἐπάγγελμα ὑπὸ ἰδίαν προοπτικὴν, ἀλλὰ καὶ διαμορφώνει τὰς ἐπαγγελματικὰς τῆς ἀπασχολήσεως κατὰ διάφορον τρόπον.

Ληρομώμενοι ἀπὸ τὴν γενομένην ἐπισκόπησιν καὶ προσανατολιζόμενοι πρὸς τὴν διαμόρφωσιν τῶν ἐπαγγελματικῶν ἀπασχολήσεων, ὡπὼς διεμορφώθησαν κατὰ τὴν ἐποχὴν μας, θὰ προβῶμεν εἰς μίαν λεπτομερεστέραν ἀνάλυσιν τῶν χαρακτηριστικῶν στοιχείων, αἵτινα ἐμφανίζει ὡς προσδιορίζοντα τὴν οὐσίαν τῶν οἰκονομικῶν ἐπαγγέλμων.

Τὸ πρῶτον καὶ κυριώτερον χαρακτηριστικὸν τοῦ ἐπαγγέλματος εἶναι ὅτι τὸ ἐπάγγελμα εἶναι ἀσκητική ἐργασία. Ἡ ἐπαγγελματικὴ ἐργασία ἔχει ὡρισμένα ἰδιαιτέρα χαρακτηριστικά. Εἶναι ἐργασία ἐπὶ τὴν ὁποίαν ἐπὶ τὴν ἐπιβλέπει κατ' ὅλην τὴν διάρ-

κειαν τῆς ζωῆς εἰς τὸν ἀσχοῦντα αὐτὴν ὡς καθήκον ἀπέναντι τοῦ ἑαυτοῦ του καὶ τῶν συνανθρώπων του. Πρέπει νὰ ἀσκήται μετὰ προθυμίας καὶ εὐσυνειδήτως ἐπὶ τῇ βάσει σχεδίου καὶ νὰ εἶναι ἐνηρμοσμένη μετὰ τὴν σωματικὴν καὶ ψυχικὴν ἰδιοσυστάσιαν τοῦ ἐκτελοῦντος αὐτήν. Τὸ τελευταῖον τοῦτο χαρακτηριστικόν, δηλαδὴ ἡ ἀνταπόκρισις τῆς ποιότητος τῆς ἐπαγγελματικῆς ἐργασίας πρὸς τὴν ἰδιοσυστάσιαν τοῦ ἀτόμου, ἀποτελεῖ λόγῳ τῶν ἐπικρατουσῶν κοινωνικῶν συνθηκῶν ἰδεώδες αἶτημα. Σήμερον τὸ αἶτημα τοῦτο εὐρίσκει μίαν ἀρνητικὴν ἐκπλήρωσιν. Καταβάλλεται, δηλαδὴ φροντὶς καὶ ἐπιτυχάνεται πολὺκις, τὰ ἄτομα νὰ μὴ ἐντάσσωνται εἰς ἐπαγγελματικὴν ἐργασίαν ἀντίθετον πρὸς τὴν φύσιν τῆς ἀτομικῆς τῶν ἰδιοσυστάσεως. Ἡ ἀσκουμένη ἐπαγγελματικὴ ἐργασία εἶναι ποικίλης μορφῆς. Εἶναι μὲν σωματικὴ ἐργασία, καθὼς καὶ ποικίλης μορφῆς καὶ ἱεραρχικῆς διαβαθμίσεως πνευματικὴ ἐργασία. Τὸ δεύτερον χαρακτηριστικόν τοῦ ἐπαγγέλματος συνίσταται εἰς τὸ ὅτι τοῦτο δημιουργεῖ διὰ τὸν ἀσχοῦντα αὐτὸ καθήκοντα καὶ δικαιώματα. Δημιουργεῖται διὰ τῆς ἀσκήσεως τῆς ἐπαγγελματικῆς ἐργασίας ἰδιαίττουσα τάξις δικαίου, ἣτις ρυθμίζεται ὑπὸ τοῦ κοινωνικοῦ ἔθους καὶ τῶν ὑπὸ τῆς πολιτείας θεσπιζομένων νόμων.

Ὡς τρίτον χαρακτηριστικόν τοῦ ἐπαγγέλματος παρουσιάζεται τὸ αἶτημα, ἡ ἀσκήσις του νὰ ἔχῃ οἰκονομικὴν σημασίαν καὶ διὰ τὸ ἀσχοῦν αὐτὸ ἄτομον καὶ διὰ τὴν κοινότητα τῶν συμβιοῦντων ἀτόμων. Ἐὰν δὲν ἀσκήται ἡ ἐπαγγελματικὴ ἐργασία ἐπὶ τῇ βάσει μιᾶς οἰκονομικῆς ἰδέας, τότε δὲν ἀποτελεῖ ἐπάγγελμα, ἀλλ' ἀπλῶς ἐλευθέρων ἐνασχολήσιν. Αἱ καλλιτεχνικαὶ π.χ. ἐνασχολήσεις, ὅπως καὶ τὸ παίγνδι, δὲν δύναται νὰ χαρακτηρισθῶν ὡς ἐπάγγελμα.

Τὸ τέταρτον χαρακτηριστικόν τοῦ ἐπαγγέλματος συνίσταται εἰς τὸ ὅτι ἡ ποιότης του πρέπει νὰ εἶναι τοιαύτη ὥστε νὰ μὴ ἐπιδρῇ ἀρνητικῶς ἀπὸ ἠθικῆς καὶ πνευματικῆς ἐπόψεως. Ἀντιθέτως πρέπει νὰ συμβάλλῃ εἰς τὴν πνευματικὴν, ἠθικὴν καὶ θρησκευτικὴν βελτίωσιν τοῦ ἀτόμου καὶ τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου.

Ἡ γενομένη ἀναλυτικὴ περιγραφή παρέχει τῶρα τὴν δυνατότητα νὰ δώσωμεν μίαν ἀπάντησιν εἰς τὸ ἐρώτημα τί εἶναι ἐπάγγελμα.

Ἐπάγγελμα λέγοντες ἐννοοῦμεν τὴν διὰ τοῦ βίου ἀφοσίωσιν εἰς μίαν ὡς καθήκον συνειδητὴν ἐργασίαν, ἣτις εἶναι κατὰ τὸ δυνατόν ἐνηρμοσμένη πρὸς τὰς φυσικὰς κλίσεις καὶ ἱκανότητας τοῦ ἀτόμου καὶ ἐξυπηρετεῖ τὴν συντήρησιν καὶ ἀπὸ πάσης ἐπόψεως βελτίωσιν τῆς ζωῆς καὶ τοῦ ἀτόμου καὶ τῆς κοινωνίας.

Ὁ κατὰ συνολικόν τρόπον δοθεὶς καθορισμὸς τῆς ἐννοίας τοῦ ἐπαγγέλματος δεικνύει προσέτι ὅτι τοῦτο δύναται νὰ ἐξετασθῇ ἀπὸ ἀντικειμενικῆς ἀφ' ἑνὸς καὶ ἀπὸ ὑποκειμενικῆς ἐπόψεως. Ἀπὸ ἀντικειμενικῆς ἐπόψεως θεωρούμενον τὸ ἐπάγγελμα, εἶναι ἐν σύνολον συναπαρτιζόμενον ἀπὸ τὴν διὰ τῆς ἐργατικῆς ἐνεργείας ἐκδηλουμένην δραστηριότητα, δι' ἧς καθίσταται δυνατὴ ἡ παραγωγή ἀγαθῶν καὶ ἡ παροχὴ ἐξυπηρετήσεων ὕλικης καὶ πνευματικῆς φύσεως. Συνεπὲς μὲν τὴν δραστηριότητα αὐτὴν εἶναι καὶ ἡ δημιουργία ἐνὸς πλέγματος πραγματικῶν καὶ νο-

μικῶν σχέσεων, ἐντὸς τοῦ πλαισίου τῶν ὁποίων διεξάγεται ἡ ἐπαγγελματικὴ ἐργασία. Ἐξ ὑποκειμενικῆς ἐπόψεως θεωροῦμενον τὸ ἐπάγγελμα εἶναι τὸ σύνολον τῶν σωματικῶν καὶ φυσικῶν προδιαθέσεων πρὸς ἀσκήσιν ἐπαγγελματικῆς ἐργασίας, αἱ ἀποκτινόμεναι δεξιότητες καὶ ἱκανότητες, τὸ ἥθος, τὰ συναισθήματα, ἡ ψυχικὴ διάθεσις καὶ ἐν γένει τὰ βιώματα, ἅτινα γεννῶνται κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἐπαγγελματικῆς ἐργασίας. Ἡ ὑπαρξὶς ἀνταποκρίσεως καὶ ἐναρμονίσεως μεταξὺ τῶν ἀντικειμενικῶν καὶ ὑποκειμενικῶν ὄρων κατὰ τὴν ἐνάσκησιν τοῦ ἐπαγγέλματος ἀποτελεῖ ἰδεώδη σκοπὸν πρὸς ὃν πρέπει νὰ τείνῃ ἡ συγκεκριμένη διαμόρφωσις οἴουδῃποτε ἐπαγγέλματος.

Ἡ ἱστορικὴ ἀνάπτυξις τῆς ἐπαγγελματικῆς ζωῆς

Κατὰ τὴν σύγχρονόν μας ἐποχὴν ἡ ἐπαγγελματικὴ ζωὴ ἐμφανίζεται εἰς τὰς πολιτισμένας χώρας εἰς ἄκρον ἀνεπτυγμένη. Διὰ νὰ φθάσῃ ὅμως εἰς τὸν βαθμὸν τῆς παρουσίας ἀναπτύξεως, διήλθε διὰ μέσου μακρᾶς ἐξελικτικῆς πορείας. Ἀνεπτύχθη πάντοτε ἐν στενῇ ἐπαφῇ καὶ συναφείᾳ πρὸς τὸ φαινόμενον τοῦ καταμερισμοῦ καὶ ἐξειδικεύσεως τῆς ἐργασίας. Εἰς τὰς ἀρχεγονοὺς κοινωνίας, εἰς τὰς ὁποίας δὲν ἔχει ἀναπτυχθῇ ὁ καταμερισμὸς τῆς ἐργασίας, δὲν ὑπῆρχε τὸ ἐπάγγελμα οὔτε ὡς πραγματικῶς ἀσκουμένη ἐνασχόλησις οὔτε ὡς ἰδέα. Αἱ ἀσχολίαι τοῦ πληθυσμοῦ διεχωρίζοντο μόνον ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἡλικίας καὶ τοῦ φύλου. Ὅταν ἀρχίξῃ ὁμως νὰ ἀναπτύσσεται ὁ καταμερισμὸς τῆς ἐργασίας, ἐμφανίζεται ἀντιστοίχως ὁ καταμερισμὸς καὶ τῶν διαφόρων ἐνασχολήσεων. Κατὰ τὴν ἀρχεγονον ἐποχὴν ἡ δημιουργία εἰς τοὺς κόλπους τῶν διαφόρων πρωτογόνων κοινωνικῶν τάξεως ἐνόπλων, οἵτινες κυριαρχοῦν ἐπὶ τῶν ἀόπλων, ὁδηγεῖ εἰς τὴν ὀργάνωσιν τοῦ κράτους ὡς πολιτικῆς ὀργανώσεως, ἐντὸς τῆς ὁποίας διαμορφοῦνται χωρισταὶ τάξεις. Εἰς ἑάστην ἐκ τῶν διαμορφουμένων κοινωνικῶν τάξεων καταμερίζεται ἡ ἐκτέλεσις ὁρισμένου εἴδους ἐργασίας. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον δημιουργεῖται τὸ γενικὸν καὶ ὑποχρεωτικόν, δι' ὁλοκλήρους κοινωνικὰς ομάδας, φυλὰς, πατριὰς καὶ γένῃ ἐπάγγελμα. Διὰ τὴν τάξιν τῶν δούλων καθιεροῦται κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ὡς ἐπάγγελμα ἡ καλλιέργεια τῆς γῆς καὶ ἡ ἀσκήσις τῶν χειρωνακτικῶν ἐργασιῶν, αἵτινες ἐξακριβοῦντο ὡς βάνανσοι ἐπαγγελματικαὶ ἐνασχολήσεις.

Κατὰ τὸν τρόπον αὐτὸν ἐδημιουργήθησαν κατ' ἀρχὰς τὰ ὑποχρεωτικῶς εἰς ὁρισμένας κοινωνικὰς τάξεις καὶ κοινωνικὰς ομάδας ἐπιβαλλόμενα ἐπάγματα, ἅτινα ἐκληροδοτοῦντο εἰς τοὺς ἀπογόνους τῆς τάξεως, τῆς φυλῆς καὶ τῆς πατριὰς. Καθ' ὅλην τὴν ἀρχαιότητα καὶ τὸν μεσαίωνα εὐρίσκομεν εἰς τὴν περιοχὴν τῆς ἐπαγγελματικῆς ζωῆς κυριαρχοῦν τὸ γενικὸν καὶ κληρονομικῶς παραδιδόμενον ἐντὸς τοῦ κύκλου τῶν κοινωνικῶν τάξεων ἐπάγγελμα.

Ἡ τεραστία μεταβολή, ἥτις ἐσημειώθη κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους, συνίσταται εἰς τὴν ἐμφάνισιν τοῦ λεγομένου **προσωπικοῦ** ἐπαγγέλματος. Κατὰ τὴν νεωτέραν ἐποχὴν μετὰ τὴν διάρρηξιν τῶν δεσμεύσεων τῆς προσωπικῆς ἐλευθερίας, κατέστη δυνατόν ἑκαστον αἰτομον νὰ προβαίνειν προσωπικῶς εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ ἐπαγγέλματος του, ἐπὶ τῇ βάσει ἂν' ἑνὸς

μὲν τῶν κλίσεων καὶ ἱκανότητων του καὶ ἂν' ἑτέρου τῶν συνθηκῶν τῆς οικονομικῆς πραγματικότητος. Πρὸς διευκόλυνσιν τῆς ἐκλογῆς αὐτῆς συνεκροτήθησαν κατὰ τὴν ἐποχὴν μας δύο ἐπιστημονικαὶ μαθήσεις, ὁ ἐπαγγελματικὸς προσανατολισμὸς καὶ ἡ ἐπαγγελματολογία.

Παρουσιάζει ἐξελικτικὴν ἀνάπτυξιν παρατηροῦμεν διὰ μέσου τῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἀνθρωπίνου πολιτισμοῦ ὡς πρὸς τὴν ἐκτίμησιν καὶ ἀξιολόγησιν τοῦ ἐπαγγέλματος. Κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν κυριαρχεῖ περιφρόνησις πρὸς τὰ λεγόμενα βάνανσοι ἐπάγματα, ἅτινα ἡσχοῦντο ὑπὸ τῆς τιξέως δούλων καὶ ἀπελευθέρων, δηλ. δούλων ἀποκτινῶν τὴν ἐλευθερίαν. Μίαν ἀντίφωσιν τῆς ἐκτίμησεως τῆς ἐπαγγελματικῆς ἐργασίας γενικῶς ἀρχίζει μὲ τὴν ἐμφάνισιν καὶ καθ' ἰσχυσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἀπέζη ἐκ τῆς ἐργασίας τοῦ σκηνοποιοῦ καὶ οὐδεμίαν εἶχε δυσκολίαν νὰ διακηρύξῃ εἰς τὴν πρὸς Κορινθίους 1, 4, 12 «κοπιῶμεν ἐργαζόμενοι ταῖς ἰδίαις χερσὶ».

Ἡ χριστιανικὴ μεσαιωνικὴ φιλοσοφία ἐξακριβήρησε τὴν ἀσκήσιν τοῦ ἐπαγγέλματος ὡς θεϊαν προσηγορίαν. Ἰδιαίτερος δὲ εἰς τοὺς κόλπους τῆς προτεσταντικῆς ἐκκλησίας συνετελέσθη μία ἁγιοποιήσις τοῦ ἐπαγγέλματος. Ὁ Λούθηρος ἐδίδου ἐν ἑαυτῷ τὴν ἀσκήσιν τοῦ ἐπαγγέλματος ἀποτελεῖ τὴν ἀνταπόκρισιν πρὸς μίαν κλήσιν καὶ ἐπιταγὴν, ἣν ἀπευθύνει ὁ Θεὸς πρὸς τὸν ἄνθρωπον.

Ἡ ἐπαγγελματικὴ ἐργασία κατὰ τὸν Λούθηρον εἶναι ὑπηρεσία, ἣν προσφέρει ὁ ἄνθρωπος πρὸς τὸν Θεόν. Ἀποτελεῖ τὴν ἐμπρακτον ἐκδήλωσιν τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης, διότι μᾶς παρορμᾷ νὰ ἐργαζώμεθα ὑπὲρ τῆς εὐημερίας τοῦ πλησίον μας καὶ τῆς κοινωνίας. Ἡ θρησκευτικὴ διδασκαλία τοῦ Λουθήρου συνετέλεσε νὰ δημιουργηθῇ ἐκτίμησις τῆς ἀξίας τῆς ἐργασίας καὶ νὰ παγιοποιηθῇ ἐν ἰδεαλιστικὸν ἐπαγγελματικὸν ἥθος, ὁπερ ἐκχυδαίωρε κατὰ τὸν 19ον αἰῶνα εἰς ὁλόκληρον τὸν πολιτισμένον κόσμον ἀνεξαρτήτως τῆς θεμελιώσεώς του ἐπὶ ὁρισμένης θρησκευτικῆς ὁμολογίας.

Ἡ σύγχρονος κατάστασις τῆς ἐπαγγελματικῆς ζωῆς.

Κατὰ τὸν 19ον αἰῶνα συνετελέσθησαν μεγάλοι πρόοδοι εἰς τὴν βιομηχανίαν καὶ τὴν τεχνικὴν, αἵτινες ὅμως δὲν ἦσαν τοιαύτης ἐκτάσεως, ὥστε νὰ ἀλλοιώσουν τὰς συνθήκας, ὑφ' ἃς συνετελεῖτο ἡ ἐπαγγελματικὴ ἐργασία. Οὔτε εἶχον αὐταὶ ὡς ἀποτέλεσμα νὰ κλονισθῇ ἡ σταθερότης τοῦ ἐπαγγελματικοῦ ἥθους. Τὰ πράγματα ὅμως μετεβλήθησαν κατὰ τὸν 20ὸν αἰῶνα. Αἱ τεράστιαι πρόοδοι τῆς τεχνικῆς ἐπέβληον ἕνα νέον καταμερισμὸν καὶ ἐξειδίκευσιν τῆς ἐπαγγελματικῆς ἐργασίας. Μία συστηματικὴ στατιστικὴ ἐπισκόπησις ἐν σχέσει μὲ τὴν ὁρολογίαν τῆς ἐπαγγελματικῆς ἐργασίας γενομένη κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη εἰς τὴν Δυτικὴν Γερμανίαν ἔδειξεν ὅτι χρησιμοποιῶνται εἰς τὴν ἐπαγγελματικὴν ζωὴν 20 ἕως 25 χιλιάδες ὀνομασίαι. Ἡ ταξινόμησις τῶν ἔδειξε ὅτι ἀσχοῦνται συστηματικῶς σήμερον εἰς τὴν Γερμανίαν 518 ἐπάγματα ἢτοι 329 εἰς τὴν βιομηχανίαν, 150 εἰς τὴν βιοτεχνίαν, 23 εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ 16 εἰς τὴν γεωργίαν. Εἰς ὅλους τοὺς κλάδους τῆς

επαγγελματικῆς ἐργασίας εἰσῆλθῃ ἢ χρῆσις μηχανημάτων καὶ ἡ ὀρθολογιστικὴ διαρρυθμίσις τῆς ὁργάνωσός τῶν επαγγελματικῶν ἐπιχειρήσεων. Ἡ ἀνθρωπίνη ἐργασία ἐκτοπίζεται καὶ ἀντικαθίσταται διὰ τῆς λειτουργίας μηχανημάτων. Αἱ μεγάλοι ὀρθολογιστικῶς ὁργανωμένοι ἐπιχειρήσεις ἐξετύπισαν ἐξ ὀλοκλήρου τοὺς μικροεπαγγελματίας. Ἡ δὲ καθολικέουσι τῆς χρήσεως τῶν μηχανῶν περιορίζει πολὺ τὴν ἀνθρωπίνην ἐργασίαν εἰς ἐκτέλεσιν βοηθητικῶν τινῶν χειρισμῶν. Διεσπάρθη προσέτι ἡ ἐμπορικὴ καὶ ὁργανωτικὴ ἐργασία ἀπὸ τὴν ἐκτελεστικὴν. Ἡ ὁργανωτικὴ καὶ ἐμπορικὴ ἐργασία περιορίσθη εἰς τὴν ομάδα σχεδιαστῶν, μηχανικῶν καὶ ἐφευρετῶν. Ἡ ἐκτελεστικὴ ἐργασία, ἥτις πλησιάζει νῦν κατὰ τὴν ἐκτελεστικὴν λειτουργοῦντων μηχανημάτων, ἀντιτίθεται εἰς ἐργάτας, οἵτινες ἐπειδὴ τὸ ἔργον τῶν εἶναι νὰ ἐκτελοῦν ὁρισμένους μονοτόνους ἐπαναλαμβανόμενους χειρισμούς, δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ εἶναι κατόχοι εἰδικῆς μορφώσεως. Ἡ μόνη διαδικασία εἰς ἣν ὑποβάλλονται, εἶναι τὰ σωματογυμναστικά τέστ, ἅτινα ἔχουν τὴν ἀποστολὴν νὰ ἐξακριβώσουν ἂν λειτουργῇ καλῶς ἡ αἰσθησιακὴ - ἀντιληπτικὴ τῶν ἰκανότης. Κατὰ στατιστικὴν, ἣν παρέσχεν εἰς δημοσίευσί τινι πρὸ τριῶν ἐτῶν ὁ γερμανὸς οἰκονομολόγος Alfred Wagner, ἐπὶ ποσοστοῦ 50% ἐργατῶν ἀπασχολουμένων εἰς τὴν βιομηχανίαν ὑπῆρχε ἐν Εὐρώπῃ κατὰ τὸ 1880 ὑπαλλήλικὸν ἐπ' αὐτῶν προσωπικὸν 7%. Σήμερον τὸ ὑπαλλήλικὸν προσωπικὸν ἀνῆλθεν ἐν Εὐρώπῃ εἰς 19%. Εἰς τὴν Ἀμερικὴν τὸ ποσοστὸν τοῦ ἐργατικοῦ προσωπικοῦ κατῆλθεν ἀπὸ 60%, εἰς 38%, τὸ δὲ στῶμα τῶν ὑπαλλήλων ἀνῆλθεν ἀπὸ 10% εἰς 25%. Κατ' ἀνακοίνωσιν τοῦ Συνδέσμου Ἑλλήνων βιομηχανῶν ἡ βιομηχανικὴ παραγωγὴ τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τὸ 1952—1956 πῦξήθη κατὰ 60%. Ἀντιστοίχως ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀπασχολουμένων ἐργατῶν κατῆλθεν ἀπὸ 80829 εἰς 79240 ἥτοι μείωσις 1589. Αἱ νέαι συνθῆκαι ἐργασίας ἐγένοντο ἀφορμὴ νὰ ἐπέλθουν διαταραχαὶ καὶ εἰς τὴν ὑποκειμενικὴν πλευρὰν τῆς επαγγελματικῆς ἐργασίας. Ἡ μοτότονος ἐκτελεστικὴ ἐργασία ἡ συνισταμένη εἰς τὴν ἐκτέλεσιν χειρισμῶν δὲν ἀναπτύσσει πνευματικῶς τὸν ἐργάτην. Ἐπὶ πλέον δημιουργεῖ εἰς τὴν ψυχὴν του δυσάρεστα συναισθήματα καὶ ἀποστρέφει πρὸς τὴν ἐργασίαν.

Ἡ επαγγελματικὴ ἐργασία ἀπογυμνουμένη ἀπὸ ἔν ραυτῆρον νόημα ἐκπίπτει διὰ τὸν ἐργαζόμενον εἰς τὸ ἐπίπεδον μέσον πρὸς ἀπόκτησιν κέρδους. Ἡ ἀπρόσωπος δὲ ὀρθολογιστικὴ ὁργάνωσις τῆς δὲν δίδει βίαια διὰ νὰ δημιουργηθοῦν προσωπικὰ σχέσεις μεταξὺ τῶν ἐργαζομένων. Ὑπὸ τοιοῦτους ὅρους τὸ ἑνὸς ἐπαγγελματικὸν ἥθος τῆς συναισθήσεως τοῦ ἐπαγγελματῆς ὡς ὁμοσυνεργιστικῆς ἀποστολῆς τείνει νὰ ἀφανισθῇ.

Ἡ παραρτηρὸς στατιστικὴ ἔρευνα παρέχει σήμερον τρεῖς ἐκ τῶν εἰκόνων ὡς πρὸς τὸ εἶδος τῶν

παγγελματικῶν ἐνασχολήσεων εἰς τὰς πολιτισμένας χώρας τῆς ἐποχῆς μας. Τὸ σύνολον τῶν επαγγελματικῶν ἀσχολιῶν συνοψίζεται εἰς τρεῖς μεγάλας κατηγορίας.

Τὴν πρώτην ἀποτελοῦν αἱ λεγόμεναι πρωτεύουσαι ἀπασχολήσεις. Αὗται περιλαμβάνουν τὰ ἐπαγγέλματα τὰ ἀπασχολούμενα μὲ τὴν γεωργίαν, τὴν δασονομίαν, τὴν ἀλιείαν καὶ τὸ κυνήγιον.

Τὴν δευτέραν κατηγορίαν ἀποτελοῦν αἱ λεγόμεναι δευτερεύουσαι ἀπασχολήσεις. Εἰς αὐτὰς ὑπάγονται τὰ βιοτεχνικὰ καὶ βιομηχανικὰ ἐπαγγέλματα καὶ αἱ παντὸς εἶδους κατασκευαί.

Τὴν τρίτην κατηγορίαν ἀπαρτίζουν αἱ λεγόμεναι τριτείουσαι ἀπασχολήσεις. Αὗται περιλαμβάνουν τὰ ἐπαγγέλματα τῆς κοινωνικῆς ἐξυπηρετήσεως. Ταῦτα εἶναι αἱ μεταφοραί, τὸ ἐμπόριον, αἱ τράπεζαι, οἰκιακὰ ἔργα, ἐκπαίδευσις, ἐπιστημονικὴ ἔρευνα, κοινωνικαὶ ἀσφαλίσεις, δημοσίαι διοικήσεις, ἀστυνομία κ.τ.λ.

Ὁ βαθμὸς τῆς εἰς ἑκάστην τῶν κατηγοριῶν τούτων ἀπασχολήσεως τοῦ πληθυσμοῦ κατὰ μέσον ὄρον εἶναι ὁ ἀκόλουθος: Εἰς ὕλας τὰς χώρας παρατηρεῖται ἐξακολουθητικῶς σημειουμένη πτώσις τοῦ ποσοστοῦ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀπασχολουμένων μὲ τὰ ἐπαγγέλματα τῆς πρώτης κατηγορίας, ἥτοι τὴν γεωργίαν, δασονομίαν, ἀλιείαν καὶ κυνήγιον. Πρὸ τοῦ πραγματωθῆ ἡ βιομηχανικὴ ἐπανάστασις, τὸ ποσοστὸν τῶν ἀπασχολουμένων μὲ τὰ ἐπαγγέλματα τῆς ρηθείσης κατηγορίας ἀνῆρχετο εἰς 80%. Ἡδὴ εἰς τὴν εὐρωπαϊκὴν περιοχὴν κατῆλθεν εἰς 26%. Εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας τὸ ποσοστὸν εἶναι ἔτι μειωμένον κατελθὼν εἰς 12%, εἰς δὲ τὴν Μεγάλην Βρετανίαν εἰς 5%. Ἐὰν ὑποτεθῇ ὅτι ἐπιζητηθῇ ἡ ἐπάνοδος εἰς τοὺς ἀγροὺς τμήματός τινος ἐκ τοῦ ἐξ αὐτῶν ἐξεληθόντος πληθυσμοῦ, τοῦτο εἶναι ἀδύνατον, διότι δὲν θὰ εὔρη εἰς αὐτοὺς ἐργασίαν λόγῳ τῆς ἐκτελέσεως τῶν γεωργικῶν ἐργασιῶν διὰ μηχανημάτων.

Τὸ ποσοστὸν τῶν ἐν Εὐρώπῃ ἀσχολουμένων μὲ τὰ ἐπαγγέλματα τῆς δευτέρας κατηγορίας δὲν σημειώνει κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἀλματικὴν αὔξησιν, ὅπως συνέβαινε κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς βιομηχανικῆς ἐπαναστάσεως.

Τὸ ποσοστὸν ἀνέρχεται εἰς 40% τοῦ ἐργαζομένου πληθυσμοῦ εἰς τὰς Εὐρωπαϊκὰς χώρας καὶ 38% εἰς τὴν Ἀμερικὴν καὶ 50% εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Διαρκῶς αὐξανόμενον ἐμφανίζεται τὸ ποσοστὸν τῶν ἀσχολουμένων μὲ τὰ ἐπαγγέλματα τῆς τρίτης κατηγορίας εἰς βάρος τοῦ ποσοστοῦ τῶν δύο ἄλλων. Εἰς τὰς Εὐρωπαϊκὰς χώρας τὸ ποσοστὸν τοῦτο ἀνῆλθεν εἰς 34% εἰς δὲ τὴν Ἀγγλίαν εἰς 45% καὶ εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας εἰς 50%.

Διὰ τὴν Ἑλλάδα δὲν ἔχομεν ἀκριβῆ δεδομένα.

Πάντως ἡ εξέλιξις τείνει πρὸς τὴν αὐτὴν κατεύθυνσιν. Τοῦτο καταφαίνεται ἂν ρίψωμεν ἐν βλέμμα εἰς τὴν σύγχρονον κίνησιν τῆς επαγγελματικῆς ζωῆς ἐν συγκρίσει μὲ τὰ στατιστικὰ δεδομένα τῆς ἀπογρα-

φῆς τοῦ 1920. Ὁ συνολικὸς πληθυσμὸς τοῦ Κράτους κατὰ τὸ 1920 συνεποσοῦτο εἰς 5021790.

Ὁ ἐργαζόμενος πληθυσμὸς ἐφθάνεν εἰς 1594592, ἡ δὲ κατανομή του εἶχεν ὡς ἀκολούθως:

1. Ἐπαγγέλματα α' κατηγορίας: Γεωργία, κτηνοτροφία, θήρα, ἀλιεία	926314 εἰς ποσοστὰ	58,09
2. " β' κατηγορίας: Βιομηχανία, βιοτεχνία	380391	23,86
3. " γ' " (Ἐξυπηρετῆς, Ἐμπόρ., διοικήσεις κτλ.)	287887	18,05
	1594592	10000

Ἡ ἀπογραφή τοῦ 1951 ἔδωκε τὰ ἀκόλουθα ἀποτελέσματα:

Σύνολον πληθυσμοῦ	7632801	
" ἐνεργοῦ πληθυσμοῦ	2839481	
1. Ἐπαγγέλματα α' κατηγορίας	1367271 εἰς ποσοστὰ	48,15
2. " β' "	550218	19,37
3. " γ' "	745550	26,27
4. Ἀγνώστου δραστηριότητος	176442	6,21
	2839481	100,00

Ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς ἄλλας χώρας ἔχομεν μεγαλύτερον ποσοστὸν ἀσχολουμένων εἰς τὰ ἐπαγγέλματα πρώτης κατηγορίας καὶ μικρότερον εἰς τὰς δύο λοιπὰς.

Πρέπει νὰ ἀναμένωμεν, ὅτι ἐφ' ὅσον θὰ ἀκολουθῇ καὶ ἡ χώρα μας τὸν ρυθμὸν τῆς επαγγελματικῆς ἐξελίξεως, θὰ ἔχομεν ἐλάττωσιν τοῦ ποσοστοῦ τῶν εἰς τὰ ἐπαγγέλματα τῆς πρώτης κατηγορίας ἀσασχολουμένων καὶ αὐξήσιν τοῦ ποσοστοῦ τῶν ἀσχολουμένων μὲ τὰ Β' καὶ Γ'. Τὸ ποσοστὸν τῆς αὐξήσεως τῶν επαγγελματιῶν ἑκατέρας τῶν κατηγοριῶν θὰ ἐξαρτηθῇ ἐκ τοῦ ρυθμοῦ τῆς ἐν τῇ χώρᾳ μας ἀναπτύξεως τῆς τεχνικῆς ὁργανώσεως. Πάντως θὰ σημειοῦται προσέλευσις πρὸς τὴν τρίτην κατηγορίαν δηλαδὴ εἰς τὰ ἐπαγγέλματα τῆς κοινωνικῆς ἐξυπηρετήσεως. Ἡδὴ ὑπάρχει εἰς σημαντικὸν ἀριθμὸν ἀποφοίτων τῶν Γυμνασίων περὶ τοὺς 12 χιλιάδας κατ' ἔτος, οἵτινες δὲν ἀπορροφῶνται ἀπὸ τὰ ἀνώτατα Ἐκπαιδευτήρια. Οἱ ἐπιπολαίως ἐξετάζοντες τὰ πράγματα ἐκφραῖουν θορυβωδῶς τὴν γνώμην, ὅτι πρόκειται περὶ φαινόμενον προδίδοντος παρασιτικὰς διαθέσεις ἐκ μέρους τῶν καὶ χαρακτηρίζουν τοὺς νέους τοὺτους ὅλως ἀκρίτως «πνευματικὸν προλεταριάτον». Δὲν πρόκειται περὶ νέων τεινόντων πρὸς παρασιτισμὸν. Τὸ φαινόμενον αὐτὸ ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι αἱ γεωργικαὶ καὶ βιομηχανικαὶ ἐργασίαι κατόπιν εἰσαγωγῆς τῶν μηχανῶν ἀπορροφοῦν ὀλιγώτερον ἀριθμὸν νέων καὶ ὑπάρχει περίσσευμα, τὸ ὅποῖον πρέπει νὰ τοποθετηθῇ εἰς τὴν ὑπ' ἀριθμὸν β' κατηγορίας τῶν επαγγελματιῶν. Ἡ δυνατότης ὅμως τῆς τοποθετήσεως εἶναι δυσχερής, διότι εἰσέτι δὲν ἐπετεύχθη ἀνασυγκρότησις τῆς χώρας οὔτε εἰς τὸν τομέα τῆς βιομηχανίας οὔτε εἰς τὸν τομέα τῆς κοινωνικῆς ἐξυπηρετήσεως.

Ἐπαγγελματικὴ ἐκπαίδευσις

Προχωροῦμεν ἤδη κατόπιν τῆς διασαφήσεως τῆς ἐννοίας τοῦ ἐπαγγέλματος εἰς μίαν ἐπισκόπησιν τῶν προβλημάτων τῆς ἐπαγγελματικῆς ἐκπαιδεύσεως. Διὰ νὰ ἔχωμεν μίαν ἀκριβῆ ἐνημέρωσιν, θὰ εἴπωμεν ἐν ἀρχῇ ὀλίγας λέξεις περὶ τῆς ἱστορικῆς ἐξελίξεως τῆς καὶ ἔπειτα θὰ ἐξετάσωμεν τὰ εἶδη, τὸ περιεχό-

μένον τῆς, τὰ προβλήματα τῆς. Ἐν τέλει θὰ ἐπισκοπήσωμεν καὶ τὴν ἐν Ἑλλάδι θέσιν τοῦ προβλήματος.

Εἰς τὴν ἀρχαιότητα δὲν εἶχε καταστῇ συνειδητὴ ἡ ἀνάγκη νὰ διαμορφωθῇ ἡ επαγγελματικὴ ἐκπαίδευσις εἰς ἰδιαίτερον κλάδον. Ἡ ἐκμάθησις τοῦ ἐπαγγέλματος ἐγένετο ἐμπειρικῶς διὰ τοῦ ἐθισμού τοῦ τοποθετουμένου εἰς αὐτὸ νέου, εἰς τὴν ἐκτέλεσιν επαγγελματικῆς ἐργασίας. Τὰ πράγματα ἐβελτιώθησαν μὲ τὴν ἐπικρατίαν τοῦ Χριστιανισμοῦ. Εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ἐργασίαν ἤρχισε νὰ ἀποδίδεται ἀξία. Κατὰ τὸν μεσαῖωνα ἡ ἐκμάθησις τῶν επαγγελματιῶν ἐγένετο ἐντὸς τῶν κύκλων τῶν συντεχνιῶν αἰτινες τιθέμεναι ὑπὸ τὴν προστασίαν ἁγίων ἤσκουν καὶ ἠθικὴν μορφωτικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ μαθητευομένου. Συνήθως ἡ επαγγελματικὴ μαθητεία διήρκει εἰς δύο χρονικὰς περιόδους. Κατὰ τὴν πρώτην ὁ νεαρὸς μαθητευόμενος εἰργάζετο σταθερῶς εἰς ἐν ἐργαστήριον. Ὅταν ἔκρινεν ἑαυτὸν ἀρκετὰ προχωρημένον, ἔκαμνεν ἐν εἶδος ἐκπαιδευτικοῦ περιηγητικοῦ ταξιδίου ἐπισκεπτόμενος καὶ τὰ ἐργαστήρια ἄλλων ἡμιτισμένων τεχνιτῶν. Ἡ ἀνάγκη ὅμως ἰδρύσεως ἐπαγγελματικῶν σχολείων ἐγένετο αἰσθητὴ πολὺ ἀργὰ μόνον κατὰ τὸ δεύτερον ἡμισυ τοῦ 19ου αἰῶνος. Ὁ νέος Ἑλληνισμὸς δύναται νὰ καυχήθῃ ὅτι ἀνεδείχθη εἰς τὴν κίνησιν αὐτὴν πρωτοπόρος. Κατὰ τὰ 1814 οἱ Ἕλληνες ἔμποροι ὁργάνωσαν εἰς τὴν Ὁδησσὸν σχολεῖον παρέχον ἐμπορικὴν μόρφωσιν ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Ἑλληνοεμπορικὸν Γυμνάσιον». Ὡς διδάσκαλος δὲ τοῦ Γυμνασίου τούτου ὁργανώθη κατὰ τὸ 1831 ἡ ἐν Χάλκῃ ἐμπορικὴ σχολή. Εἰς τὴν Δυτικὴν Εὐρώπῃ, μετὰ τὴν καθολικέυσιν τῆς στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως διὰ τῆς ἰδρύσεως δημοτικῶν σχολείων, ἡ ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία ἤρχισε νὰ μεριμνᾷ περὶ τῆς ἰδρύσεως ἐπαγγελματικῶν σχολείων. Τὸ πειράδιγμα ἐδόθη ἀπὸ τὴν Γαλλίαν, ἐνθα ἰδρύθησαν τὰ λεγόμενα ἐργαστήρια τῆς μαθητείας «Ateliers d'apprentissage». Ἡ ἰδρυσις κρατικῶν ἐπαγγελματικῶν σχολείων ἤρχισε λίαν ἀργὰ. Εἰς τὴν Γαλλίαν ἀνεγνωρίσθησαν τὰ ἰδρυμένα ἀπὸ τὰ ἐμπορικὰ ἐπιμελητήρια ἐπαγγελματικὰ σχολεῖα ὡς δημόσια διὰ νόμον δημοσιενθέντος τὴν 9ην Ἀπριλίου 1898. Τὸ παράδειγμα τῆς Γαλλίας ἠκολούθησαν καὶ

ἄλλαι εὐρωπαϊκαὶ χώραι. Εἰς τὴν Ἑλλάδα ὁ πρῶτος σχετικὸς νόμος εἶναι ὁ κατὰ τὸ 1903 ἐκδοθεὶς «Περὶ συστάσεως ἐμπορικῶν σχολῶν». Γενικῶς σημαντικὴ κίνησις διὰ τὴν ὁργάνωσιν τῆς επαγγελματικῆς ἐκπαιδεύσεως ἐσημειώθη μετὰ τὸ τέλος τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου. Ἐκτοτε αἱ ὁργανωτικαὶ προσπάθειαι συνεχίζονται μὲ ἀδιείπωτον ἔντασιν.

Τὴν επαγγελματικὴν ἐκπαίδευσιν ὅπως διεμορφώθη σήμερον δυνάμεθα νὰ τὴν ἐξετάσωμεν ἀπὸ πολλῶν ἀποψηφῶν. Ἐντὸς τοῦ βραχέος χρόνου τῆς διαλέξεώς μας θὰ ἐπισκοπήσωμεν τὰς γενικὰς μορφὰς τῆς ὁργανώσεως τῆς.

Τὰ εἶδη τῆς επαγγελματικῆς ἐκπαιδεύσεως.

Ἐξετάζομένη ἡ επαγγελματικὴ ἐκπαίδευσις κατὰ τὴν συσχέτισίν της μὲ τὰ διύφορα ἐπαγγέλματα καταμερίζεται εἰς πλῆθος εἰδικῶν μορφῶν, αἵτινες ὅμως δύνανται νὰ συνοψισθοῦν εἰς τὰς τρεῖς μεγάλας κατηγορίας, περὶ ὧν ἐκάμμεν λόγον εἰς τὰ προηγουμένα. Τὴν πρώτην κατηγορίαν ἀποτελεῖ ἡ ἐκπαίδευσις εἰς τὰ ἀγροτικὰ ἐπαγγέλματα, τὰ δασονομικά, τὴν ἡλιείαν καὶ τὸ κυνήγιον. Τὴν δευτέραν ἀποτελεῖ ἡ ἐκπαίδευσις, ἣτις δίδεται εἰς τοὺς ἐργάτας τοὺς ἀσχολουμένους μὲ τὴν βιομηχανίαν, βιοτεχνίαν, οἰκοτεχνίαν καὶ ἐν γένει μὲ πᾶν εἶδος κατασκευῶν. Τὴν τρίτην κατηγορίαν ἀποτελεῖ ἡ ἐκπαίδευσις ἡ σχετικὴ μὲ τὰ ἐπαγγέλματα τῆς κοινωνικῆς ἐξυπηρέτησεως. Εἰς τὴν τρίτην αὐτὴν κατηγορίαν ὑπάγεται ἡ ἐμπορικὴ ἐκπαίδευσις καὶ ἐν γένει πᾶσα ἐκπαίδευσις ἀναφερομένη εἰς τὴν ἐξειδικεύσιν εἰς ἐπαγγέλματα, αἵτινα προϋποθέτουν τὴν κατοχὴν γενικῆς μορφώσεως θεμελιουμένης ἐπὶ θεωρητικῶν ἱκανοτήτων. Ἀνεφερόμεν προηγουμένως, ὅτι μὲ τὴν εἰσαγωγὴν τῆς μηχανικῆς ἐργασίας παρατηρεῖται βαθμιαία ἐλάττωσις ἰδίως ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀπασχολουμένων μὲ τὰ ἐπαγγέλματα τῆς ἀγροτικῆς, δασονομικῆς, θηρευτικῆς καὶ ἡλιευτικῆς ἀπασχολήσεως. Ἀντιθέτως παρατηρεῖται ἀθροῦς προσέλευσις πρὸς τὰ ἐπαγγέλματα τῆς κοινωνικῆς ἐξυπηρέτησεως.

Ἐάν ἐξετάσωμεν τὴν επαγγελματικὴν ἐκπαίδευσιν ἐξ ἀπόψεως τοῦ τρόπου τῆς παροχῆς τῆς, διακρίνομεν τὰ ἀκόλουθα εἶδη:

1) Τὴν ἐκπαίδευσιν τὴν παρεχομένην διὰ τῶν ἡμερησίων σχολείων εἰς νέους μὴ τοποθετημένους ἤδη εἰς τὴν επαγγελματικὴν ἐργασίαν. Τὸ εἶδος τοῦτο εἶναι λίαν δαπανηρὸν καὶ δὲν κρίνεται ἀξιοσύστατον διὰ χώρας πτωχῆς. Ὑπάρχει προσέτι μεγάλη ἀμεσιμότησις ἂν εἶναι καὶ τὸ καλὺτερον. Ὑφίστανται εἰσέτι θεμελιώδεις διαφωνίαι μεταξὺ ἐκείνων, αἵτινες φρονοῦν ὅτι τὸ ἐργαστήριον εἶναι ὁ κατ' ἐξοχὴν τόπος τῆς επαγγελματικῆς μορφώσεως καὶ ἐκείνων αἵτινες πιστεύουν ὅτι τελεία μόρφωσις δίδεται μὲ τὸ ἡμερησίως λειτουργοῦν σχολεῖον. Τὰ σχολεῖα ταῦτα ἔχουν πλῆρες πρόγραμμα 30 ὥρων ἐβδομαδιαίως, ἡ διάρκειά των δὲ εἶναι τριετής ἢ τετραετής.

2) Ὡς δευτέρον εἶδος διακρίνομεν τὴν ἐκπαίδευσιν, ἣτις δίδεται εἰς νέους αἵτινες ἔχουν ἤδη τοποθετηθῆ εἰς τὴν επαγγελματικὴν ἐργασίαν. Ἡ μόρφωσις αὕτη παρέχεται κατὰ ἀπογευματινὰς ἢ νυκτερινὰς ὥρας εἰς τῶν ἀπασχολουμένων ὥρων. Γενικῶς παρέχεται διήμερον κατὰ 12 ὥρων κατ' ἐβδομάδα. Ἡ κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον παροχὴ μορφώσεως ἀποτελεῖ τὸν

θεσμὸν τῆς μαθητείας. Τὰ ἔξοδα ἐπιβαρύνουν τὸν ἰδιοκτήτην τῆς ἐπιχειρήσεως, εἰς ἣν ἔχει τοποθετηθῇ ὁ μαθητευόμενος.

Μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ μαθητευομένου συνάπτεται σύμβασις, ὑπὸ τοὺς ὅρους οὗς καθορίζει ἡ σχετικὴ νομοθεσία. Εἰς τὰς νομοθεσίας τῶν πολιτισμένων κρατῶν ἔχουν θεσπισθῇ εἰδικαὶ διατάξεις ρυθμίζουσαι τὸν θεσμὸν τῆς μαθητείας. Ἡ διάρκειά της εἶναι συνήθως τριετής.

3) Τρίτον εἶδος εἶναι ἡ επαγγελματικὴ μόρφωσις, ἣτις δίδεται προκειμένου νὰ ἐκμάθουν νέον εἶδος ἐργασίας ἐπαγγελματῖαι, οἱ ὅποιοι ἀναγκάζονται νὰ ἐπιζητήσουν νέον εἶδος ἀπασχολήσεως, ἐπειδὴ τὸ ἐπάγγελμα τὸ ὁποῖον ἤσκουν προηγουμένως ἐπανεστὴν νὰ ὑπάρχῃ λόγῳ μεταβολῆς τῶν συνθηκῶν τῆς επαγγελματικῆς ζωῆς. Ἡ περίπτωσις αὕτη εἶναι λίαν συνηθὴς σήμερον, ὁπότε παριστάμεθα εἰς τὴν ἀχρηστεύσιν ἐπαγγελμάτων ἀπροσαρμοστών πρὸς τὴν οἰκονομικὴν καὶ τεχνικὴν ἀνάπτυξιν. Ἡ ὁργάνωσις τῶν σχολείων τούτων ποικίλει κατὰ περίστασιν.

4) Τέταρτον εἶδος επαγγελματικῆς μορφώσεως εἶναι τὸ παρεχόμενον εἰς προικισμένους μὲ ἐξαιρετικὰς προδιαθέσεις τεχνίτας πρὸς εἰδίκευσιν καὶ προσαρμογὴν πρὸς νέας τεχνικὰς ἐφευρέσεις. Τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ἐξειδικεύσεως ἐπιμορφώσεως εἶναι λίαν πολυδάπανον καὶ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ παρασχεθῇ εἰς εὐρείαν ἔκτασιν. Παρέχεται εἰς ἐργάτας ἔχοντας ἀποδεικτικὰ επαγγελματικῆς μορφώσεως. Ἡ διάρκεια τῆς φοιτήσεως εἶναι 6 μῆνες ἢ 600 διδακτικαὶ ὥραι. Ἄλλοι προχειροὶ ὁμοῦ τρόποι παροχῆς επαγγελματικῆς μορφώσεως διὰ τὰ ἀγροτικὰ ἐπαγγέλματα εἶναι σειρὰ βραδυνῶν μαθημάτων διὰ κινητῶν συνεργειῶν. Τοιαύτας σειρας ἔχει ὁργανώσει τὸ Ἑλλ. Ὑπουργ. Γεωργίας.

Τὸ περιεχόμενον τῆς επαγγ. ἐκπαιδεύσεως.

Ἐκτὸς τῆς κατ' εἶδη ἐπισκοπῆσεως κρίνομεν ἀπαραίτητον νὰ παράσχωμεν καὶ πληροφορίας ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενον τῆς επαγγελματικῆς μορφώσεως. Παλαιότερον, πρὶν ἢ σημειωθῇ ἡ τελεία ἀνατροπὴ τῶν εἰς τὴν βιομηχανίαν καὶ λοιπὰς περιοχὰς τῆς ἀνθρωπίνης ἐργασίας συνθηκῶν, ἡ επαγγελματικὴ μόρφωσις εἶχεν ὡς ἀντικείμενον τὴν ἀνάπτυξιν ὠρισμένων μνῆκων καὶ κινητικῶν δεξιοτήτων τοῦ ἐκπαιδευομένου. Ἐλαμβάνετο πρόνοια νὰ ἀσκηθῇ διὰ τοῦ ἐθισμού ὁ μαθητευόμενος εἰς ὠρισμένους τεχνικοὺς χειρισμοὺς καὶ εἰς τὴν ἐπωφελεῖ αὐτῶν ἐφαρμογὴν εἰς τὴν επαγγελματικὴν ἐργασίαν. Ἡ διαδικασία τῆς επαγγελματικῆς ἐργασίας εἶχε μόνιμον σταθερότητα καὶ εὐκόλος ἦτο ἡ προσαρμογὴ τοῦ μαθητευομένου εἰς αὐτήν. Σήμερον ὁμοῦς ἡ σταθερότης αὕτη δὲν ὑπάρχει. Εἰσῆχθησαν νέα ἐργαλεῖα καὶ νέα μηχανήματα, ὁ χειρισμὸς τῶν ὁποίων χρειάζεται νέας γνώσεις καὶ νέας δεξιότητας. Καὶ εἰς τὸν κλίμακον τῆς ἀγροτικῆς επαγγελματικῆς ἐκπαιδεύσεως, ὅστις θεωρεῖται καὶ ὁ ἀπλούστερος, ἐπέβαλεν ἡ καθολικέυσις τῆς διὰ μηχανῶν καὶ χημικῶν μέσων καλλιέργειας, νὰ εἶναι ὁ ἀγρότης κάτοχος εἰδικῶν γνώσεων. Ὅπως δὲποτε ὡς ἀπαραίτητα στοιχεῖα συναπαρτίζοντα τὴν επαγγελματικὴν ἐκπαίδευσιν εἰς μὴν προχειρον ἀπαρίθμησιν εἶναι τὰ ἀκόλουθα:

1) Γνώσεις ἀναφερόμεναι εἰς τὸ ὕλικόν τὸ ὁποῖ-

ον καλεῖται νὰ ἐπεξεργασθῇ τὸ ἐπάγγελμα.

2) Εἰδολογικὴ ἀσκήσις εἰς ὠρισμένους λεπτὺς χειρισμοὺς ἐργαλείων καὶ μηχανημάτων.

3) Στοιχειώδεις γνώσεις ἀναφερόμεναι εἰς τὴν σύγχρονον τεχνικὴν (γνώσεις ἀρμολογίσεως καὶ λειτουργίας καὶ προχείρου ἐπιδιορθώσεως μηχανημάτων).

4) Ἐνημερώσεις περὶ τῆς σημασίας τῶν κατασκευαζομένων ἔργων καὶ γνώσεις σχετικαὶ μὲ τὴν ἀξιοποίησιν τῶν.

5) Ἰκανότης πρὸς κατανόησιν σχεδίων καὶ ἀσκήσις εἰς τὴν σχεδιάσιν τῶν πρὸς ἐκτέλεσιν ἔργων. Ἡ ἀπόκτησις τῆς δεξιότητος αὐτῆς ἀπαιτεῖ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς φαντασίας. Εἰς ἄριστος καὶ ἀμύθητος τεχνίτης δὲν δύναται οὔτε νὰ κατανοήσῃ ἓν σχέδιον οὔτε νὰ συλλάβῃ πρωτοτύπως μίαν σχεδιακὴν σύλληψιν πέρα τῶν τύπων τῆς ρουτίνας.

6) Μαθηματικαὶ γνώσεις ὑπολογισμοῦ ἀντοχῆς καὶ κόστους ὑλικῶν.

Διὰ τὴν ἀπόκτησιν ἐκ μέρους τοῦ μαθητευομένου τῶν ἀνωτέρω ἀπαριθμηθέντων στοιχείων χρειάζεται σοβαρὰ προσπάθεια, μεθοδικὴ καθοδήγησις καὶ δοκιμαστικὴ ἐργασία, ἥτις συνεπάγεται καὶ σοβαρὰν κατανάλωσιν ὑλικοῦ. Διὰ τὴν καθοδήγησιν αὐτὴν ὑπάρχει σήμερον εὐρυτάτη φιλολογία εἰς βιβλία καὶ περιοδικά. Εἶναι ἀφ' ἑαυτοῦ φανερόν ὅτι ἡ ἐπαγγελματικὴ μόρφωσις πρέπει νὰ στηρίζεται εἰς ἐπαρκῆ γενικὴν μόρφωσιν. Εἰς ὅλας τὰς ἀνεπτυγμένας χώρας ἡ ἐξαιτῆς γενικὴ μόρφωσις εἰς τὰ σχολεῖα θεωρεῖται ἀνεπαρκής. Διὰ νὰ οἰκοδομηθῇ στερεῶς ἡ ἐπαγγελματικὴ μόρφωσις ἀπαιτεῖται τοῦλάχιστον ὀκταετοῦς διαρκείας γενικὴ μόρφωσις. Διὰ τοῦτο σήμερον ἐκτὸς ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων ἡ διάσπασις τῆς στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως ἔχει καθορισθῇ ὀκταετῆς.

Μὲ τὴν γενομένην ἀπαρίθμησιν τῶν στοιχείων τῶν συγκροτούντων τὴν ἐπαγγελματικὴν μόρφωσιν δὲν ἔχει ἔξωτληθῇ τὸ περιεχόμενον τῆς. Ὑπολείπεται ὡς ἐν μέγα καὶ σπουδαιότατον τμῆμα τῆς ἡθικῆς μόρφωσις. Πρέπει νὰ ληφθῇ μέρος διὰ τὴν διαμόρφωσιν ἐπαγγελματικοῦ ἥθους. Δέον νὰ ἔχωμεν ὅλ' ὅψει μας ὅτι ἕκαστον εἶδος ἐργασίας ἔχει ἐν ἰδιαιτέρον ἥθος, ἔχει τοὺς ἰδικούς του κινδύνους, τοὺς ἰδικούς του πειρασμούς, ἀρετὰς καὶ κακίας. Τὸ ἥθος τῶν παλαιότερων ἐπαγγελματιῶν, οἵτινες ἐξεπαιδεύοντο ἐντὸς τῶν συντεχνιῶν, ἦτο περισσότερον σταθερὸν καὶ ἡθικοποιημένον. Μέσα εἰς τοὺς κόλπους τῆς συντεχνίας συνήπτοντο προσωπικαὶ σχέσεις, ἐλαμβάνετο πρόνοια διὰ τὴν τήρησιν τῶν κανόνων ἡθικῆς διαβιώσεως καὶ παρείχτο καὶ θρησκευτικὴ μόρφωσις διὰ τῶν θρησκευτικῶν συντεχνιακῶν ἐθίμων. Κατὰ τὴν ἐποχὴν μας, μία τοιοῦτου εἶδους ἡθικοποίησις δὲν ὑπάρχει. Ἡ ὁργάνωσις τῶν ἐπιχειρήσεων εἶναι ἀπρόσωπος. Οἱ εἰς αὐτὰς ἐργαζόμενοι δὲν συνδέονται μὲ προσωπικοὺς δεσμούς. Βλέπουν τὴν ἐπιχείρησιν ὡς ὁργάνωσιν, ἥτις ἔχει τὸν προορισμὸν νὰ ἀποφέρῃ κέρδος. Δὲν εἶναι αἰσθητὴ ἡ ἡθικὴ καὶ θρησκευτικὴ πλευρὰ τῆς ἐπαγγελματικῆς ζωῆς. Ἡ πολιτικὴ προπαγάνδα γίνεται προσεφελὴς ἀπορροπὴ νὰ δημιουργηθῇ εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἐργαζομένου μίση κατὰ τοῦ ἐπαγγέλματος. Ὁ ἐργάτης βλέπει τὸν ἑαυτόν του ὡς ἀκλήμονα, ὡς προλετάριον, ὡς ἄνθρωπον ἐκμεταλλευόμενον.

Κατὰ τῆς δημιουργίας μιᾶς τοιαύτης νοοτροπίας καλεῖται νὰ ἀντιδράσῃ ἡ ἐπαγγελματικὴ ἐκπαίδευσις. Τοῦτο θὰ κατορθωθῇ, ἂν τὸ περιεχόμενον τῆς δὲν ἔχῃ ὑλικὸν μόνον τεχνικοῦ καὶ ἐπαγγελματικοῦ περιεχομένου. Πρέπει νὰ δίδῃ ἡ ἐπαγγελματικὴ ἐκπαίδευσις ἐκτὸς τῆς εἰδικῆς μορφώσεως καὶ ἡθικὸν καὶ θρησκευτικὸν προσανατολισμὸν. Μόνον κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ ἐπιτευχθῇ νὰ λυτρωθῇ ὁ ἐργάτης ἀπὸ τὰς ἐπαναστατικὰς οὐτοπίας.

Ἀπαραίτητον στοιχεῖον τῆς ἐπαγγελματικῆς ἐκπαιδεύσεως τυγχίνει ἡ παροχὴ γενικῆς ἡθικῆς καὶ θρησκευτικῆς μορφώσεως, δι' ἧς θὰ ἐπιτευχθῇ ὁ ἐξάνθρωπισμός τοῦ ἐπαγγέλματος. Καθαρῶς τεχνικὴ καὶ ἐπαγγελματικὴ ἐκπαίδευσις, μὴ χαλιναγωγούμενη ἀπὸ ἡθικὸν καὶ θρησκευτικὸν ἐπικαταλογισμόν, ἀγείρει εἰς τὴν δημιουργίαν δυναμικῆς νοοτροπίας καὶ εἰς τὴν ἀποθηρώσιν.

Τὰ προβλήματα τῆς ἐπαγγελματικῆς ἐκπαιδεύσεως.

Ἡ ἐπαγγελματικὴ ἐκπαίδευσις εὐρίσκειται ἀκόμη εἰς τὸ στάδιον τῆς πρώτης ἀναπτύξεώς της. Ἐνεκα τοῦτο ἀντιμετωπίζει δυσχερείας καὶ προβλήματα. Ἐν ἐκ τῶν σπουδαιότερων τῆς προβλημάτων εἶναι ὁ καθορισμὸς τοῦ χρόνου τῆς τοποθετήσεως τῶν νέων εἰς ἐπάγγελμα. Τοὺς παιδαγωγοὺς ἀπασχολεῖ σοβαρῶς τὸ ζήτημα τῆς ἐκλογῆς τοῦ ἐπαγγέλματος καὶ τοῦ χρόνου, καθ' ὃν πρέπει νὰ γίνῃ αὕτη. Γενικῶς ἔχει γίνῃ παραδεκτόν, ὅτι εἶναι ἐπιζήμιον καὶ διὰ τὸ ἄτομον καὶ διὰ τὴν κοινωνίαν νὰ τοποθετηθῇ εἰς ἐπάγγελμα ὁ νέος πρὸ τοῦ 15ου ἔτους τῆς ἡλικίας του. Διὰ νὰ ἐνημερωθῇ πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις, ὡς θέτει ἡ ἐπαγγελματικὴ ἐκπαίδευσις, προσπαιτεῖται νὰ ἔχῃ λάβῃ ὀκταετοῦς διαρκείας γενικὴν μόρφωσιν. Οἱ περισσότεροι ἐκ τῶν παιδαγωγῶν δέχονται ὅτι ἡ τελειωτικὴ ἐκλογὴ τοῦ ἐπαγγέλματος δὲν εἶναι δυνατὴ πρὸ τῆς ἀρτιώσεως τῆς προσωπικότητος, δηλ. πρὸ τοῦ 18ου ἔτους τῆς ἡλικίας. Πρὸ τῆς ἡλικίας αὐτῆς δύναται νὰ προηγηθῇ ἀπλή πειραματικὴ προπαιδευσις.

Ἐν δεύτερον δυσχερὲς πρόβλημα εἶναι καὶ ἡ δυσἀρμονία μεταξὺ προπαιδεύσεως καὶ ἀσκήσεως τοῦ ἐπαγγέλματος. Ἡ νέα τεχνικὴ προοδεύει ἰσχυρικῶς. Εἰσάγονται διαρκῶς νέα μηχανήματα. Προκύπτει ἡ ἀνάγκη μιᾶς διαρκοῦς μετεκπαιδεύσεως, ἥτις καὶ λίαν δαπανηρὰ εἶναι καὶ εἰς ὀλίγους μόνον ἐκλεκτοὺς ἐργάτας εἶναι προσιτὴ. Προκύπτει οὕτω ὁ κίνδυνος νὰ σχηματισθῇ μία ὀλιγάριθμος τάξις ἐξειδικευμένων τεχνιτῶν, ἥτις θὰ ἔχῃ τὴν δύναμιν δι' ἀπεργιών καὶ δολιοφθορῶν νὰ ἀσκήσῃ μίαν τυραννικὴν κυριαρχίαν ἐπὶ τοῦ τεχνικοῦ μηχανισμοῦ.

Συναφὲς εἶναι καὶ τὸ πρόβλημα τοῦ καθορισμοῦ τοῦ εἶδους τῆς ἐκπαιδεύσεως ὑπὲρ ἧς πρέπει νὰ δοθῇ εἰς τὸ μέγα πλῆθος τῶν ἀνειδικεύτων ἐργατῶν τῶν ὁποίων ἡ ἀπασχόλησις συνίσταται εἰς τὴν ἐποπτεῖαν τῆς λειτουργίας αὐτοματικῶς λειτουργούντων μηχανημάτων. Ἐκ τῆς φύσεως τῆς ἐνασχολήσεώς των ἐπιβάλλεται νὰ παρέχεται εἰς αὐτοὺς γενικῆς μορφώσεως ἐκπαίδευσις, ἀναφερομένη εἰς τὴν διαμόρφωσιν τοῦ ἥθους των καὶ τὴν ἀνάπτυξιν δεξιοτήτων, αἵτινες τείνουν νὰ γίνουν ἀπορροαί, λόγῳ τῆς μονοτόνως ἀσκουμένης ὑπ' αὐτῶν ἐργασίας.

Ἰδιῶτον χαρακτηριστικὸν διὰ τὴν σύγχρονον ἐ-

παγγελματικήν εκπαίδευσιν είναι τὸ ὅτι αἱ νομοθεσίαι τῶν ἀνεπτυγμένων κρατῶν ἐπιβάλλουν τὴν παροχὴν τῆς εἰς τοὺς ἀποφοιτῶντας ἀπὸ τὰ σχολεῖα γενικῆς μορφώσεως νέους. Ὡς ἐλάχιστον ὄριον τῆς διαρκείας τῆς ἔχει ἀναγνωρισθῇ ἡ τριετία. Ἐπίσης ἰδιάζον χαρακτηριστικὸν εἶναι ἡ μέριμνα, ἣν καταβάλλει τὸ κράτος διὰ τὴν ἀνάπτυξίν τῆς. Τὸ κράτος μεριμνᾷ διὰ τὴν ἐνοποίησιν τῆς ἐπιθεωρήσεως, ὀργάνωσιν καὶ διοικήσεως τῶν σχολείων τῆς επαγγελματικῆς ἐκπαίδευσιν. Τὰ ἰσχυρὰ οἰκονομικῶς κράτη συμμετέχουν εἰς σημαντικὸν βαθμὸν καὶ εἰς τὰ ἐξοδα τῆς παροχῆς τῆς. Εἰς τὰ ἀσθενέστερα οἰκονομικῶς κράτη τὰ ἐξοδα τῆς παρέχουν αἱ μεγάλαι ἐπιχειρήσεις καὶ οἱ ὀργανισμοὶ τῆς τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως. Ἡ διὰ τοῦ θεσμοῦ τῆς μαθητείας παροχὴν επαγγελματικῆς μορφώσεως εἶναι ἡ περισσύτερον διαδεδομένη. Ἐνδεικτικῶς ἀναφέρομεν ὅτι εἰς τὴν Δουκίαν Γερμανίαν κατὰ στατιστικὴν τοῦ 1953 οἱ μαθητευόμενοι οἱ λαμβάνοντες μόρφωσιν διὰ μαθητείας ἀνῆρχοντο εἰς 1.075.000 ἐναντί 105.000 λαμβανόντων ἐκπαίδευσιν εἰς πλήρους ἡμερησίας λειτουργίας σχολεῖα καὶ 118.000 φοιτῶντων εἰς σχολεῖα εἰδικεύσεως. Λίαν ἐπιτυχῶς λειτουργεῖ ὁ θεσμὸς τῆς μαθητείας καὶ ἐν Γαλλίᾳ, ἐνθα ἔχει εἰσαχθῇ ἀπὸ τοῦ 1910. Λίαν ἀξιόλογος εἶναι ὁ γαλλικὸς νόμος 49230 τῆς 21 Φεβρουαρίου 1949, ὅστις οὐδμιζεῖ τὴν ὀργάνωσιν καὶ λειτουργίαν τῶν κέντρων μαθητείας. Εἰς τὴν Γαλλίαν κατὰ τὸ 1954 ἐναντί μαθητῶν Μ. Ἐκπαίδευσιν 1 ἑκατομ. οἱ μαθηταὶ τῆς τεχνικῆς ἐκπαίδευσιν ἀνῆρχοντο εἰς 297 χιλιάδας, ἐν Τουρκίᾳ Μ. Ἐκπ. 192 χιλ. τεχν. 35 χιλ. Γιουγκοσ. Μ. Ἐκ. 549 χιλ. τεχν. 165 χιλ. Ἰταλία Μ. Ἐκπ. 628 χιλ. τεχν. 675 χιλ.

Ἡ ἑλληνικὴ επαγγελματικὴ ἐκπαίδευσις.

Πρὶν κλείσωμεν τὴν δι᾿ ἡμῶν, θὰ ἐκφράσωμεν σκέψεις τινὰς περὶ τῆς ἐν Ἑλλάδι καταστάσεως τῆς επαγγελματικῆς ἐκπαίδευσιν. Εἶναι γνωστὸν εἰς ὅλους ὅτι εὐρίσκεται ἡ χώρα μας ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο εἰς μεγάλην καθυστέρησιν. Ὁ ἀριθμὸς τῶν λαμβανόντων επαγγελματικὴν ἐν γένει ἐκπαίδευσιν μόλις ἀνέρχεται εἰς 36 χιλιάδας. Ἐκ τούτων τὸ σημαντικώτερον τμήμα ἐκ 10 χιλιάδων φοιτᾷ εἰς τὰς ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας διοικουμένης δημοσίας ἐμπορικῆς σχολῆς. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον οἱ λοιποὶ φοιτοῦν εἰς νυκτερινὰς ἰδιωτικὰς σχολὰς. Ἐχεῖ προσέτι ὀργανώσιν τὸ Ὑπουργ. Παιδείας κατὰ τὸ 1955 δύο δημόσια ναυτικὰ γυμνάσια καὶ ὑπὸ πειραματικὴν ἀνάπτυξιν ἀπὸ τοῦ 1956 ἐν βιομηχανικὸν γυμνάσιον εἰς τὸν Πειραιᾶ. Λίαν ἀξιόλογον συμβολὴν προσφέρει καὶ ὁ Ἑλληνικὸς Στρατὸς διὰ τῶν τεχνικῶν του Σχολῶν. Τὰ αἷτια τῆς καθυστέρησεως εἶναι πολλὰ. Θὰ περιορισθῶμεν εἰς τὴν ἀπαρίθμησιν τῶν σπουδαιότερων. Τὸ κυριώτερον αἷτιον εἶναι ὅτι μετὰ τὴν λήξιν τῆς κατοχῆς καὶ τοῦ συμμαχοτοπολέμου δὲν κατορθώθη νὰ ἀνασυγκροτηθῇ ἡ δευτέρως δοκιμασθεῖσα καὶ σχεδὸν διαλυθεῖσα επαγγελματικὴ ζωὴ τῆς χώρας. Ὡς δευτέρον αἷτιον πρέπει νὰ ἀναφέρωμεν τὴν χαμηλὴν στάθμην τῆς γενικῆς μορφώσεως. Ἐγὼ ὅσον εἰς τὴν χώραν μας ἔχουν ἀνιχνευθῆσιν καὶ ἐν συνόλῳ 50% μὴ ἔχοντες ληρὴ βασικὴν μόρφωσιν, μοιραία εἶναι ἡ καθυστέρησις καὶ εἰς τὴν επαγγελματικὴν μόρφωσιν

τοῦ πληθυσμοῦ. Ἐκτὸς τούτου δὲν ἐλήφθη ὑπὸ τοῦ Κράτους μέριμνα διὰ τὴν ἐνοποίησιν τῆς ἐποπτείας, ὀργάνωσιν καὶ διοικήσεως τῶν επαγγελματικῶν σχολείων, αἵτινα σήμερον τελοῦν ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τῶν Ὑπουργείων. Αἱ νέαι σχετικαὶ ἐπιστημονικαὶ μαθήσεις τοῦ επαγγελματικοῦ προσανατολισμοῦ καὶ τῆς επαγγελματολογίας οὐδὲ κατ' ὄνομα ἦσαν γνωσταὶ εἰς τὴν χώραν μας.

Τὸ πρῶτον σχετικῶς μετὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν εἰς τὰ ἐκπαιδευτικὰ ἰδρύματα μετεκπαιδεύσεως τῆς Μέσης καὶ Στοιχειώδους Παιδείας Βασιλικὸν Διάταγμα ἐξεδόθη μόλις τὸ 1953. Ἀπ' ἑτέρων οἱ ἐκπαιδευτικοὶ μας ἀπασχολημένοι μετὰ τὰς γλωσσικὰς ἐριδας δὲν ἐμελέτησαν σοβαρῶς τὰ συναφῆ προβλήματα. Ἐκ τούτου συμβαίνει νὰ ἀκούωνται γινώμαι τελείως ἔξω πάσης πραγματικότητος. Γενικῶς οὐδεμία ἔχει γίνεσθαι συζητήσις ὡς πρὸς τὴν παροχὴν επαγγελματικῆς μορφώσεως εἰς τὰ 78% τῶν νέων, οἵτινες δὲν συνεχίζον σπουδὰς πέραν τοῦ ἐξαιτίας στοιχειώδους σχολείου. Οἱ συζητοῦντες τὰ σχετικὰ ζητήματα ἐπιπίπτουν κατὰ τῶν σχολείων γενικῆς μορφώσεως καὶ ὑποκύπτουν εἰς τὴν αὐταπάτην, ὅτι διὰ τῆς εἰσαγωγῆς εἰς αὐτὰ στοιχείων επαγγελματικῆς μορφώσεως θὰ βελτιωθῇ ἡ κατάστασις. Μία τοιαύτη ὁμως τακτικὴ οὔτε τὴν στάθμην τῆς επαγγελματικῆς ἐκπαίδευσιν θὰ βελτιώσῃ καὶ συγχρόνως θὰ καταρρίψῃ καὶ τὸ ἐπίπεδον τῆς γενικῆς μορφώσεως.

Προβάλλεται ἤδη τὸ ἐρώτημα τί πρέπει νὰ γίνη; Αἱ καταριθμηθεῖσαι ἑλλείψεις δίδουν αὐτομάτως τὴν ἀπάντησιν. Βασικὴ προϋπόθεσις εἶναι ἡ ἀνασυγκρότησις τῆς επαγγελματικῆς ζωῆς τῆς χώρας, ὥστε νὰ δοθῇ εὐκαιρία πρὸς τοποθέτησιν τῶν νέων εἰς ἐπαγγέλματα. Μία τοιαύτη δυνατότης θὰ προσελκύσῃ αὐτοὺς εἰς τὰ επαγγελματικὰ σχολεῖα.

Δευτέρα προϋπόθεσις εἶναι ἡ καλὴ λειτουργία τῶν σχολείων στοιχειώδους ἐκπαίδευσιν, ἡ αὐξήσις τῆς διαρκείας τῆς εἰς αὐτὰ φοιτήσεως κατὰ δύο εἰσέτι ἔτη ὥστε νὰ γίνη ὀκταετής. Παρὰ τὴν πρῶτην νὰ βαίνει ἡ καταπολέμησις τοῦ ἀναλφαβητισμοῦ καὶ ἡ παροχὴ βασικῆς μορφώσεως εἰς τοὺς νέους, οἵτινες λόγῳ τῶν τελευταίων τοῦ Ἑθνους περιπετειῶν δὲν ἔλαβον αὐτήν.

Τὸ σπουδαιότερον νομοθετικὸν μέτρον εἶναι ἡ διὰ τῆς ὑπαγωγῆς εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας τῶν σχολείων τῆς επαγγελματικῆς ἐκπαίδευσιν ἐνοποίησις τῆς ἐποπτείας, ὀργάνωσιν καὶ διοικήσεως αὐτῆς. Αὐτονόητον εἶναι ὅτι δέον νὰ δημιουργηθῇ καὶ ἰδιαίτερον ἐν τῷ Ὑπουργείῳ τῆς Παιδείας διοικητικὸν ὄργανον, εἰς ὃ θὰ ἀντιπροσωπεύωνται ὅλοι οἱ σχετικοὶ μετὰ τὴν παροχὴν τῆς παρὰ γόντες (ἐπιμελητήρια, ἐργατικά συνμοσπονδία, καθηγηταὶ πολυτεχνείων, ἀντιπρόσωποι ὑπαλλήλικων ἐνώσεων, παιδαγωγοὶ εἰδικευμένοι εἰς επαγγελματικὴν ἐκπαίδευσιν). Ἐπιβάλλεται προσέτι νὰ ὀργανωθῇ πλήρως ὁ θεσμὸς τῆς μαθητείας καὶ νὰ καταστῇ διὰ νόμον ὑποχρεωτικός. Ὑπὸ τὰς παρούσας οἰκονομικὰς περιστάσεις ὁ κρατικὸς προϋπολογισμὸς δὲν δύναται εἰς ἀξιοσημεῖωτον βαθμὸν νὰ ἀναλάβῃ ἐξοδα ὀργάνωσιν καὶ συντηρήσεως σημαντικοῦ ἀριθμοῦ ἡμερησίων επαγγελματικῶν σχολείων. Μεταβίβασιν πιστώσεων διατιθεμένων διὰ τὴν γενικὴν ἐκπαίδευσιν δὲν εἶναι δυνατὴ. Τὸ κράτος δὲν κατορθώσῃ νὰ κα-

Η ΔΙΑ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ ΕΚΦΡΑΣΙΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΟΥΡΜΟΥΛΗ
Καθηγητού του Πανεπιστημίου 'Αθηνών

Β'.
ΑΠΟ ΤΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ ΔΙΑΛΕΚΤΟΥ
ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΝΗΝ ΚΟΙΝΗΝ

Κατά τὴν διαδρομὴν τοῦ Ε' π.Χ. αἰῶνος τὴν αὐξανομένην πολιτικὴν ἰσχύϊν τῶν 'Αθηνῶν περιέβαλεν ἐκθαμβωτικὴ πνευματικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ ἀκτινοβολία, ἡ ὁποία ἐξέπληξε τοὺς Πανελλήνους καὶ κατέστησεν αὐτοὺς πνευματικῶς ὑποχείριους τοῦ κλεινοῦ ἀστεως.

Αἱ 'Αθῆναι ἀνεδείχθησαν *«πρυτανεῖον σοφίας»* κατὰ τὸν Πλάτωνα, *«Ἑλλάδος παιδευσις»* κατὰ τὸν Θουκυδίδην, *«κοινὸν παιδευτήριον πᾶσιν ἀνθρώποις»* κατὰ Διόδωρον τὸν Σικελιώτην *«Τοσοῦτον ἀπολέλοιπεν ἡ πόλις ἡμῶν περὶ τὸ φρονεῖν καὶ λέγειν τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους»*, λέγει δ' Ἰσοκράτης, *«ὥσθ' οἱ ταύτης μαθηταὶ τῶν ἄλλων διδάσκαλοι γεγονάσι»*. Ἐνθους πρὸ τοῦ ἀνεφίκτου μεγαλείου τῶν 'Αθηνῶν ὁ Βοιωτὸς Πίνδαρος ὑμνεῖ τὴν θείαν πόλιν δι' ἀθανάτων στίχων :

Ὡ ται λιπαροὶ καὶ ἰσοτέφανοι καὶ αἰοίδιμοι

Ἑλλάδος ἔρσημα κλειναὶ Ἀθῆναι, δαιμόνιον πτολίεθρον

Εἰς τὰς 'Αθήνας τοῦ χρυσοῦ αἰῶνος, αἱ ὁποῖαι ἀπέβησαν *ἑστία καὶ πρυτανεῖον τῶν Ἑλλήνων*, παραλλήλως πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ δράματος ἀνεπτύχθησαν αἱ ἐπιστῆμαι τῆς ρητορείας καὶ τῆς φιλοσοφίας, εἰς τῶν ὁποίων τὴν καλλιέργειαν ἐδοκιμάσθη ἡ δύναμις τοῦ ἀττικοῦ λόγου καὶ ἀπεδείχθη οὗτος ὡς τὸ κατ' ἐξοχὴν πρόσφορον ὄργανον δι' ἐθνικὴν χρῆσιν. Ἡ ἀφθαστος τελειότης καὶ ἡ ζηλωτὴ προνομία αὐτοῦ νὰ ἐκφράζη τὸν νέον πνευματικὸν καὶ πολιτικὸν κόσμον, ὁ ὁποῖος ἐδημιουργήθη εἰς τὰς 'Αθήνας μετὰ τὰ Μηδικὰ καὶ ἡκτινοβόλει ἐκείθεν εὐεργετικῶς καθ' ἅπασαν τὴν χώραν, ἐθαυμάζετο ὑπὸ πάντων τῶν πεπολιτισμένων Ἑλλήνων καὶ τοιοῦτοτρόπως ἤρchiσε κατὰ μι-

.....
λύπη εἰσέτι τὰς ἀνάγκας τῆς στοιχειώδους ἐκπαίδευσεως. Τὸ προσωπικὸν τὸ ὁποῖον διαθέτει ἡ Μέση Ἑκπαίδευσις μόλις ἐπαρκεῖ διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν 110 χιλ. μαθητῶν, ἐνῶ εἰς τὰ σχολεῖα τῆς φοιτοῦν 206 χιλ. Ἐκεῖνο ποῦ ἡμπορεῖ νὰ κάμῃ τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας εἶναι νὰ ἐξακολουθήσῃ μὲ συνεργασίαν τῶν ἐπιμελητηρίων, βιομηχανικῶν ὁργανώσεων καὶ ἀρχῶν τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως τὴν ἱδρύσιν τεχνικῶν γυμνασίων κατὰ τὸ πρότυπον τῶν κατὰ τὸ 1955 ἱδρυθέντων 2 ναυτικῶν γυμνασίων. Καθῆκον τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας εἶναι νὰ μεριμνήσῃ καὶ διὰ τὴν προσωπικὴν διδακτικὴν προσωπικὴν διὰ τὰ ἐπαγγελματικὰ μαθήματα. Προβλῆλλονταί ὡς βλέπετε δυσχερεῖς ἀποτιμήσεις. Ὅλα ὅμως τὰ μεγάλα ἔργα εἶναι καὶ δυσκόλα.

κρὸν νὰ θεωρῆται ἡ χρῆσις τῶν ἄλλων διαλέκτων ὡς τεκμήριον ἀπαιδεύσεως.

Ταῦτα πάντα συνετέλεσαν, ὥστε ὁ ἀττικὸς πεζὸς λόγος νὰ ἐξέλθῃ ταχέως τῶν ὁρίων τῶν 'Αθηνῶν καὶ νὰ κατακτήσῃ τὴν πανελλήνιον γλωσσικὴν συνείδησιν. Ἡ ἐπὶ μακρὸν χρόνον χρῆσις τοῦ ὡς γλωσσικοῦ ὄργανου τῆς Ἀττικῆς ἡγεμονίας, ἐπέβαλε τοῦτον ὡς γλῶσσαν τῆς διπλωματίας, δι' ἧς καὶ ἐχρησιμοποιήθη, πολὺ πρὸ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, ὑπὸ τῆς Μακεδονικῆς αὐλῆς. Ἐπίσης καὶ πόλεις Ἰωνικαί, μὴ καταλεγόμεναι μετὰ τῶν συμμάχων τῶν 'Αθηναίων, παραδέχοντο ὡς ἐπίσημον γλῶσσαν τοῦ δημοσίου βίου τὴν ἀττικὴν.

Παραλλήλως πρὸς τὴν ἐπιβολὴν τῆς ἀττικῆς ὡς ἐθνικῆς πολιτικῆς γλώσσης, ἤρchiσεν αὕτη ἀπὸ τοῦ Γοργίου καὶ ἐξῆς νὰ χρησιμοποιῆται ὡς γραφομένη ἢ φιλολογικὴ γλῶσσα τοῦ πεζοῦ ἑλληνικοῦ λόγου καθόλου, παραμερίσασα τὴν χρῆσιν τοῦ παλαιότερου τῆς δοκίμου πεζοῦ Ἰωνικοῦ λόγου, ὅστις περιωρίσθη σχεδὸν εἰς τὴν λατρικὴν καὶ λοιπὰς θετικὰς ἐπιστῆμας, διὰ νὰ ὑποκύβῃ βραδύτερον εἰς τὴν ἐκ τῆς ἀττικῆς προελθοῦσαν κοινὴν γλῶσσαν τῶν μεταγενεστέρων χρόνων.

Ὁ 4ος αἰὼν π.Χ. εἶναι ὁ αἰὼν ἐπιβολῆς τῆς ἀττικῆς διαλέκτου, ὡς πανελληνίου ὄργανου ἐκφράσεως. Οἱ ἡγέται τῶν ἑλληνικῶν πολιτειῶν κάμνουν ἀποκλειστικὴν σχεδὸν χρῆσιν τῆς ἀττικῆς εἰς τὰς πρὸς ἀλλήλους ἐπισήμους σχέσεις, εἰς αὐτὴν ἐκφράζεται πᾶς ὅστις ὑποῦν ὑπεράνω τοῦ κατὰ φύσιν ζῶντος ἀπαιδεύτου λαοῦ καὶ ἐπιθυμεῖ νὰ προβληθῇ καὶ νὰ δράσῃ ὡς πολιτικός, διανοούμενος, καλλιτέχνης, ἔμπορος κλπ. Ὁ πληθυσμὸς τῶν διαφόρων ἑλληνικῶν ἐπαρχιῶν ἐξακολουθεῖ νὰ χρησιμοποιοῖ τὰς ἐπὶ μέρους διαλέκτους καὶ τὰ τοπικὰ γλωσσικά (διώματα, ἄλλ.) ἡ χρῆσις τῆς ἀττικῆς καθίσταται τώρα πλέον ἢ λυδία λίθος ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐλέγχεται ἡ σύγχρονος μόρφωσις.

Ἐφ' ὅσον ἡ χρῆσις τῆς ἀττικῆς ἐπέδιδεν, ἐφ' ὅσον αὕτη καθίστατο καὶ ἀνεγνωρίζετο ὡς ἡ κατ' ἐξοχὴν ἐπίσημος γλῶσσα τοῦ ἔθνους, ἐφ' ὅσον οἱ χρησιμοποιοῦντες αὐτὴν ἔθαυμάζοντο καὶ ἐθεωροῦντο ὡς οἱ ὄντες πεπολιτισμένοι ἄνθρωποι τῆς ἐποχῆς, ἐπὶ τοσοῦτον ἡ χρῆσις τῶν λοιπῶν διαλέκτων ἤρchiσε νὰ παραμεληθῇ καὶ νὰ περιφρονῆται. Ἡδὴ ἀπὸ τοῦ 5ου αἰῶνος λογοτέχνηι ὑψηλῆς περιοπῆς, ὡς ὁ Πίνδαρος, συνήθιζον νὰ κοσμοῦν τὸ λόγον τῶν μέ ἀττικὰ στοιχεῖα, διὸ καὶ παραδίδεται ὅτι ἡ Κόρινθα *ἀεπειύμισε τῷ Πινδάρῳ ἀττικίζοντι*. Ἐπίσης ὁ Θουκυδίδης παραδίδει ὅτι κατὰ τὸν

Πελοποννησιακὸν πόλεμον οἱ χρησιμοποιοῦντες τὴν ἀττικὴν διάλεκτον καὶ μεταχειριζόμενοι τοὺς τρόπους τῶν Ἀθηναίων, καὶ ἂν ἀκόμη δὲν ᾔσαν Ἀθηναῖοι, ἐθαυμάζοντο ὑπὸ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων· καὶ τέως Ἀθηναῖοι νομιζόμενοι καὶ μὴ ὄντες ὡμῶν τῆς τε φωνῆς τῇ ἐπιστήμῃ καὶ τῶν τρόπων τῇ μιμῆσει ἐθαυμάζεσθε κατὰ τὴν Ἑλλάδα» /Ζ, 63.2/.

Οὕτως εἶχον τὰ πράγματα ἐξ ἐπόψεως γλωσσικῆς ὅτε ἐφάνη εἰς τὸ ἑλληνικὸν στερέωμα ἡ ἡγετικὴ φυσιογνωμία τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου. Κατὰ τὴν ἀποφασιστικὴν αὐτὴν καμπὴν τῆς ἐθνικῆς ἱστορίας, ἡ εἰς πανελλήνιον γλώσσαν ἐξελιγμένη ἀττικὴ ἦτο ἡ μόνη τὴν ὁποίαν ἡδύνατο νὰ χρησιμοποιεῖ καὶ ἐχρησιμοποίησε πράγματι ὡς ὄργανον ἐκφράσεως αὐτοῦ τὸ δημιουργηθὲν νέον πανίσχυρον ἑλληνικὸν κράτος. Ἡ προσωπικὴ μὲν μορφή τοῦ ἰδίου βασιλέως ἦτο ἀττικὴ, ὁ περιβάλλων αὐτὸν διανοούμενος κόσμος ὠμύλει καὶ ἔγραφε τὴν ἀττικὴν, ὅλοι οἱ πολιτικοὶ καὶ στρατιωτικοὶ ἡγέται οἱ ὅποιοι συνέπραττον μετ' αὐτοῦ τὴν ἀττικὴν ἐχρησιμοποιοῦν, ἀκόμη δὲ καὶ βάρβαροι ἡγεμόνες ἐχρησιμοποιοῦν αὐτὴν ὡς διπλωματικὴν γλῶσσαν.

Ὑπὸ τοιοῦτους ὅρους ἐπεχείρησε τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου τὴν θριαμβευτικὴν του ἐξόρμησιν πρὸς Ἀνατολάν, δια νὰ καταστήτῃ παγκόσμιος ἐκπολιτιστικὴ δύναμις. Ἐντὸς ὀλίγου χρόνου ἡ ἀκατάβλητος αὐτῇ δύναμις ἐπιβάλλεται ἀπὸ τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ καὶ τῆς Αἰγύπτου μέχρι τῆς Ἰταλίας καὶ ἐπιλαμβάνεται τοῦ ἐξελληνισμοῦ τοῦ νέου ἀρχαίου κόσμου.

Διὰ τῆς ἐπιβλητικῆς ἐξασπλώσεως τοῦ ἑλληνικοῦ στοιχείου εἰς ὅλοκληρον σχεδὸν τὸν τότε γνωστὸν κόσμον, ὡς ἦτο φυσικόν, ἐδημιουργήθησαν νέοι πολιτικοί, κοινωνικοὶ καὶ γλωσσικοὶ ὅροι. Ὁ Μ. Ἀλέξανδρος ὠδήγησε τὸν Ἑλληνιστὸν ἡνωμένον διὰ πρῶτην φοράν εἰς τὴν ἱστορίαν του. Ἐξώρμησεν ὡς ἀρχηγὸς πάντων τῶν Ἑλλήνων καὶ ὡς φορεὺς τῆς πανελληνίου σκέψεως.

Ὁ παλαιὸς στενὸς κλοιὸς τῆς ἑλληνικῆς πόλεως διεσπάρθη, μετ' αὐτοῦ δὲ καὶ ὁ πρὸς τὴν πόλιν συνδεδεμένος πολιτικός, κοινωνικός καὶ θρησκευτικός βίος. Τὴν ἐνότητα τῆς πόλεως διαδέχεται νῦν ἀδιάσπαστος ἡ πανελλήνιος ἐθνικὴ ἐνότης, ἡ ὁποία κατορθώνει νὰ ἐξασπλώσῃ εἰς νέα πλέον ἀπεράντα ἐδάφη τὰς πνευματικὰς καὶ πολιτικὰς ἀρετὰς τῶν Ἑλλήνων.

Ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα ἀναλαμβάνει τῶρα νέαν, γιγαντιαίαν, κοσμοϊστορικὴν ἀποστολήν. Ἡ ἀττικὴ διάλεκτος τὴν ὁποίαν ἤδη ἀπὸ τοῦ 5ου αἰῶνος εἶχεν ἐπιβάλλει εἰς τὴν πανελλήνιον γλωσσικὴν συνείδησιν ἡ Ἀθηναϊκὴ ἡγεμονία καὶ ἡ ἐπακολουθήσασα ἐν Ἀθήναις πνευματικὴ ἀνέπτυξις, εὗρίσκει νέα ἐρείσματα ἐπιβολῆς. Ἡ ἀττικὴ τῆς πολλαπλασιάζεται καὶ καθίσταται ἀπολυτὸς πνεύματος, ἐφ' ὅσον δι' αὐτῆς πλέον ἀπολυτὸς ἐκφράζονται αἱ πάσης φύσεως ἐκφράσεις τοῦ νέου ἀπεράντου ἑλληνικοῦ κράτους.

Εἰς σχετικῶς δὲ βραχὺ διάστημα χρόνου, ἡ εἰς πανελλήνιον γλῶσσα ἐξεληχθεῖσα Ἀττικὴ Κοινὴ ἐπέτυχε δύο καταπληκτικὰς κατακτήσεις:

Ἐπέτυχεν ἐν πρώτοις νὰ ἐπιβληθῇ πανελληνίως ὡς ὄργανον παιδείσεως καὶ ὑπερδιαλεκτικῆς ἐπισήμοι ἐκφράσεως τῶν πολιτικῶν καὶ πνευματικῶν ἐκδηλώσεων τοῦ μικροῦ κατὰ μικρὸν ἀποκτήσαντος συνειδησὶν ἐθνικῆς ἐνότητος ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἣν συνειδησὶν ἀνέπτυξεν ἐξόχως ἡ χρῆσις τῆς. Οἱ ἐξέχοντες ἐκπρόσωποι τοῦ ἀθηναϊκοῦ πνεύματος μετεκαλοῦντο εἰς τὰ διάφορα κέντρα τῆς μητροπολιτικῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν ἀποικίων, ὅπου ἐπεδείκνουν τὴν τέχνην καὶ τὴν λεπτότητα τοῦ ἀττικοῦ πνεύματος, τὴν ἀπαράμιλλον χάριν τῆς ἀττικῆς ἐκφράσεως. Πάντες ἀνεγνώριζον καὶ ἐθαύμαζον τὰ ὑπέροχα αὐτὰ πνεύματα ὡς ἐθνικὰ κεφάλαια πάντων τῶν Ἑλλήνων καὶ τὰ ἐβλεπον ὡς πρότυπα πρὸς μίμησιν. Ἐκ παραλλήλου αἱ ἀκμάσασαι ἐν Ἀθήναις ρητορικαὶ καὶ φιλοσοφικαὶ σχολαὶ συνεκέντρωναν εἰς τὴν δαιμονίαν πόλιν τὸ ἀνθος τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς. Οἱ σπουδάζοντες ἐν Ἀθήναις νέοι μετέδιδον καὶ ἐπέβαλλον ἀνά τὰ πέρατα τῆς ἑλληνικῆς πατρίδος τὴν χρῆσιν τῆς ἀττικῆς, εἰς τρόπον ὥστε νὰ θεωρῶνται αἱ λοιπαὶ διαλέκτοι ὡς ἀγροῖκα ἰδιώματα καὶ τεκμήρια ἀπαιδεύσεως καὶ νὰ ἀποφεύγεται ἡ χρῆσις τῶν.

Ὅθεν τὸ πρῶτον κεφαλαιῶδες ἐπίτευγμα τῆς ἀττικῆς ὑπῆρξεν ἡ κατάκτησις τῆς πανελληνίου γλωσσικῆς συνειδήσεως δι' ἀναγνώρισεως τῆς ἀναγκαιότητος τῆς χρήσεως τῆς ὑπὸ τῶν πάσης φύσεως ἀνεπτυγμένων Ἑλλήνων. Ἐντεῦθεν ὁ βαθμιαίως παραμερισμὸς τῶν λοιπῶν διαλέκτων ἀπὸ τὸν γραπτὸν λόγον.

Ἀμεσον ἐπακολούθημα τοῦ μεγαλειώδους αὐτοῦ ἐπιτεύγματος τῆς ἀττικῆς διαλέκτου ὑπῆρξεν ἡ διὰ τῆς ἐξασπλώσεως τῆς εἰς τὸν κόσμον, τὸν ὁποῖον κατέστησεν ἑλληνικὸν ἡ ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου ἐξόρμησις τῶν Ἑλλήνων πρὸς τὴν ἀπέραντον Ἀνατολήν, ἀνὰ δεξιῇ τῆς εἰς ὑπερεθνικὸν ὄργανον οἰκουμένης ἐκφράσεως. Ἡ νέα αὐτὴ γιγαντιαία ἐξασπλώσις τῆς ἐπετεύχθη βεβαίως εἰς βάρος τῆς παλαιᾶς τῆς ἐκφραστικῆς τελειότητος. Δὲν εἶναι πλέον αὐτὴ ἡ περίκομπος Ἀττικὴ Κοινὴ, τῆς ὁποίας ἡ καλλιτεχνικὴ δομὴ ἀπέδιδεν εἰς καλολογικὸν ὕψος ὅ,τι διὰ τῆς σμίλης ἢ τοῦ χρωστικῆς τῶν ἐπετύγχανον εἰς ἄλλους τομεῖς τῆς ἐπιστήμης τοῦ καλοῦ οἱ δαιμόνιοι ἀνδριαντοποιοὶ καὶ γλύπται καὶ ζωγράφοι τῶν Ἀθηναίων τῆς ἐποχῆς τῆς ἀκμῆς.

Ὁ ὀργανισμὸς τῆς γλώσσης γενικῶς παρέμεινεν ἀπρόσβλητος, ἀλλ' ἐτρώθη ἡ συντακτικὴ τῆς δομῆς, ἡ εὐκαμψία καὶ ἡ χάρις, τὴν ὁποίαν προσέδιδεν εἰς τὴν κίνησιν τῆς ἡ χρήσις μεγάλου μορφωτικοῦ διακόσμου, ἡ χρησιμοποίησις πλήθους βοηθητικῶν μέσων, μορίων, συνδέσμων, ἐπιρρημάτων, προθέσεων κλπ., τῶν ὁποίων ὁ ἀριθμὸς περιωρίσθη μοιραίως. Οἱ ἀνὰ τὰ πέρατα τοῦ κόσμου διασκορπισθέντες πάσης φυλῆς καὶ μορφώσεως Ἕλληνες καὶ αἱ μυριά-

ΣΧΟΛΙΚΕΣ ΔΙΑΚΟΠΕΣ

ΚΩΝ/ΤΙΝΟΥ ΣΠΗΛΙΩΤΟΠΟΥΛΟΥ
Δημοδιδασκάλου Κάτω Κλειτορίας

Κάθε φορά που αναγγέλλομε στα παιδιά μικρές ή μεγάλες διακοπές, ο σχολικός χώρος δονίζεται από την συναισθηματική έκρηξη της παιδικής ψυχής. Τα πρόσωπά των φωτίζονται από την λάμψη της έκδηλης χαράς και στα χείλη των διαγράφεται η έκφρασις μιᾶς άόριστης εὐτυχίας. Ὡς διὰ μαγείας ἡ ἀτμόσφαιρα τοῦ σχολείου προσλαμβάνει εορταστικὴν χροιάν καὶ ἕνας ἀτέλειωτος διάλογος ἐναλλάσσεται στὰ παιδικὰ χείλη. Κάθε προσπάθεια διὰ τὸν μετριασμόν τῶν αὐθορμητῶν αὐτῶν ἐκδηλώσεων δὲν φέρνει ἀποτέλεσμα οὔτε ἐνδείκνυται νὰ γίνηται. Ἡ ἐπέμβασις τοῦ διδ/λου κινδυνεύει νὰ χαρακτηρισθῇ ἀπὸ τοὺς μαθητὰς ὡς ἐχθρική καὶ πολέμια τῆς παιδικῆς χαρᾶς. Οἱ ἀνυπόκριτες αὐτὲς ἐκδηλώσεις δὲν προέρχονται ἀπὸ τὴν τάξιν τῶν ἀμελῶν ἢ μικρῶν μαθητῶν, ὅπως ἦτο δυνατόν νὰ ὑποθέσῃ κανεὶς. Εἰς αὐτὲς συμμετέχουν ὅλοι οἱ μαθηταὶ ἀνεξαρτήτως ἡλικίας καὶ ποιότητος. Οὔτε ἕνας ἀποστάτης ἀπὸ τὴν χαρὰν διὰ τὴν μικρὴ ἢ μεγάλη φυγὴ ἀπὸ τὸ σχολεῖο. Καθόλου παραξένο οἱ ἄριστοι καὶ κόσμιοι νὰ εἶναι οἱ σημαιοφόροι τοῦ πανηγυρισμοῦ διὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν ἀπὸ τὸ σχολεῖο. Τὸ φαινόμενο αὐτὸ τῆς καθολικῆς συμμετοχῆς τῶν μαθητῶν εἰς τὴν χαρὰν τῶν διακοπῶν ἀποτελεῖ ἕνα ἀπὸ τοὺς λόγους, διὰ τοὺς ὁποίους καθιερώθησαν οἱ σχολικαὲς διακοπές.

Δυστυχῶς τὸ σπίτι δὲν δείχνει ὅση ἐπρεπε κατανόησι διὰ τὴν σημασίαν τῶν διακοπῶν ἀπὸ παιδαγωγικῆς καὶ ὑγιεινῆς ἀπόψεως. Θεωρεῖ τις διακοπές, ὡς ἀπώλεια πολυτίμου χρόνου καὶ αἰτία τῆς χαλα-

ρώσεως τῶν σχέσεων μεταξὺ σχολείου καὶ μαθητοῦ. Ἄλλοι τις κακίζουν ἀπὸ τὴν ἀποψιν τῆς διασαλεύσεως τῆς τάξεως καὶ τῆς ἡσυχίας εἰς τὸ σπίτι, λόγω τῆς παρατεταμένης παρμονιᾶς τοῦ παιδιοῦ εἰς αὐτό. Μερικοὶ ἀπὸ τοὺς μαθητὰς τῶν σχολικῶν διακοπῶν προχωροῦν περισσότερο. Ἰσχυρίζονται, ὅτι οἱ διακοπές διαφθείρουν τοὺς μαθητὰς διότι τοὺς συνηθίζουν εἰς τὴν ἀεργίαν καὶ τοὺς παρέχουν εὐκαιρίας ἐπιβλαβεῖς διὰ τὴν ἡθικὴν διάπλυσίν των. Εἰς τις φωνές αὐτὲς ἐναντίον τῶν σχολικῶν διακοπῶν ἰδιαιτέραν ἐντύπωσιν ἔκανε ἡ δημοσίευσις τῶν ἀπόντων ἐπὶ τοῦ ἀνωτέρω θέματος εἰς τὸν ἡμερησίον τύπον ἑνὸς ἐκλεκτοῦ ἐκπροσώπου τῶν γραμμάτων καὶ τέως ἡγήτορος τῆς ἐθνικῆς μας παιδείας. Θεωρεῖ τὰς διακοπὰς, ὡς ἕνα ἀπὸ τὰ αἷτια τῆς κακοδαιμονίας εἰς τὴν παιδείαν. Ὅση ὅμως σοβαρὴ προέλευσις κι ἂν ἔχουν τὰ ἐπιχειρήματα κατὰ τῶν σχολικῶν διακοπῶν δὲν ἀντέχουν εἰς βαθύτερη καὶ οὐσιαστικώτερη ἐξέτασι.

Ἡ καθιέρωσις ἀναπαύσεως εἰς τὸ καθημερινὸ ἔργο τοῦ ἀνθρώπου εἶναι τόσο παλιὰ, ὥστε καὶ ὁ ἄνθρωπος. Συνεπῶς καμμιὰ ἀντίρρησης, ὡς πρὸς τὴν σκοπιμότητα τῶν διακοπῶν. Ἡ διαφωνία λοιπὸν εὐρίσκεται εἰς τὴν χρονικὴν διάρκειαν τῶν διακοπῶν. Εἰς τὰ σχολεῖα, ὡς γνωστὸν τρεῖς εἶναι οἱ μεγάλες διακοπές: Τῶν Χριστουγέννων, τοῦ Πάσχα καὶ οἱ θερινές. Τὸ χρονικὸ διάστημα τῶν 1½ ἡμερῶν ποὺ διαρκεῖ κάθε μιὰ ἀπὸ τις δύο πρῶτες, θεωρεῖται ἀπὸ τοὺς σχολιαῖτους ὡς ἀπαραίτητο διὰ τὴν ὑγείαν τοῦ μαθητοῦ καὶ δὲν εἶναι μακρὰ ἢ ἀνάπαυσις τῶν

δες τῶν ἐξελληνιζομένων βαρβάρων, οἱ ὁποῖοι κατέστησαν φορεῖς τῆς, δὲν ἦτο δυνατόν βεβαίως νὰ αἰσθάνωνται τὰς ποικίλας λεπτοτάτας ἐννοιολογικὰς ἀποχρώσεις, τὰς ὁποίας προσέδιδαν τὰ ἀνωτέρω βοηθητικὰ μέσα, ἔτι δὲ μᾶλλον νὰ χρησιμοποιοῦν οἱ ἴδιοι ταῦτα.

Εἰς τὰ χείλη τοῦ κόσμου τὸν ὁποῖον ἐδημιούργησεν ὁ Μ. Ἀλέξανδρος καὶ οἱ διάδοχοί του, ὁ ἑλληνικὸς λόγος κατέστη ἀπλούστερος καὶ ἀφελέστερος, τὸ τυπικόν του ἡπλοποιήθη, ἡπλοποιήθη δὲ καὶ ἡ σύνταξις εἰς τρόπον ὥστε νὰ εἶναι μᾶλλον ὁμοιοτέρα πρὸς τὴν νέαν ἐλληνικὴν ἢ πρὸς τὴν ἀρχαίαν. Αἱ ἀπλουστεύσεις αὐταὶ καθόλου εἰπεῖν δὲν ἦσαν ἐπιβλαβεῖς. Διὰ νὰ καταστῇ ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα σχεδὸν παγκόσμιος καὶ δὴ καὶ νὰ διατηρηθῇ τοιαύτη, μέχρις οὗτοῦ μεγάλα ἱστορικὰ γεγονότα ἐξετόπισαν αὐτὴν ἀπὸ τῆς ὑψηλῆς αὐτῆς θέσεως, ἦτο ἀνάγκη νὰ εἶναι ἀπλὴ καὶ εὐμεταχειρίστος, ὅσον τὸ δυνατόν ἀπηλλαγμένη ἀνωμαλιῶν, πολυτυπίας, πολυπλόκων συντάξεων κλπ. Ἀληθῶς δὲ ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα, μεταβληθεῖσα καὶ ἀπλοποιηθεῖσα, κατέστη κατάλληλος πρὸς τὴν μεγάλην αὐτῆς ἀποστολὴν ὡς ὄργανον γενικῆς, παγκοσμίου χρήσεως.

Ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα ὑπὸ τὸν νέον τοῦτον τύπον αὐτῆς ὀνομάζεται τώρα **Ἀλεξανδρινὴ Κοινὴ**. Εἶναι ἡ γλῶσσα εἰς τὴν ὁποίαν ἐγένετο ὑπὸ τῶν Ο' ἢ μετὰφρασις τῆς Παλαιᾶς Διαθηκῆς καὶ εἰς τὴν ὁποῖαν βραδύτερον ἐξεφράσθησαν τὰ ὑψηλὰ ἠθικὰ διδάγματα τῆς Καινῆς Διαθήκης. Εἰς τὴν γλῶσσαν αὐτὴν ἐξεφράσθη ὁ ἐλληνισμὸς τῶν λεγομένων ἐλληνιστικῶν χρόνων, μιὰ πανένδοξος καὶ κοσμοϊστορικῆς σημασίας περίοδος τῆς ἐθνικῆς μας ἱστορίας. Τέλος τῆς Ἀλεξανδρινῆς Κοινῆς ταύτης κατ' εὐθείαν φυσικὴ καὶ ἀβίαστος ἐξέλιξις εἶναι ἡ νεοελληνικὴ γλῶσσα γραφομένη τε καὶ λαλουμένη.

Τὸ ἐπιχειρηθὲν διὰ τῆς ἐξαπλώσεως τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης ἐξανθρωπιστικόν καὶ ἐκπολιτιστικόν ἔργον ὑπῆρξε γιγαντιαῖον, μοναδικόν εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ ἀρχαίου κόσμου. Ὁ ἐξαπλωθεὶς ἐπὶ τῆς Ἀσίας καὶ Αἰγύπτου ἐλληνισμὸς κατῴρθωσε διὰ καταπληκτικῆς ἐκρήξεως ἐνεργείας καὶ εἰς σχετικῶς βραχὺ διάστημα χρόνου νὰ ἐξελληνίσῃ εἰς ἀξιοθαύμαστον βαθμὸν αὐτὸν τὸν ἀπέραντον καὶ στερούμενον φυλετικῆς, πολιτικῆς καὶ κοινωνικῆς ἐνότητος κόσμον.

(συνεχίζεται)

δύο εβδομάδων διά τὸν εὐπαθὴ παιδικὸν ὀργανισμόν ὑπερὶ ἀπὸ τρίμηνο συνεχῆ ἐργασίαν πού μεσολαβεῖ μεταξὺ τῶν διακοπῶν. Σημειωτέον, ὅτι κατὰ τὸ χρονικὸ διάστημα τῶν διακοπῶν τὸ μεγαλύτερον ποσοστὸν τῶν μαθητῶν προσφέρει ἐργασίαν εἰς τὸ σπίτι. Ἄν δὲ συγκρίνουμε τὴν διάθροισι καὶ τὶς ἀνάγκες τῆς Ἑλληνικῆς οἰκογενείας καθὼς καὶ τὶς συνθῆκες διαβιώσεως τῶν παιδιῶν τῆς χώρας μας πρὸς ἄλλες, θὰ διαπιστώσουμε ὅτι καὶ εἰς ἀνάπαυσι ὑστεροῦν τὰ δικὰ μας παιδιὰ ἐνὶ τῶν ξένων. Ἡ τρίμηνος, ἐξ ἁλλῶν, διάρκεια τῶν θερινῶν διακοπῶν ἐπεβλήθη λόγῳ τῶν κλιματολογικῶν συνθηκῶν καὶ τῆς ἀνάγκης μακροχρονίου ἀναπαύσεως τοῦ ἀναπτυσσομένου παιδικοῦ ὀργανισμοῦ.

Τὶς διακοπές οἱ μαθηταὶ πρέπει νὰ τίς ζήσουν χωρὶς τὸν φόρτον κατ' οἶκον ἐργασιῶν. Πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν πρέπει τὰ συγκλίνῃ σπῆτι καὶ σχολεῖο. Οἱ διακοπές δὲν ἔγιναν διὰ νὰ ἀντικατασταθῇ τὸ σχολεῖο ἀπὸ τὸ σπίτι. Οὔτε δυνατὴ οὔτε κατάλληλη εἶναι ἡ ἐναλλαγὴ αὐτή. Τὸ παιδί πρέπει νὰ νοιώσῃ, ὅτι οἱ διακοπές ἔγιναν χάριν αὐτοῦ. Τὴν εὐκαιρίαν τῆς ἀξιοποιήσεως τῶν διακοπῶν θὰ τὴν εἴρῃ μόνο του μὲ τὴν δική μας βοήθειαν. Καμμιά νύξις ἐπιβολῆς τῆς θελήσεώς μας. Ἡ σύστασις χωρὶς τὸ πνεῦμα τῆς προσταγῆς. Τὸ παιδί τίς διακοπές πού συμπύπτουν μὲ τίς μεγάλες ἐφορτές τῆς χριστιανοσύνης μεταφέρεται σὲ ἄλλον εὐτυχισμένον κόσμον, τὸν ὅποιον πλάθει ἡ φαντασία του καὶ διατηρεῖ ἡ ἀνάμνησις του ὡς τὰ βαθεῖα γηραιά. Ἡ ζωὴ του στὶς διακοπές κυλᾷ ἥρεμα δίχως τὴν καθημερινὴν ἀγωνίαν τοῦ σχολείου. Ἔτσι ἡ ψυχασωματικὴ του κατάστασις προάγεται καὶ τὸ πνεῦμα τονώνεται διὰ νὰ γίνῃ ἀποδοτικώτερον στὸ σχολικὸ στίβο. Ποιὸς ἀπὸ τοὺς μεγάλους σὺν ἔρῃον οἱ σχολικὲς διακοπές δὲν φέρνει στὸ νοῦ του τίς παραστάσεις τῆς παιδικῆς ηλικίας διὰ τὴν μαθητικὴν «σχολήν» καὶ τίς παιδιὰτικες περὶ πέτειες τῶν διακοπῶν; Μάλιστα οἱ παραστάσεις αὐτὲς εἶναι ἐντονώτερες ἀπὸ τίς ἄλλες καὶ ἀποτελοῦν τὸν συνδετικὸν κρίκο μὲ τὴν γενέτειρα καὶ τὴν οἰκογενειακὴν ζωὴν. Γι' αὐτὸ εἰς τὸ σχολεῖο νὰ δίδουμε τὴν εὐκαιρίαν εἰς τοὺς μαθητὰς νὰ ξαναζήσουν νοερά τίς διακοπές σὲ προφορικὰς ἀνακοινώσεις τῶν εἴτε στὶς ἐκθέσεις καὶ τὰ τεχνικὰ μαθήματα. Ὅταν ὁμῶς ζητοῦμε τίς διακοπές νὰ εἶναι ἀπηλλαγμένες φόρου σχολικῆς ἢ οἰκιακῆς ἐργασίας, δὲν ἐννοοῦμε τὴν ἀσυνδοσίαν καὶ τὴν ἀνεξέλεγκτον ζωὴν τοῦ μαθητοῦ.

Στὶς διακοπές ἐπειδὴ δὲν εἶναι δυνατόν τὸ σχολεῖον νὰ ἐπιβλέπῃ τὸν μαθητὴν, τὴν εὐθύνην ἐπωμίζεται τὸ σπίτι. Στὰ σχολεῖα τῆς ὑπαίθρου κατὰ πλειονότητα ὁ διδ/λος εἶναι δυνατόν νὰ ἀσκήσῃ κάποια ἐπίβλεψιν ἐπὶ τῆς ἐξωσχολικῆς ζωῆς τῶν μαθητῶν του. Αὐτὴ μάλιστα τοῦ προσφέρεται διὰ συλλογὴν ψυχολογικῶν παρατηρήσεων, οἱ ὁποῖες θὰ τὸν ὑποβοηθήσουν εἰς τὴν διάγνωσιν τῆς ἀτομικότητος τῶν μαθητῶν του. Οἱ ἐκδηλώσεις τῆς ἐξωσχολικῆς διαγωγῆς θεωροῦνται ὡς οἱ πλέον ἐνδεικτικαὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ μαθητοῦ. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον τὸ σχολεῖον ἐπιμελεῖται τῶν διακοπῶν διὰ νὰ συγκεντρώσῃ πληροφορίαν ἀπὸ τοὺς γονεῖς διὰ τὴν ἐξωσχολικὴν συμπεριφορὰν καὶ τὰς ἀσχολίας τῶν μαθητῶν. Βασεῖ τῶν πληροφοριῶν αὐτῶν καὶ τῶν ἄλλων εἰς τὸ σχολεῖον ψυχολογικῶν παρατηρήσεων θὰ συντίσ-

σῇ τὸ δελτίον ἀτομικότητος, τὸ ὁποῖον κάποτε θὰ εἶναι ἰσοτίμον μὲ τὸν τίτλον ποσῶδων τοῦ μαθητοῦ.

Κατὰ τίς διακοπές ὁ μαθητὴς θὰ εἴρῃ τὴν εὐκαιρίαν νὰ συναναστραφῇ τὸ «ἐξωσχολικὸ βιβλίον», τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ εἶναι κατάλληλον. Ἀνάμεσα στὰ βιβλία τοῦ εἶδους αὐτοῦ θὰ ἐπιλεγοῦν ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ξεφεύγουν ἀπὸ τὸ αὐστηρὸν καὶ ἐξεζητημένον ὕψος τοῦ σχολικοῦ βιβλίου. Τὰ βιβλία ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα θὰ ξεκουράσουν τὸ πνεῦμα τοῦ μαθητοῦ ἀλλὰ παρὰλληλα δὲν θὰ τοῦ στερήσουν τὴν ἀπαιτουμένην τροφήν. Ἡ παρόρμησις διὰ τὴν ἀναγνωστικὴν ἀπασχόλησιν τῶν μαθητῶν στὶς διακοπές θὰ εἶναι φυσικὴ καὶ ἀβίαστη. Ἡ προσφορὰ τοῦ βιβλίου χωρὶς τὴν ἐπιβολὴν καὶ τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ σκοποῦ. Αὐτὸ τὸ «διάβαζε» ποὺ ἀκοῦν συχνὰ οἱ μαθηταὶ ἀπὸ τοὺς γονεῖς καὶ τοὺς μεγαλύτερους στὸ σπίτι καὶ ἔξω, πρέπει νὰ ἐξοβελισθῇ ἀπὸ τὸ λεξιλόγιόν μας. Δὲν ὑπάρχει πιὸ ἀντιπαθὴς καὶ ἐφιαλτικὴ λέξις διὰ τὸν μαθητὴ. Πολλοὶ γονεῖς ἀλλὰ καὶ ἐκπαιδευτικοὶ ἔχουν τὴν συνήθειαν νὰ ἐπαναλαμβάνουν λιτὰ καὶ κατὰ κόρον τὴ λέξιν αὐτή.

Στὶς πρώτες ἡμέρας τῶν διακοπῶν ὁ μαθητὴς κουρασμένος ἀπὸ τὸ σχολικὸ βιβλίον αἰσθάνεται ἀποστροφή διὰ καθε βιβλίον. Κατὰ τὸ διάστημα αὐτὸ δὲν γίνουμε λόγον διὰ μελέτη καὶ βιβλία. Θὰ ἀρῇσουμε ἀπερίσπαστο τὸ παιδί νὰ παίξῃ καὶ νὰ χαρῇ. Ἡ ἐλευθερία αὐτὴ στὶς πρώτες ἡμέρας θὰ εἶναι ἓνα εἶδος «σχολικῆς ἀποτοξινώσεως» — ἂν ἐπιτρέπεται ὁ ὅρος αὐτός. Τὸ παιδί θὰ ἀντιληφθῇ, ὅτι τὸ σπίτι δὲν διεκδικεῖ τὸ ρόλον τοῦ σχολείου. Κατόπιν σιγὰ σιγὰ καὶ ἀβίαστα προσπαθοῦμε νὰ στρέψουμε τὸ διαφέρον τοῦ παιδιοῦ εἰς σοβαρώτερας ἀσχολίας. Τοῦ προσφέρουμε ἓνα καλαίσθητον καὶ ὠφέλιμον βιβλίον. Μὲ τῷ πρῶτον παιγνίῳ ζητοῦμε ἀπὸ τὸ παιδί μιὰ περίληψιν τοῦ βιβλίου συνοδευμένη μὲ ἓνα μικρὸ ἔπαθλον. Αὐτὸ βέβαιον θὰ γίνῃται τὰ πρῶτα ἔτη τῆς σχολικῆς ζωῆς, ὅπου τὸ παιδί ἔχει ὡς σκοπὸν τῆς ἐργασίας τὴν ἀμοιβήν. Γενικῶς τὸ βιβλίον, τὸ ὁποῖον θὰ προσφερθῇ στὸ παιδί νὰ εἶναι τέτοιο, ὥστε νὰ φαίνεται εἰς αὐτὸ ὡς ψυχαγωγικὸν μέσον. Μόνον ἔτσι δὲν θὰ ἀποξενωθῇ τὸ παιδί ἀπὸ τὸ βιβλίον κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν διακοπῶν.

Μιὰ ἄλλη ἀπασχόλησις τοῦ μαθητοῦ στὶς διακοπές μπορεῖ νὰ εἶναι ἡ παρακολούθησις ἀπὸ τὸ ἀγύρι τοῦ ἐπαγγέλματος τοῦ πατέρα ἐκεῖ ὅπου εἶναι δυνατόν καὶ ἡ ἐπιβοήθησις ἀπὸ τὴν κόρη στὶς οἰκοκυρικὰς ἐργασίας τῆς μητέρας. Εἶναι παρατηρητέον, ὅτι τὰ παιδιὰ κατέχουν πολὺ λίγα πρῶγματα διὰ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ πατέρα καὶ τίς οἰκιακὰς ἐργασίας. Ἐπιβάλλεται μὲ σύστημα νὰ μυήσουμε τὸ παιδί στὰ ἀπλά μυστικά τοῦ ἐπαγγέλματος καὶ τοῦ νοικοκυριοῦ. Ἐτσι κεντρίζομε τὸ διαφέρον τοῦ παιδιοῦ πρὸς τὴν ἐργασίαν, ἀσκοῦμεν τὴν παρατηρητικότητά καὶ πλουτίζομε τίς γνώσεις του.

Ἀπαραίτητον εἶναι ἡ συμμετοχὴ τοῦ παιδιοῦ στὴ θρησκευτικὴ καὶ κοινωνικὴ ζωὴ τῆς οἰκογενείας. Νὰ δίδῃ τὸ παρὸν εἰς τὸν ἐκκλησιασμὸν καὶ στὶς ἀπαραίτητες θρησκευτικὰς τελετὰς. Νὰ παρακολουθῇ ἐκεῖ ὅσον εἶναι δυνατόν τίς κοινωνικὰς ἐμφανίσεις τῆς οἰκογενείας.

Εἰς τὴν ἐργασίαν θὰ ἦτο, εἰς εἶχε τὰ μέσα ἡ οἰκογένεια καὶ ἡ πολιτεία διὰ νὰ ἐλθουν ἄρωγοὶ εἰς τὴν

Η ΜΕΛΑΓΧΟΛΙΑ ΣΤΑ ΕΛΛΗΝΟΠΟΥΛΑ

Υπό ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΠΑΠΑΣΤΑΜΟΥ
Δημοδιδασκάλου Δασκίου — Βεροίας

Ἡ ἀνεπάρκεια τοῦ συναισθήματος ὑπεροχῆς δημιουργεῖ μέσα μας πυκνά σύννεφα θλίψεως. Ἄλλοτε πάλι κάποια συγκεχυμένη μυστικοπάθεια πλημμυρίζει τὴν ψυχὴ ἀκαθόριστα καὶ μᾶς θλίβει. Τὸ ἀσυνείδητο, ὁ μεγάλος αὐτὸς ρυθμιστὴς τῆς ψυχικῆς μας ζωῆς, σύμφωνα μὲ τὰ ψυχαναλυτικὰ δεδομένα, κρύβει μέσα στὸ κατώφλι τοῦ πάντα, παλιῆς ψυχικῆς μας πληγῆς. Κάποτε συνειδητοποιοῦνται αὐτὲς καὶ ἀμέσως τὸ κῆμα τῆς μελαγχολίας κατακλύζει τὴν ὑπαρξί μας. Ἡ συναίσθησις τῆς ἐξερτήσεώς μας ἀπὸ ἓνα μακρινό, ὑπερβατικό, ἀπέραντο καὶ οὐράνιο δὲν μᾶς κρατᾷ σὲ διαρκῆ ἀγωνία. Προβοῦμε τὴν ἔνωσι μὲ τὸ θεῖο, ἀποζητᾷ ἡ ψυχὴ μας νὰ γίνῃ ἓνα μὲ τὸ σύμπαν (Τὰ - τὰμ - αὐοί). Μέσα στὰ δάθη τῆς ψυχικῆς ἐκμηδενίσεως στὸ μυστήριο τοῦ Ἀτμαν περπατᾷ ἡ σκέψις μας. Ἡ δυνατὴ σκέψις μᾶς δὴγαι στὸν οὐρανὸ τῆς ἀπολυτρώσεως. Δὲν φτάνουμε δμως; ἐκεῖ, ἐλάχιστοι εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ φτάνουν. Περπατῶντας μέσα στὸ μακρινὸ κάμπο τῆς νοσταλγίας θὰ συναντήσωμε τὸν πόθο, τὴ λαχτάρα νὰ μοιάσωμε, ὅσο ἡ ψυχικὴ μας διάθεσις τὸ ἐπιτρέπει, μὲ τὸ ἀλαργινὸ καὶ τὸ ἀπόκοσμο. Ἡ ζωὴ μὲ τὸ νόημά της καίγεται θαρρεῖς μέσα στὶς ἀρχαῖες πυρκαγιὰς κάποιου συναισθήματος, ποὺ ὁ φιλόσοφος Ὀττο ὠνόμασε συναισθημα ἐκμηδενίσεως. Μέσα στοὺς ἀδυσσαλέους ἐκείνους κόσμους τῆς μεταψυχικῆς ἢ διψασμένη ψυχῇ πλανᾶται, ἀνταρτᾷ τὸ φῶς τοῦ λυτρωμοῦ της, τὸ φῶς τῶν γαλάζιων ἐλπίδων της.

Πάντα ὁ ἄνθρωπος χιλιάδες χρόνια τώρα αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκη κάποιας μακρινῆς δυνάμεως νὰ τὸν βοηθήσῃ. Γεννιέται ἀπὸ τὴ βρεφικὴ τοῦ ἀκόμα ἡλικία ἡ ἀπέραντη ἀνάγκη μιᾶς ἀρωγῆς ἀνεπὶπτης βλαθείας του. Αἰσθάνεται τὴν ἀδυναμία του μέσα στὸ μυσ-

τήριο τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος. Στοχάζεται ἀκόμα ἂν θὰ νικήσῃ στὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς, ποῦ μὲ τὴς ἀνάγκες τῆς συντροφισμένης μᾶς θέλει νὰ διαδίσωμε γενναῖα μὲ τὸ θέλω καὶ τὴ δύναμι. Ὅλες αὐτὲς οἱ ἐκδηλώσεις τοῦ ψυχικοῦ μας κόσμου σχεδὸν πάντοτε συντροφεύονται μὲ μιὰ σπουδαία ιδιότητα τῆς ψυχῆς μας ποὺ λέγεται **μελαγχολία**. Σύμφωνα μὲ τὴς νεώτερες ἐρευνες τῆς Μορφολογικῆς ψυχολογίας ἡ ψυχὴ ἀντιλαμβάνεται ἑνιαῖα σύνολα. Ἐπικρατεῖ μέσα της ἡ συνολικὴ λειτουργία (Syncretisme).

Ἐνα ἀναπόσπαστο μέρος ἀποτελεῖ καὶ κάθε μιὰ ἀπὸ τὴς ιδιότητές της. Ἡ μελαγχολία σὰν ψυχικὴ ιδιότης εἶναι συνυφασμένη μὲ ὅλες τὴς ἄλλες ιδιότητες τῆς ψυχῆς. Μπορεῖ λοιπὸν νὰ ἐπιδράσῃ ἐπάνω στὶς ἄλλες καὶ νὰ δημιουργήσῃ καταστάσεις σύμφωνες μὲ τὸ χαρακτῆρα της.

Παρατηροῦμε τὰ παιδιὰ σὲ ὅλες τὴς καθημερινὲς ψυχικὲς τοὺς ἐκδηλώσεις μέσα στὸ σχολεῖο καὶ προσπαθοῦμε νὰ διαπιστώσωμε τὴ διαρκῆ μελαγχολία τους. Εἶναι παρατηρημένο πῶς τὰ ἑλληνοπούλα λίγο γελοῦν. Σιωποῦν καὶ σκέπτονται ὥρες χωρὶς λόγο. Ἡ προσπάθειά μας ἀπὸ καιρὸ τώρα εἶναι νὰ μαντέψωμε μήπως ἡ μελαγχολικὴ τοὺς διάθεση ὠρεῖται σὲ κανένα συναισθημα μειονεξίας, σὲ καμμιὰ νοσταλγία μυστικοπαθῆ, ἀνεκπληρώτων ὀνείρων. Προσέχουμε μήπως κάτι ἀόριστο μακρινό, οὐράνιο καὶ θεῖο συναισθημα ἐκμηδενίσεως, σὰν καὶ ἐκεῖνο τοῦ Ὀττο τὰ διακρίνει. Ὅμως τί θὰ μπορούσε νὰ καταλάβῃ ἓνα παιδάκι ἀπὸ συναισθημα ἐκμηδενίσεως; Μήπως ἀπὸ κάποια ἀνωμαλία τῆς σεξουαλικῆς των ζωῆς; Μὰ θὰ παρουσίαζε τέτοια ὁμοιομορφία σὲ ὅλα; Μήπως εἶναι νεύρωσις καὶ ἡ μελαγχολία; Ἀπὸ ποῦ δμως προέκυ-

πραγματοποιήσιν κατὰ τὴς διακοπὲς μιᾶς ἐκδρομῆς ἢ ἐνὸς ταξιδίου ἰσόχρονον πρὸς τὴς διακοπές. Τὰ παιδιά τῆς ὑπαιθρου νὰ ταξιδεύουν στὴ πόλιν καὶ ἀντιστοίχως τὰ παιδιὰ τῶν πόλεων διὰ τὴν ὑπαιθρον. Τὰ ταξίδια αὐτὰ θὰ ψυχαγωγῇ τὰ παιδιὰ καὶ θὰ τὰ ὠφελήσουν ποικιλοτρόπως. Θὰ ἀποκτήσῃ τὸ παιδί εἰκόνα τῆς ζωῆς μακριὰ ἀπὸ τὸ σπίτι. Θὰ φύγῃ γιὰ λίγο ἀπὸ τὴν αὐστηρὴ καὶ ἐξηρημαμένη οἰκογενειακὴ ζωὴ μένοντας σ' ἓνα συγγενικὸ σπίτι μὲ καλὴ ἐπίβλεψιν ἢ φιλοξενούμενο σὲ κάποιο εἰδικὸ δι' αὐτὸν τὸν σκοπὸν ἴδρυμα. Θὰ γνωρίσῃ τὴς ὁμορφίαις καὶ τὴν ἱστορίαν τῆς εὐρύτερης πατρίδος, θὰ πλουτίσῃ τὸν παραστατικὸν τοῦ κύκλου καὶ θὰ διαπλατύνῃ τὸ ἔθνικόν του φρόνημα.

Συνοψίζοντας τονίζουμε ὅτι οἱ διακοπὲς δὲν εἶναι χαμένος χρόνος, ὅπως νομίζεται ἀπὸ πολλούς. Δὲν ἀναστέλλουν τὸ ἔργον τῆς ἀγωγῆς ἀλλὰ τὸ συνεχίζουν καὶ τὸ συμπληρώνουν ἐφ' ὅσον συντρέχουν οἱ παρὰ πᾶν προϋποθέσεις ποὺ ἀναφέραμε.

Κατὰ τὴς διακοπὲς ἀναπτύσσεται εἰς μεγαλύτερον βαθμὸν ἀπὸ τὸ σχολεῖο τὸ κοινωνικὸ συναισθημα καὶ οἱ κοινωνικὲς ἀρετές. Ἐτοί βλέπομε τὰ παιδιὰ

ποῦ ἔχουν διακόψει τὴς σπουδὲς τῶν ἡ φοιτοῦν σὲ νυκτερινὰ σχολεῖα παρουσιάζουν μεγαλύτερον κοινωνικὸν θάρρος καὶ πείραν ἀπὸ τὰ παιδιὰ τοῦ τακτικοῦ σχολείου.

Τέλος οἱ νοθεσίες καὶ οἱ ἀπαγορεύσεις νὰ δίδονται μὲ φειδῶ διὰ νὰ μὴ κουράσουν τὸ παιδί καὶ τοῦ κάνουν τὴς διακοπὲς ἀνιαρὲς καὶ ἀνεπιθύμητες. «Οἱ ἡλικιωμένοι, γράφει ὁ Παντὶ Νεχρού σ' ἓνα γράμμα του πρὸς τὰ παιδιὰ ὅλου τοῦ κόσμου, ἔχουν τὴν συνήθειαν νὰ δίδουν μαθήματα καὶ καλὲς συμβουλὰς στοὺς νέους. Θυμοῦμαι, ὅτι ὅταν πρὶν πολλὰ χρόνια ἦμουν παιδί ἀντιπαθούσα ζωηρὰ τὴ συνήθειαν αὐτή. Οἱ γεροντότεροι ἔχουν ἀκόμη τὴ συνήθειαν νὰ ἐμφανίζονται σὰν πολὺ σοφοὶ παρὰ τὸ ὅτι ἐλάχιστοι εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ διαθέτουν σοφία. Ἐγὼ δὲν ἀπεφάσισα ἀκόμη ἂν εἶμαι σοφὸς ἢ ὄχι. Κάποτε ἀκούοντας τοὺς ἄλλους αἰσθάνομαι ὅτι πρέπει νὰ εἶμαι πολὺ σοφὸς καὶ σπουδαῖος. Ὑστερα βλέποντας τὸν ἑαυτόν μου, ἀρχίζω νὰ ἀμφιβάλω. Ὅπως καὶ ἂν ἔχῃ τὸ πρᾶγμα ἐκεῖνοι ποὺ εἶναι σοφοὶ δὲν μιλοῦν διὰ τὴν σοφίαν τοὺς καὶ δὲν φέρονται σὰν νὰ εἶναι ἀνώτερα ὄντα».

Ο ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΣ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ ΣΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟΝ ΣΧΟΛΕΙΟΝ

ΧΡΗΣΤΟΥ ΤΣΑΚΩΝΑ
Δημοδιδασκάλου Α'. Δράμας

Πολλές φωνές ακούονται. Φωνές που ισοδυναμούν με σοβαρές και αξιοπρόσεκτες γνώμες. Είναι ειδικευμένων και υπευθύνων ανθρώπων. Έκαστος με τὸν τρόπον του και ὅλοι μαζί τὸ ἴδιο λένουν. Ἡ κατάληξις, τὸ συμπέρασμα. Ἐὰν θέλωμεν, ἐὰν πραγματικὰ ἀγαπῶμεν καὶ ἐργαζώμεθα διὰ τὴν ψυχικὴν ἡρεμίαν, τὴν πνευματικὴν ἀνοδὸν καὶ σωματικὴν εὐρωστίαν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς Κοινωνίας μας, τότε ὀφείλομεν νὰ βοηθήσωμεν ἕναν ἕκαστον χωριστὰ καὶ ὅλους μαζί, ὥστε *ad κατάλληλος νὰ καταλάβῃ τὴν κατάλληλον θέσιν*.

Ποῖα τὰ ἐξ αὐτοῦ ἀποτελέσματα εἶναι ἄλλο θέμα, πού χρήζει εὐρύτερας μελέτης. Ἐνταῦθα ἀρκούμεθα νὰ εἰπώμεν μόνον, ὅτι, ἐὰν τοῦτο ἐπιτευχθῇ, τότε θὰ ἀπάλλαγώμεν ἀπὸ τὸ αἰώνιον ἄχ! καὶ βάχ! τῶν διαφορῶν καὶ μὴ εὐχαριστημένων ἐκ τοῦ ἐπαγγέλματος τῶν Ἑπαγγελματιῶν, θὰ ἔχωμεν -τεχνικὴν καὶ πνευματικὴν ἐξύψωσιν, δικαίαν καὶ ἀνάλογον κατα-

νομήν τῶν ἐπιγείων ἀγαθῶν, πλήρη ἐφαρμογὴν τῆς ἀγάτης τοῦ Θεανθρώπου, παῦσιν τῶν διενέξεων καὶ διαστάσεων, ἡρεμον συζυγικὴν ζωὴν, οἰκογενειακὴν εὐμάρειαν, κοινωνικὴν ἀνοδὸν καὶ ἐθνικὴν νίκην.

Συνεπεία ὅλων αὐτῶν ἐρχεται, ὡς ἐπιτακτικὸν καθήκον καὶ ἱερὰ ὑποχρέωσις, ἡ φροντίς ὑπὸ τῶν ἀρμοδίων. Δὲν δικαιολογούμεθα. Διαπράττομεν ἔγκλημα καὶ θανάσιμον ἁμάρτημα, ὅταν κωφεύωμεν εἰς τὴν φωνὴν τῆς συνειδήσεώς μας. Ὁ Robert Calhoun, λέγει: «Ἡ ἐκλογὴ ἐπαγγέλματος δὲν εἶναι ζήτημα πού ἀφορᾷ μόνον τὸ ἄτομον καὶ τὴν οἰκογένειαν, παρὰ ἡ ἐπίδρασις ἀπλώνεται θετικὰ ἢ ἀρνητικὰ καὶ πρὸ πέρα σ' ὁλόκληρην τὴν Πολιτείαν, στὸ πεπρωμένον τοῦ Λαοῦ».

Ποῖοι, λοιπόν, θ' ἀναλάβουν ὑπεύθυνα τὸ ἔργον; Εἰς ποίους ἀνέθεσεν ἡ Φύσις; Διότι, ὅταν πρόκειται νὰ ὠθήσωμεν τοὺς καταλλήλους εἰς τὴν κα-

ψη; Γιατὶ τὰ παιδιὰ τῶν ἄλλων χωρῶν νὰ εἶναι πρὸ χαρούμενα ἀπὸ τὰ δικά μας;

Ἄς ἀπομακρυνθοῦμε λίγο, ἄς κοιτάξουμε τὴν Ἱστορίαν μας τὴν πνευματικὴν. Ὅλη μας ἡ φιλολογία παλιά καὶ νέα ἀπ' τὸν Ὅμηρον μέχρι τὸν Παπαρηγόπουλον, τὸν Πορφύραν καὶ τόσους ἄλλους κλαίει.

Εἶναι λοιπόν τὸ κλίμα μας. Ἡ φυλὴ μας εἶναι ἐκ ψυχικῆς διαθέσεως μελαγχολικὴ καὶ μεταδίνει ἀπὸ γενεὰ εἰς γενεὰ, κληρονομικῶς θὰ λέγαμε, τὴ μελαγχολίαν. Τὰ παιδιὰ μας γαλτσουδονται μέσῃ στοῦς στεναγμοὺς τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν. Τῶν τραγουδιῶν ἐκείνων πού ἐκφράζουν τὸν πόνον, τὴ θλίψιν καὶ τὸ πικρὸ κλάμμα τῶν σκλάβων τῆς τουρκοκρατίας. Τὸ παιδί τοῦ κρυφοῦ Σχολεῖου παρουσιάζεται ἔτσι μὲ τὸ ζωγράφισμα τοῦ πόνου στὰ μέτια καὶ στὸ παιδί τὸ σημερινὸ τῆς Μακεδονίας, τῆς Ρούμελης, τῆς Θεσσαλίας, ὅλης τῆς Ἑλλάδος. Ἕνας πονεμένος λαὸς δὲν θὰ μπορῇ νὰ μὴ διατηρήσῃ τὴ μελαγχολίαν θαθεῖά του σὰν ψυχικὴ ιδιότητά ἐθνικὴν.

Εἶναι εὐξάπτο τὸ Ἑλληνόπουλον. Ζῇ ἀκόμα κάτω ἀπὸ βιοτικὰς συνθήκας πού τοῦ καλλιεργοῦν τὴ θλίψιν του.

Στὸ μάθημα τῆς Μουσικῆς εἶναι γεγονός ὅτι τὰ Ἑλληνόπουλα σκιρτοῦν ἀπὸ κάποια χαρὰ ἀλλοιώτικη ἀπὸ μιὰ συγκίνησιν, ὅταν μαθαίνουν τὰ τραγούδια τῆς Πατρίδος. Σὰν καὶ κεῖνα πού ἀναφέρει ὁ Παλαμάς στὴν «Ἀνατολὴ» του, τὰ Γιαννιώτικα σμυρνιώτικα... μακρόσυρτα τραγούδια ἀνατολίτικα λυπητερά.

Οἱ ὄνειροπαρμένοι τραγουδιστὲς τῆς φυλῆς, τὰ παιδάκια τῆς νέας μας Ἑλλάδος μέσα στὴν ἐμπυτὴ μελαγχολίαν τοὺς προσπαθοῦν θαρρεῖς νὰ ἐκφράσουν τὸ νόημα αἰώνων ὀλοκλήρων, πού μέσα στὰ δάθη τοὺς περπάτησε ὁ μελαγχολικὸς λαός.

Ἡ πολλὴ μελαγχολία εἶναι ἀναμρισθήτητο ὅτι βλάπτει. Στὸ σχολεῖο θὰ πρέπει νὰ καταπολεμηθῇ μὲ μιὰ διαρκὴ ἀτμόσφαιρα χαρᾶς καὶ εὐδιαθεσίας πού θὰ δημιουργῇ ὁ δάσκαλος.

Τὸ κλίμα, τὸ ἔδαφος, ἡ βιοπάλη, ὁ μαρasmus πού ἐπέφεραν οἱ συνεχεῖς πόλεμοι, ὅλα αὐτὰ ἐπιδροῦν ἐμμέσως ἢ ἀμέσως ἐπὶ τῆς ψυχῆς τοῦ ἑλληνόπαιδος καὶ τὴν κάνουν μελαγχολικὴν. Τοῦτο περισσότερο ἰσχύει γιὰ τὸ παιδάκι τῆς ὑπαίθρου πού δὲν γνωρίζει διασκεδάσει, πού δὲν τοῦ ἀγόρασε ποτὲ ὁ πατέρας του ἕνα παιγνιδάκι, πού δὲν εἶδε ποτὲ ἕνα μίκυ μᾶους νὰ γελάσῃ. Θὰ γελάσῃ ὅταν οἱ γονεῖς του ἀσχοληθοῦν λίγο μὲ αὐτό. Πόσοι δὲν γονεῖς δὲν κρύβουν μέσα τοὺς τὸν μαρasmus καὶ τὴ θλίψιν, πού τὴ μεταδίδουν καὶ στὰ παιδιὰ τοὺς; Ὁ δάσκαλος μὲ παιδαγωγικὸ μέσο τὴ χαρὰ τῆς ζωῆς νὰ προσπαθήσῃ γιὰ τὴν καταπολέμησιν τοῦ παιδικοῦ σκεπτικισμοῦ.

Ὀλίγη μελαγχολία, θὰ εἶναι δυνατόν νὰ μᾶς ὑποβοηθῇ νὰ δημιουργοῦμε πολιτισμό. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι εἶπε ὁ Ἀριστοτέλης ὁ Σταγειρίτης, πὼς ὅλοι οἱ μεγάλοι ἄνδρες ἦσαν μελαγχολικοί. «Πάντες ὅσοι περὶ τοὺς γέγονας ἢ κατὰ φιλοσοφίαν ἢ πολιτικὴν ἢ ποίησιν ἢ τέχνην φαίνονται μελαγχολικοὶ ὄντες».

Ἡ ἐν μέτρῳ μελαγχολία σὰν ἐκείνη τῶν ἀρχαίων παιδιῶν τῆς Ἑλλάδος εἶναι κάτι πού συντελεῖ στὴν πρόοδο καὶ τὴ δημιουργίαν.

Μέσα στὰ σχολεῖα τῆς Ἑλλάδος πού ἀνατρέπει ὁ καινούργιος κόσμος τῆς χαρᾶς, τὰ Ἑλληνόπουλα θὰ σβύσουν τὴ σκυθρωπάδα τῆς ψυχῆς των, ἡ χαρὰ ἀρχίζει νὰ πρυτανεύῃ. Ἡ ὀλίγη μελαγχολία εἶναι μιὰ ἐμπυτὴ ψυχικὴ ιδιότης τῆς φυλῆς μας, πού δὲν πρέπει νὰ μᾶς ἀνησυχῇ.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΑΠΑΣΤΑΜΟΣ

τάλληλον θέσιν δὲν εἶναι φυσικὸν νὰ ὀδηγήσουν οἱ πλεον κατάλληλοι;

Πολλοὶ πολλὰ λέγουσι καὶ πολλοὺς παράγοντας υποδεικνύουν. Ὅλοι ὁμως συμφωνοῦν, πὼς οἱ παράγοντες εἶναι: Ἡ οἰκογένεια, τὸ Σχολεῖον, ἡ Κοινωνία καὶ ἡ Πολιτεία. Ἐμεῖς θὰ περιορισθῶμεν στὴν ἐξέτασιν τοῦ Σχολικοῦ Ἑπαγγελματικοῦ προσανατολισμοῦ. Γιὰ τοὺς ἄλλους παράγοντας, μόνον αὐτὰ τὰ λίγα ἔχομεν νὰ παρατηρήσωμεν. Διὰ νὰ δυνηθῇ ἡ οἰκογένεια νὰ ἐπιτύχῃ καὶ τοῦ ὥς ἄνω σκοποῦ της χρειάζεται ἐιδικὴν προπαρασκευήν. Ὡστε, διὰ τῆς προπαρασκευῆς αὐτῆς καὶ τῆς ἐμφύτου τάσεως, νὰ προετοιμάσῃ καὶ νὰ ὀδηγήσῃ τοὺς νέους νικηφόρα εἰς τὴν ἐπαγγελματικὴν τῶν σταδιοδρομίαν. Τὴν προπαρασκευὴν αὐτὴν φυσικὰ οὐδεὶς ἄλλος δύναται νὰ ἀναλάβῃ, λόγῳ τῶν δυσμενῶν συνθηκῶν τοῦ τόπου, παρὰ αὐτὸς ποὺ ἐθελουσίως σηκώνει πάντοτε τὸν σταυρὸν τῆς σωτηρίας τοῦ τόπου, ὁ δάσκαλος. Ἐὰν προπαρασκευάσωμεν τὴν οἰκογένειαν, ἔχομεν ἐτοιμὴν καὶ τὴν κοινωνίαν. Ἡ πολιτεία θὰ ἀσκῇ μόνον ἐποπτικὸν καὶ καθοδηγητικὸν ρόλον.

Εἰς τὸ Δημοτικὸν Σχολεῖον, ὁμως, τί δύναται νὰ πραγματοποιηθῇ; θὰ προσπαθῇ ὁ δάσκαλος νὰ ἀποκαλύψῃ ἀπόλυτα τὴν κλίσιν, τὴν θέλησιν, τὴν φυσικὴν ροπὴν καὶ τὴν ἀταλληλότητα ἐνὸς ἐκάστου μαθητοῦ ὥστε νὰ ἀποφανθῇ κατηγορηματικὰ καὶ νὰ ὀδηγήσῃ σχετικὰ, ἢ θὰ φροντίσῃ τῇ βοηθείᾳ καὶ τινων ἄλλων βοηθῶν νὰ γνωρίσῃ εἰς τοὺς μαθητὰς ὅλα τὰ ἐπαγγέλματα μὲ τὰ προτερήματα καὶ τὰ μειονεκτήματά των καὶ καλλίτερον, ὥς λέγει, ὁ μεγάλος μας Ψυχίατρος κ. Ἀριστ. Ἀσπιώτης 1) «τὴν γνῶσιν τοῦ ὑποκειμένου δηλαδὴ τοῦ νέου ἐφήβου»: ἢ 2) «τὴν ὅσον τὸ δυνατόν τελειότεραν γνῶσιν τῶν ἐπαγγελμάτων»;

Δύναται νὰ ὑποστηριχθῇ ὑπὸ τινων, πὼς οἱ δύο σκοποὶ πρέπει νὰ τεθοῦν καὶ δύναται νὰ ἐπιτευχθοῦν. Θὰ μᾶς εἰπουν μάλιστα, πὼς ἡ διάγνωσις τοῦ ὑποκειμένου ἐν τῷ Δημοτικῷ Σχολείῳ ἐπιτυγχάνεται εὐκόλως ἐξ αὐτῶν τούτων τῶν ἐκδηλώσεων τῶν τροφίμων. Τὸ παιγνίδι, αἱ προτιμήσεις, αἱ ἀσχολίαι, οἱ τρόποι κ.τ.τ. εἶναι σὲ θέσι νὰ μᾶς φανερώσουν τὰς φυσικὰς διανοητικὰς ἱκανότητας καὶ κατὰ συνέπειαν τὴν φυσικὴν κλίσιν τοῦ μαθητοῦ. Ὁ δὲ δάσκαλος πάντοτε καλὸς καὶ ἀχώριστος φίλος τοῦ παιδιοῦ. Μὲ τὸ μολύβι στὸ χέρι καὶ τὸ χαρτὶ ἀνοικτό. Ἐτοιμος πρὸς σημειώσεις. Ὅλες οἱ κινήσεις καὶ οἱ παρατηρήσεις σημειώνονται. Σήμερον ἐπέδειξε φιλικὰς διαθέσεις. Τὴν ἐπομένην ἐθύμωσε καὶ ἐμίσησε τοὺς συμπαίκτας του. Τὴν τάδε πραγματικὸς ἀλτρουϊστὴς, ἐνίσχυσε οἰκειοθελῶς τὸν συμμαθητὴν του. Ἐκείνην ἀφῆρεσε διὰ τῆς βίας ἢ καὶ κριφίως τὸ τετράδιον τοῦ συγκαθημένου του. Προτιμᾷ στὰ παιγνίδια τὴν ἀρχηγίαν. Θέλει νὰ διατάσῃ. Δείχνεται καὶ ἐξαιρετικὸς ὑφιστάμενος. Ἀγαπάει τὸ σχολεῖον· δὲν ἀγαπᾷ τὰ μαθήματα. Χίλια τόσα εἶναι σήμερον δὲν εἶναι αὐριον. Γεμίζει τὸ ἀτομικὸν βιβλίον. Καὶ βάσει αὐτῶν καλεῖται ὁ δάσκαλος νὰ δηλώσῃ τὴν κλίσιν τῶν μαθητῶν. Τῇ βοηθείᾳ μάλιστα τῶν ΤΕΣΤ, τῆς πειραματικῆς μεθόδου καὶ τῶν συνεντεύξεων φέρει τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἀποκρυσταλλώσῃ γνῶμην ὀριστικὴν ὁ δάσκαλος.

Καλὰ ὅλα αὐτὰ. Πολλὰς οἱ ὠφέλειές των. Εἰς

τοῦτο μόνον «σκονταύτουν». Ποτὲ δὲν δύναται νὰ διαγνώσῃ τοὺς μύχιους πόθους τοῦ μικροῦ μαθητοῦ τοῦ δημοτικοῦ σχολείου. Διότι πολλάκις διαφόρως παρουσιάζονται. Ὁ Jean Charvat παρατηρεῖ: «Εἶναι πολὺ δύσκολον εἰς ἓνα μέγαν νὰ καθορίσῃ τὰς κλίσεις, διότι γενικῶς αἱ κλίσεις τοῦ παιδιοῦ εἶναι ἀπροσδιόριστοι, εἶναι ἀπέραντοι, ὅπως ὁ κόσμος, ρευσταί, ὅπως τὸ νερὸ καὶ συχνὰ εὐπλαστοὶ ὅπως ὁ ἀέρας».

Δεν θὰ ταλαιπωρῇται, λοιπόν, ἀδίκως ὁ τοιοῦτον σκοπὸν ἐπιδιώκων δάσκαλος; Θὰ μὴ ποτὲ νὰ ἐξακριβώσῃ τὴν φυσικὴν κλίσιν, τὴν πραγματικὴν ἱκανότητα καὶ τὴν ἐπαγγελματικὴν κατεύθυνσιν τοῦ τροφίμου; Θὰ κατορθώσῃ τὴν πλήρη γνῶσιν τοῦ ὑποκειμένου;

Ὅχι, δὲν δυνάμεθα στὸ «στάδιον τῶν παιδικῶν ὀνείρων» οὐδὲν νὰ κατορθώσωμεν εἰμὴ μόνον νὰ συγκεντρώσωμεν στοιχεῖα τινα ἀόριστα; ποὺ ἀργότερον «στὸ στάδιον τῶν νεανικῶν σχεδίων» πολλοὶ θὰ μᾶς βοηθήσουν.

Ἐάν, λοιπόν, τοιοῦτος σκοπὸς τεθῇ καὶ ἰδιαιτέρως μᾶς ἀπασχολῇ, ἀσφαλῶς τὸ ὀλιγώτερον, ποὺ ἔχομεν νὰ ὑποστῶμεν εἶναι ἡ ἀποτυχία.

Εἶναι βέβαιον καὶ ἀπαραίτητον νὰ καταχωρῇται εἰς τὸ ἀτομικὸν βιβλίον τοῦ μαθητοῦ πᾶν ὅ,τι τὸ ἐξαιρετικὸν πίπτει εἰς τὴν ἀντίληψιν τοῦ διδασκάλου, ὅχι διὰ νὰ δυνηθῇ οὗτος νὰ διαγνώσῃ ἀπόλυτα τὸ ὑποκείμενον, ἀλλὰ διὰ νὰ δυνηθοῦν οἱ ἀργότερον ἀρμόδιοι, ἔχοντες τὴν ἀλληλοσυγκρουομένην ἱστορικὴν ψυχολογικὴν ἐξέλιξιν τοῦ ὑποκειμένου νὰ καθορίσουν, σὺν τοῖς ἄλλοις, τὸ προσιδιάζον ἐπάγγελμα εἰς τὸ ἄτομον.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸν 2ον σκοπὸν. Εὐλόγος καὶ πολὺ σωστός. Ἐὰν μάλιστα ληφθῇ ὑπ' ὄψιν καὶ ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον γίνεται πλήρης ἡ γνῶσις τῶν ἐπαγγελμάτων, τότε καθίσταται ἀπαραίτητον καὶ ὑποχρεωτικὸν τὸ μάθημα. Αὐτενέργεια, ἐνδιαφέρον, χαρὰ, εἶναι οἱ ὅροι σύμφωνα πρὸς τοὺς ὁποίους τελεῖται τὸ μάθημα. Δὲν θὰ διδάσκῃ μόνον ὁ δάσκαλος. Αὐτὸς πάντοτε θὰ ἐποπτεύῃ καὶ θὰ ὀδηγῇ καὶ θὰ προετοιμάζῃ καταλλήλως τὴν τάξιν. Θὰ εἶναι ὁ τιμονιέρης. Ὁ μεσολαβητὴς μεταξὺ διδασκοντος (ἐπαγγελματίου) καὶ μαθητῶν. Θὰ εἶναι ἐκεῖνος ποὺ θὰ διοργανώσῃ τὴν τάξιν, θὰ προκαλέσῃ τὰ ἀνάλογα συναισθήματα καὶ ἐνδιαφέροντα. Τὴν ἄλλην ἐργασίαν θὰ τὴν ἀναλάβῃ ὁ εἰδικευμένος ἐπαγγελματίας. Αὐτὸς ποὺ ἔχει ὑποφέρει, ἔχει πονέσει καὶ ἔχει ταλαιπωρηθῇ γιὰ νὰ ἀνυψωθῇ. Ἐκεῖνος ποὺ μετὰ ταῦτα χάρηκε καὶ ἀπῆλυνε τὰ ἀγαθὰ τῶν κόπων του. Ὅχι ἄλλος, παρὰ αὐτὸς ποὺ τὸ ἔχει ζήσει καὶ τὸ ἔχει κάνει «Βίωμα» θεωρητικῶς καὶ πρακτικῶς καὶ αὐτὸς θὰ εἶναι ὁ γεωργός, ὁ κτηνοτρόφος, ὁ ξυλουργός, ὁ ἐπιπλοποιός, ὁ ράπτης, ὁ τσαγκάρης, ὁ σαγματοποιός, ὁ μηχανικός, ὁ ὑδραυλικός, ὁ σιδηρουργός, ὁ τυπογράφος, ὁ ἔμπορος, ὁ στρατιωτικὸς κ.λ.π. Θὰ προγραμματισθῇ ἡ ἐργασία. Συντόμως θὰ κοινοποιηθῇ τὸ πρόγραμμα στοὺς ἐνδιαφερομένους μετὰ τῶν σχετικῶν προσκλήσεων. Ὁ δάσκαλος ἐκ τῶν προτέρων θὰ ἔλθῃ εἰς ἐπικοινωνίαν μὲ τὸν διδασκοντα ἐπαγγελματία. Θὰ τοῦ ὑποδείξῃ τὸν τρόπον τῆς διδασκαλίας, ὥστε νὰ ἀκολουθήσῃ οὗτος μιὰ λογικὴ, φυσικὴ καὶ παιδαγωγικὴ σειρά.

Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΚΑΙ Η ΠΡΟΛΗΨΙΣ ΤΗΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΟΣ

Διάλεξις υπό του συναδέλφου κ. ΝΙΚ. Κ. ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ
εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ Δικηγορικοῦ Συλλόγου Ἀθηνῶν
κατὰ τὴν ἐβδομάδα τοῦ παραστρατημένου παιδιοῦ (ὡς
ἐκπροσώπου τῆς Διδασκαλικῆς Ὀμοσπονδίας).

Κυρίαί καὶ Κύριοι,

Τὰ θέματα τῶν διαλέξεων τῆς ἐβδομάδος αὐτῆς,
τῆς ἐβδομάδος δηλ. τοῦ παραστρατημένου παιδιοῦ,
εἰναι θέματα γενικοῦ διαφέροντος. Εἰναι θέματα, πού
λίγο - πολὺ ἐνδιαφέρουν ὅλους μας εἴτε θρῆσκόμεστε
στὴ θέσι τοῦ πατέρα ἢ τῆς μητέρας, εἴτε θρῆσκόμε-
στε στὴ θέσι τοῦ ἀδελφοῦ, τοῦ συγγενοῦς ἢ φίλου.

Τὸ παιδί ἀπασχόλησε σὲ ὅλες τῖς ἐποχὰς τὴν ἀν-
θρωπότητα. Ἄνθρωποι ἀνήκοντες σὲ ὅλες τῖς σφαῖρας
τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς, μεγάλοι σοφοὶ καὶ ἐπιστήμο-
νες διαφόρων κλάδων καὶ κυρίως φιλόσοφοι, ἱατροί,
βιολόγοι, φυσιολόγοι, γλωσσολόγοι, κοινωνιολόγοι,
παιδαγωγοὶ καὶ ψυχολόγοι, ἀφιέρωσαν τὴν ζωὴν των

ὁλόκληρην εἰς τὰ παιδικὰ ἐρευνᾶς.

Ἡ ἀνάγκη τῆς προστασίας τοῦ παιδιοῦ εἶχεν ἀ-
νακύψει ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα καὶ ἀντιμετωπίσθη κατὰ
τὰς διαφόρους ἱστορικὰς περιόδους. Ὁ Σόλων μὲ νόμο
τοῦ ἐπρεστώτερου μέχρι τῆς ἐφηδικῆς ἡλικίας τὰ τέ-
κνα τῶν πεσόντων εἰς τὸν πόλεμον. Ὁμοίως προστα-
σίας ἔτυχαν τὰ ὀρφανὰ καὶ ἀπροστάτευτα παιδιὰ κατὰ
τὴ Βυζαντινὴν περίεον. Ὁ δὲ πρῶτος Κυβερνήτης τῆς
νεωτέρας Ἑλλάδος Ἰωάννης Καποδίστριας ἀπὸ τῆς
πρώτης στιγμῆς, πού ἐφθάσε στὴν Ἑλλάδα, ἐφρόντι-
σε γιὰ τὰ ὀρφανὰ καὶ ἱδρυσε Ὀρφανοτροφεῖον γιὰ
τὴν περίθαλψιν των.

Τὸ σοβαρὸν τοῦτο ζήτημα τῆς προστασίας τοῦ παι-

ἔτσι θὰ κατορθώῃ καὶ ὁ Γραμματεὺς τῆς τά-
ξεως νὰ κρατῇ τὰ σχετικὰ πρακτικὰ τῆς διδασκαλίας
(συνεδριάσεις). Κατ' ἀρχὴν δηλ. θὰ εἴπῃ γιὰ τὰ ἐμ-
πόδια καὶ τὰ προσόντα πρὸς ἐκμάθησιν τοῦ ἐπαγγέλ-
ματός του. Ὑστερον τοὺς ἰδικούς του κόπους καὶ
μόχθους, τὴν ἐξέλιξιν του καὶ τὴν τελικὴν νίκην (ἐκ-
μάθησιν). Ἀκόμη θὰ ἀναπτύξῃ δεόντως τὴν πρώτην
του ἐπαφὴν ὡς ἐπαγγελματίου πρὸς τοὺς ἄλλους συν-
ανθρώπους του, ἐπαγγελματίας καὶ συναδέλφους.
Θὰ ἱστορίσῃ εἰς ἔντονον ὕψος τὴν ἡθικὴν ἀξίαν πού
τοῦ προσεπόρισε τὸ ἐπάγγελμα. Δὲν θὰ παραλείψῃ
καὶ τὴν ὑλικὴν βοήθειαν καὶ γενικὰ τὴν ἱκανοποίη-
σιν του ἢ μὴ ἐκ τοῦ ἐπαγγέλματός του καὶ γιὰ τὴν
Εἰς τὸν διδάσκαλον θὰ ἀφεθῇ πᾶν ὅ,τι δὲν κατῶ-
ρθωσιν νὰ διαλευκάνῃ ὁ ἐπαγγελματίας καὶ γενικώτε-
ρον νὰ «ἐξάγῃ τὸν σκοπὸν τῆς ἐργασίας» καὶ ἰδιαί-
τέρως νὰ τονίσῃ «τὴν ἡθικὴν ἀξίαν τῆς ὁρθῆς ἐκλο-
γῆς τοῦ ἐπαγγέλματος». Εἰς αὐτὸ πολὺ θὰ μᾶς βοή-
θήσουν καὶ διάφορα εἰδικῶς γραφέντα ἢ πού ἀργό-
τερον θὰ γραφοῦν, ὡς εἶναι χρονογραφήματα, χα-
ρακτηρισμοὶ καὶ ἄλλα δημιουργήματα. Ἀκόμη καὶ
διάφορες σχετικὲς εἰκόνες δὲν θὰ ἦσαν περιττές. Καὶ
μιὰ ἐπίσκεψις στὸ κατάστημα θὰ ἦταν λίαν ἀξιοσύ-
στατος. Μετὰ ταῦτα μιὰ σχετικὴ ἐκθεσις τῶν μαθη-
τῶν θὰ ἐκλείνει φρονοῦμεν ἐπιτυχῶς τὸ μάθημα.

Διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ σιγά - σιγά θὰ διευκρινι-
σθοῦν καὶ θὰ κατανοηθοῦν ὅλα σχετικῶς τὰ ἐπαγ-
γέλματα. Κάθε μαθητὴς θὰ τὰ ζήσῃ μὲ τὸν τρόπο
καὶ τὴν σειράν του. Ἐτσι ἀργότερα (στὸν καιρὸν)
ἀκόλυτα καὶ ἀβασάνιστα θὰ ζυγίσῃ τὰς δυνάμεις
του καὶ θὰ ἐκλέξῃ ἐλεύθερα καὶ ὁρθὰ τὸ ἐπάγγελμα
του. Θὰ δυνήθῃ μάλιστα καὶ τὸν προσανατολιστῇ
νὰ ἐνισχύσῃ στὸ ἔργον του. Διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ
καὶ τὸ μάθημα θὰ γίνεταί καὶ ὁ σκοπὸς ἀπόλυτα θὰ
ἐπιτυγχάνεταί καὶ ἡ ψυχαγωγία καὶ τὸ ἐνδιαφέρον
δὲν θὰ λείπῃ. Τὴν στιγμὴν μάλιστα πού θὰ τηροῦν-
ται ἀπολύτως οἱ παιδαγωγικὲς ἀρχαί: «Ἐκ τῶν ἐγ-

γὺς πρὸς τὰ μακράν». «Ἐκ τῶν γνωστῶν πρὸς τὰ
ἀγνωστα». «Ἐκ τῶν συγκεκριμένων πρὸς τὰ ἀφη-
ρημένα» καὶ «ἐκ τῆς ζωῆς καὶ διὰ τὴν ζωὴν».

Πρὸς καλλιτέραν ἐπιτυχίαν εἶναι ἀνάγκη ἐκ τῶν
προτέρων νὰ διαχωρισθοῦν τὰ ἐπαγγέλματα εἰς «βα-
σίλεια, συνομοταξίαι, ὁμοταξίαι καὶ τάξεις» ὡς θὰ
ἐλέγομεν προκειμένου περὶ φυσικῶν πραγμάτων.
Καλλίτερα νὰ εἴπωμεν ἐδῶ **Κατηγορίαι καὶ Εἰδικό-
τητες**. Κατὰ κατηγορίας λοιπόν. Ἡ κατηγορία νὰ
χωρίζεται σὲ εἰδικότητες κ.ο.κ. Ἐτσι ὥστε μὲ φυσ-
ικὴ καὶ λογικὴ σειρά νὰ ἐπεξεργασθῶν.

Μόνον ἔτσι δύναται νὰ εἰσαχθῇ τὸ μάθημα τοῦ
ἐπαγγελματικοῦ προσανατολισμοῦ στὸ Δημοτικὸν
σχολεῖον. Ἐκ τοῦ πρώτου μερικοῦ σκοποῦ τῆς γνώ-
σεως τοῦ ὑποκειμένου, θὰ τηρήσωμεν μόνον τὸ ἀτο-
μικὸν δελτίον τοῦ μαθητοῦ εἰς τὸ ὁποῖον θὰ σημει-
ώσωμεν κάθε σχετικὴν ἐκδήλωσιν τοῦ μαθητοῦ καὶ
γνώμην ἰδικήν μας, τὸ δὲ δεύτερον τὴν γνώσιν τῶν
ἐπαγγελμάτων θὰ ἐξετάσωμεν, διδάξωμεν καὶ ἐμπε-
δώσωμεν λεπτομερέστατα.

Εἶναι ἡ πρώτη ἐπιτυχία, τὰ θεμέλια τοῦ ἐπαγ-
γελματικοῦ οἰκοδομήματος. Θὰ συνεχίσουν τὴν ἐρ-
γασίαν ἡ κοινωνία, τὰ γυμνάσια καὶ οἱ εἰδικῶς ἐκ-
παιδευμένοι. Θὰ κτισθῇ καὶ θὰ τελειοποιηθῇ στε-
ρεῶς τὸ ἐπαγγελματικὸν μέγαρον ἐκάστου ἀτόμου.
Ἐτοιμοί, ὑπερηφάνως ὅλοι μαζί στὸ τέλος τοῦ ἐρ-
γου, ὡς καλοὶ ἡθοιοί, θ' ἀναφωνήσωμεν. Ἐπετύ-
χαμεν τὴν «ὁρθὴν ἐνταξιν παντὸς ἀτόμου εἰς τὸν
κοινωνικὸν καὶ οἰκονομικὸν ὀργανισμὸν τῆς ἐθνικῆς
μας οἰκονομίας».

Ἄς τολμήσωμεν καὶ θὰ πεισθῶμεν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- 1) «Ὁ Ἐπαγγελματικὸς Προσανατολισμὸς» Ἀθῆναι
1951 - Αρ. Α. Ἀσιώτη.
- 2) «Στοιχεῖα Ἐπαγγελματικοῦ Προσανατολισμοῦ»
Ἀθῆναι 1951 - Ἀντ. Τσίριμα - Εὐρ. Κωνσταντοπούλου.
- 3) Παραδόσεις ἐν τῇ πρακτικῇ ἐφαρμογῇ ὑπὸ τοῦ
κ. Εὐρ. Κωνσταντοπούλου.

διοῦ ἀποτελεῖ καὶ σήμερα διεθνῶς τὸ ζήτημα τῆς ἡμέρας, διότι ζοῦμε σὲ μιὰ περίοδο ρευστῆ καὶ γεμάτῃ ἀβεβαιότητά διατὸ μέλλον. Οἱ διευθύνοντες τὴς τύχης τῆς ἀνθρωπότητος εἶναι ἀνήσυχτοι ὅσον ποτέ, διότι ὁ Β' παγκόσμιος πόλεμος ἐπεσώρευσε πολλὰς καταστροφὰς καὶ ἔλλαξε τὸν ρυθμὸν τῆς ζωῆς. Νέες ἀντιλήψεις γιὰ τὴν ζωὴν ἐπικρατοῦν καὶ ὁ διεθνὴς ὀρίζων τοῦ μέλλοντος εἶναι σκοτεινός. Οἱ διάφοροι λαοί, καὶ κυρίως οἱ μεγάλοι καὶ ἰσχυροί, καθέννας μὲ τὸν τρόπον του, ὀργανώνονται, διὰ νὰ μὴ μωρέσουν νὰ ἐπιβιώσουν, νὰ ὑπερισχύουν τῶν ἄλλων, νὰ ἐπικρατήσουν.

Σὰ ἓνα μόνον σημεῖο συμπίπτουν οἱ ἐνέργειές των: "Οἱ βλέπουν ὅτι, διὰ νὰ ἐπιτύχουν τοῦ σκοποῦ των, πρέπει νὰ φροντίσουν γιὰ τὴν ἐπερχόμενη γενεήν· καὶ δι' αὐτὸ ἡ προσοχὴ ὧν στρέφεται πρὸς τὸ παιδί, ποὺ εἶναι ἡ ζωντανὴ ἐλπίδα στὴ σημερινὴ κοσμογονία.

Τὸ πελῶριον τοῦτο πρόβλημα ἀνέκυψε καὶ στὴ Χώρα μας εὐθὺς ἀμέσως μετὰ τὴ λήξιν τοῦ καταστρεπτικοῦ Β' παγκοσμίου πολέμου καὶ παρίσταται ἀμεσος ἀνάγκη ἀντιμετωπίσεως τούτου, ἂν θέλουμε νὰ ἐπιζητήσουμε ὡς φυλὴ καὶ νὰ διατηρηθῶμε ὡς λαὸς ἐλευθερος καὶ συνεχιστὴς τῶν παραδόσεων καὶ τοῦ ἔθνικου μας μεγαλείου.

Τί ζητεῖ τὸ παιδί ἀπὸ ἡμᾶς; Τὸ παιδί, τὸ κάθε παιδί, τὸ παιδί τῆς πόλεως ἢ τοῦ χωριοῦ, τὸ πλούσιον ἢ τὸ πτωχόν, τὸ δυστυχισμένο, τὸ ὀρφανὸν καὶ ἐγκαταλειμμένο, καὶ μὲ μιὰ λέξιν ὁ κάθε ἀνήλικος χρειάζεται ἀγάπην, ἀγάπην πραγματικὴν, μεγάλην φροντίδα, ἀγρυπνο παρακολούθησιν καὶ σεβασμόν.

Τὰ ἔχει τὸ παιδί αὐτά; Δεῖχουμε στὸ παιδί, στὸ κάθε παιδί, τὴν ἀγάπην ποὺ χρειάζεται; Τὸ περιβάλλουμε τὸ παιδί μὲ στοργή; Ἀναγνωρίζουμε ὅτι τὸ παιδί ἔχει καὶ αὐτὸ δικαιώματα στὴ ζωὴν, ὅτι εἶναι καὶ αὐτὸ προσωπικότης, στὴν ὁποία ἀξίζει κάθε σεβασμός;

Νομίζω, ὅτι ὅλγοι θὰ μπορούμε μὲ καθαρὰ συνείδησιν ν' ἀπαντήσουμε καταφατικῶς. Ἐχομε, δυστυχῶς, ἡμεῖς οἱ ἐνήλικοι ἓνα ὑπέρμετρο ἐγωϊσμόν, ὁ ὁποῖος δὲν μᾶς ἀφήνει νὰ πάrouμε εἰς τὸ σπουδαιότερον τοῦτο ζήτημα τὴν ὀρθὴν θέσιν. Τὰ θέλουμε ὅλα γιὰ τοὺς μεγάλους καὶ τίποτε γιὰ τὸ παιδί. Δὲν συμφωνοῦμε μὲ καμμιὰ ἐκδήλωσιν του· πάντα μᾶς φταίει τὸ παιδί καὶ παντοῦ καὶ πάντοτε τὸ ἀποπαίρνουμε: στὸ σπίτι, στὸ σχολεῖο, στὴν κοινωνία. Ἡ ἀνάρμοστη δὲ πρὸς αὐτὸ συμπεριφορὰ μας ξεπερνᾷ κάθε ὄριον, ὅσῳκις τὸ παιδί βρίσκεται μόνον τοῦ ἐντὸς μεταφορικοῦ μέσου. Σ' αὐτὸ ἀποτενόμεθα ὅλοι νὰ προχωρήσῃ· κάνει νὰ προχωρήσῃ; τὰ βάζουν οἱ ἄλλοι μαζί του, διότι τοὺς ἐσκούντησε καὶ τοὺς ἐνώχλησε. Ἀλλοίμονό του δέ, ἂν βρεθῇ κάθισμα κενὸ καὶ τολμήσῃ νὰ καθίσῃ! Ἡ ἐπίθεσις εἶναι ὁμαδική.

Εἶναι ἀληθὲς ὅτι τὸ παιδί πρέπει νὰ συνηθίσῃ νὰ σέβεται τοὺς μεγαλύτερους καὶ νὰ βοηθῇ ὅσους ἔχουν ἀνάγκη· τοῦτο εἶναι μιὰ μεγάλη ἀρετὴ. Δὲν πρέπει ὅμως νὰ εἴμαστε ὑπερβολικοὶ στὶς ἀξιώσεις μας καὶ ἀδικοὶ πρὸς τὸ παιδί. Διότι μεταξὺ παιδιῶν μέχρι 10 ἐτῶν καὶ ἐνηλίκων μέχρι 50 ἐτῶν μεγαλύτερα ἀνάγκη νὰ καθήσῃ ἔχει: τὸ παιδί, τὸ ὁποῖον καὶ εὐκολώτερα κουράζεται καὶ ἐπιδραῖ ἐπιδραῖ ἢ κόπωσης στὴν ὅλη του ἀνάπτυξιν, ἐνῷ γιὰ τὸν μεγάλο δὲν ὑπάρχει παρόμοιος κίνδυνος.

Νομίζω ὅτι καμμιὰ δικαιολογία δὲν ὑπάρχει γιὰ τὴν συμπεριφορὰ μας αὐτὴν· ἐκτὸς ἐὰν στὸ ὑποσυνείδη-

τό μας ἐμφωλευθῇ τὸ παράπονον, ὅτι τὰ νιάτα μᾶς ἐξ-εθρόνισαν καὶ ἐπῆραν αὐτὰ τὸ θρόνον τῆς νεότητος. Σ' αὐτὸ ὅμως δὲν φταίει τὸ παιδί· βιολογικὸς νόμος εἶναι κάθε γενεὰ νὰ παραχωρῇ τὴν θέσιν τῆς στῆ διάδοχῇ τῆς.

Τὸ θέλουμε τὸ παιδί στὰ μέτρα μας καὶ ἔχομε τὴν ἀδικαιολόγητον ἀξίωσιν νὰ σκέπτεται ὅπως σκεπτόμεθα ἡμεῖς· δηλ. νὰ μὴ παίζει, νὰ μὴ φωνάζῃ, νὰ μὴ κἀνῃ ἀταξίες, νὰ μὴ θορυβῇ, διότι ὅλα αὐτὰ ἐνοχλοῦν ἡμᾶς τοὺς μεγάλους, οἱ ὁποῖοι θέλουμε τὴν ἡσυχίαν μας, χωρὶς ὅμως νὰ θέλουμε νὰ στρέψουμε τὴν μνήμην μας, ἔστω καὶ γιὰ μιὰ στιγμὴ μονάχα, πρὸς τὴν παιδικὴν μας ἡλικίαν. Ἐὰν κάμουμε αὐτό, τότε θὰ ἀντιληφθοῦμε ὅτι γνώρισμα τῆς παιδικῆς ἡλικίας εἶναι ἡ ζωντάνια, οἱ φωνές, τὸ χαρούμενον καὶ ἀσυγκράτητο γέλιο, τὸ ἀτέλειωτο παιγνίδι· καὶ τότε θὰ παύσουμε νὰ παρεξηγοῦμε τὸ παιδί καὶ τὴν σύμφωνον μὲ τὴν ἡλικίαν του ἐνέργειάν του καὶ κυρίως τὸ παιγνίδι, ποὺ γιὰ μᾶς εἶναι τόσο ἐνοχλητικόν.

Τὸ παιγνίδι ὅμως δὲν ἀποτελεῖ ἐλάττωμα οὔτε εἶναι ἰδιοτροπία τῶν παιδιῶν. Εἶναι βιολογικὴ ἀνάγκη (σωματικὴ, ψυχικὴ, διανοητικὴ). Εἶναι αὐθόρμητη ἐνέργεια τοῦ παιδιοῦ πρὸς ὁρμαίν, ποὺ ξεκουράζει, διασκεδάζει, εὐχαριστεῖ, ἀνακουφίζει. Τὸ παιγνίδι εἶναι συνυφασμένο μὲ τὴν ὕπαρξιν τοῦ παιδιοῦ· εἶναι ἡ ζωὴ του, διότι τὸ παιγνίδι τοῦ παιδιοῦ εἶναι κίνησις· καὶ ἡ κίνησις εἶναι ζωὴ, ἐνῷ ἡ ἀκίνησις εἶναι μαρasmus, θάνατος.

Τολμηροὶ μάλιστα παιδαγωγοὶ ὑποστηρίζουν ὅτι τὰ παιδιὰ ζοῦν, γιὰ νὰ παίζουν. Ἀλλοίμονο, λέγουσιν, στὰ παιδιὰ ποὺ δὲν ἐπαίξαν. Αὐτὰ γίνονται οἱ πλαῖδαροι ἐφηβοί, τὰ ἀνίκανα καὶ νευρικὰ πλάσματα. Ἐνῷ τὰ παιδιὰ ποὺ παίζουν, γυμνάζουν τὸ σῶμα, ἀκονίζουν τὸ νοῦ καὶ τὴν ψυχὴν καὶ γίνονται ἀργότερα οἱ ὁμαλοὶ ὀργανισμοί, οἱ ἐνεργητικοὶ καὶ χαλῶδδνοι χαρακτήρες, στοὺς ὁποίους ὀφείλεται ἡ πρόοδος τῆς κοινωνίας καὶ τῆς ἀνθρωπότητος γενικώτερα.

Εἶναι σφάλμα τὸ νὰ νομίζουμε ὅτι καλὸ παιδί εἶναι ἐκεῖνο, ποὺ ἀποφεύγει τὸ παιγνίδι καὶ κάθεται ἡσυχά κοντὰ στοὺς μεγάλους καὶ μακριὰ ἀπὸ τὸν κόσμον τὸ δικό του, δηλ. ἀπὸ τὸ παιγνίδι καὶ τὴν χαρὰ. Τὸ παιδί αὐτὸ δὲν εἶναι φυσιολογικόν καὶ πρέπει νὰ μᾶς γεννᾷ ἀνησυχίες περὶ τῆς ὑγείας του, σωματικῆς καὶ ψυχικῆς. Καλὸ παιδί, παιδί ποὺ μᾶς ἐγγυᾶται διὰ τὸ μέλλον, εἶναι τὸ ἀνήσυχον (ἐφ' ὅσον δέδοκα εἶναι ὁμαλόν), τὸ ζωνρόν, τὸ παιδί ποὺ παίζει μὲ τὰ ἄλλα παιδιὰ, τὸ παιδί ποὺ βρίσκει τὴν χαρὰν στὸ παιγνίδι, ποὺ παίρνει ἐνεργὸ μέρος σ' αὐτό, ποὺ ἀναλαμβάνει ἡγετικὸν ρόλον· καὶ γενικά τὸ παιδί ποὺ ἐνθουσιάζεται ἀπὸ τὸ παιγνίδι.

Ἐπομένως τὸ παιγνίδι εἶναι τροφή γιὰ τὸ παιδί (τροφὴ σωματικὴ, πνευματικὴ καὶ ψυχικὴ), τὴν ὁποίαν δὲν πρέπει ἀλλ' οὔτε καὶ δικαιοῦμεθα νὰ τοῦ τὴν στερήσουμε. Αὐτὴ ἡ βιολογικὴ ἀνάγκη τοῦ παιδιοῦ παρεξηγεῖται, δυστυχῶς, ἀπὸ τοὺς μεγάλους καὶ ἐκ τοῦ λόγου τούτου ἀδικοῦμε τὰ παιδιὰ μὲ τὴν ἀνάρμοστο καὶ ἐχθρικὴν πολλὰς φορὰς συμπεριφορὰν μᾶς πρὸς αὐτά.

Δὲν ἔχομε δίκιον, ὅταν ὑποστηρίζουμε ὅτι τὰ σημερινὰ παιδιὰ ἐχάλασαν. Τὸ παιδί ὧν τῶν ἐποχῶν εἶναι τὸ ἴδιον· εἶναι τὸ ἀγνόν καὶ ἀκακὸ πλάσμα, πού, ἂν τοῦ φερθοῦμε φιλικὰ, θὰ μᾶς ἀγαπήσῃ καὶ αὐτό.

αν όμως δείξουμε προς αυτό χωρίς λόγο την αντιπάθειά μας και του φερθούμε έχθρικά, τότε υπάρχει διακατοληγμένος φόβος να μας φερθῇ και αυτό κατά τὸν ἴδιο τρόπο, διότι τὸ παιδί είναι μιμητικὸ σὲ μεγάλο βαθμὸ καὶ ἀντιγράφει τοὺς μεγάλους.

Ἡ συμπεριφορὰ μας ἐπομένως πρὸς τὸ παιδί καὶ ἡ κατὰλληλος ἢ μὴ μεταχειρίσις τούτου παίζει σπουδαῖο ρόλο γιὰ τὴν ὅλη διαμόρφωσιν τοῦ χαρακτήρος του. Χρειάζεται συνεπῶς πάρεσθιν ὅλην συμπεριφορὰν μας πρὸς αὐτό, διότι πολλάκις καὶ χωρίς νὰ τὸ σκεφθῶμε γινώσκοντες αἰετοὶ τῆς διαστροφῆς τοῦ χαρακτήρος του.

Πολὺ πρέπει νὰ προσέχουν οἱ γονεῖς στὴ συμπεριφορὰ των πρὸς τὰ τέκνα των, διότι τὰ θεμέλια στὴ διαμόρφωσιν τοῦ παιδιοῦ μπαίνουν ἀπὸ τὸ σπῆτι· δηλ., ἀπὸ τὸν πατέρα καὶ τὴ μητέρα, ἀπὸ τὸν παπποῦ καὶ τὴ γιαγιά, ἀπὸ τὸ θεῖο καὶ τὴ θεία. Γι' αὐτὸ ἀπὸ τῆ στιγμῆ πού τὸ παιδί θὰ ἰδῇ τὸ φῶς τῆς ἡμέρας, ἡ προσοχὴ καὶ τὸ διακρίνον τῶν γονέων πρέπει νὰ στραφῶν πρὸς αὐτό. Γιὰ τὸ παιδί πρέπει νὰ ζοῦν· πρέπει νὰ φροντίζουν γιὰ τὴ σωματικὴ του ἀνάπτυξιν, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν πνευματικὴν καὶ περισσότερον γιὰ τὴν ψυχικὴν του μόρφωσιν. Πρέπει νὰ καλλιεργοῦν στὴν ψυχὴ τοῦ παιδιοῦ τίς ἀρετὰς ἐκεῖνες, οἱ ὁποῖες θὰ ἐξασφαλίσουν στὸ Κράτος ἓνα μέλος χρήσιμο· τ.ε. τὴν ἀγάπην πρὸς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους; τὸ σεβασμὸ πρὸς τοὺς μεγαλύτερους, τὴν ἀγάπην πρὸς τὸ ὄρατον, τὴ συμπάθειαν πρὸς τοὺς ἀδυνάτους, τὴν καλλιέργειαν τοῦ ἠθικοῦ, τοῦ θρησκευτικοῦ καὶ τοῦ πατριωτικοῦ συναισθήματος, τὴ διαμόρφωσιν τέλους ἀτόμου μὲ βούλησιν ἰσχυρὰ καὶ σταθερά, πού νὰ μὴ κλονίζεται τὸ ἠθικόν του ἀπὸ τὰ παρουσιαζόμενα ἐμπόδια τῆς ζωῆς.

Εἶναι ἐπιζήλος ὁ τίτλος τοῦ γονέως· μὲ θεὰ καὶ μὲ ἀγγελο παραβάλλεται ἡ μητέρα, διότι θεὰ εἶναι πράγματι ἡ ἀποστολὴ τῆς, ὥστε τὰ πάντα πρὸ αὐτῆς νὰ λυγίζουν· ἀνάλογος θεωρεῖται ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων καὶ ἡ θέσις τοῦ πατέρα. Ἄν όμως τόσο μεγάλη εἶναι ἡ ἀποστολὴ των καὶ ἡ ἀξία των, ἄλλο τόσο μεγάλη εἶναι καὶ ἡ εὐθύνη των. Αὐτοὶ εἶναι οἱ πρῶτοι μορφωταὶ τοῦ παιδιοῦ. Τὸ παράδειγμά των ἀσχεῖ μεγίστη ἠθοπλαστικὴ ἐπίδρασιν στὴν ψυχὴ τοῦ παιδιοῦ, διότι εἶναι ἀμεσος ἡ ἐπίδρασις των. Ἐπομένως ἡ συμπεριφορὰ των τόσον πρὸς τὸ παιδί, ὅσον καὶ μεταξὺ τῶν ἐμπρὸς στὸ παιδί πρέπει νὰ εἶναι ἀμεμπτος· διότι τὸ παιδί μιμεῖται εὐκολώτερα τίς ἑξεις, τὸν χαρακτήρα, τίς πράξεις καὶ τὸν τρόπο τοῦ φέρεσθαι τῶν ἄλλων καὶ πρὸ πάντων τῶν γονέων του, πρὸς τοὺς ὁποίους ἔχει μεγάλη ἐμπιστοσύνη καὶ τρέφει ἀπειρο σεβασμὸ.

Ἡ ἀγάπη τῶν γονέων πρὸς τὸ παιδί πρέπει νὰ εἶναι λελογισμένη καὶ συγκρατημένη. Ἀνάλογος πρέπει νὰ εἶναι καὶ ἡ αὐστηρότης των. Οὐτε Κέρβεροι δηλ. πρέπει νὰ εἶναι οἱ γονεῖς, ἀλλ' ὥστε καὶ ἐλαστικοὶ πέραν τοῦ δέοντος. Δὲν πρέπει νὰ τοὺς τυφλώνῃ ἡ ἀγάπη καὶ νὰ γίνωνται ματαιόδοξοι, ὡς συμβαίνει κυρίως μὲ τὰ μονογενῆ τέκνα. Πρέπει νὰ δλέπουν οἱ γονεῖς ὄχι μόνον τὰ προτερήματα τοῦ παιδιοῦ των ἀλλὰ καὶ τὰ ἐλαττώματά του καὶ νὰ φροντίζουν νὰ τὰ διορθώσουν. Πρέπει ἀκόμη κατὰ τὴ σχολικὴ περίοδο τοῦ παιδιοῦ νὰ συμβουλευόμενοι τὸ σχολεῖο καὶ νὰ συνεργάζωνται μὲ αὐτὸ πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ παιδιοῦ. Εἶναι ἀδικαιολόγητοι οἱ γονεῖς, οἱ ὁποῖοι δὲν

εὐρίσκονται σὲ διαρκὴ ἐπαφὴ μὲ τὸ σχολεῖο καὶ δὲν φροντίζουν νὰ γνωρίσουν τὸ δάσκαλο τοῦ παιδιοῦ των, νὰ τὸν πληροφορήσουν καὶ νὰ πληροφορηθῶν γι' αὐτό, τὸ ὅποιον πρέπει ν' ἀποτελῇ γιὰ τοὺς γονεῖς τὸ πολυτιμότερον πρᾶγμα.

Μεγάλῃ ἐπίσης προσοχῇ χρειάζεται ἐκ μέρους τῶν γονέων καὶ ὅσον ἀφορᾷ τὸ μέτρον τῆς μεταχειρίσεως τῶν παιδιῶν των. Δὲν πρέπει δηλ. οἱ γονεῖς πρὸς τὸ ἓνα παιδί νὰ δείχνουν ἐκδηλο τὴν εὐνοίαν των καὶ πρὸς τὸ ἄλλο τὴν ἀστοργίαν των. Αὐτὸ ἀποτελεῖ τὸ μεγαλύτερον σφάλμα, τὸ ὅποιον γίνεται ἀφορμὴ μίσους μεταξὺ τῶν ἀδελφῶν καὶ διαστροφῆς χαρακτήρων.

Ἀπὸ τῆ μακρὰ καὶ συστηματικῇ παρακολούθησιν τῆς διαμορφώσεως τοῦ χαρακτήρος τῶν μαθητῶν μας ἔχομε παραδείγματα τοιαύτης συμπεριφορᾶς γονέων, συνεπείᾳ τῆς ὁποίας μετεβλήθη ἀποτόμως ὁ χαρακτήρας τοῦ παρηγκωνισμένου παιδιοῦ. Παιδιά μὲ λαμπρὸν χαρακτήρα καὶ ἀρίστην ἐπίδοσιν στὰ μαθήματα ἔχασαν ξαφνικὰ τὸ γέλιο καὶ τὴ διάθεσιν πρὸς ἔργασίαν, ἔγιναν μελαγχολικά, δυστρόπα καὶ ἀνυπάκουα πρὸς τοὺς γονεῖς των, πρὸς τοὺς ὁποίους ἔπαυσαν νὰ εἶναι εἰλικρινῆ. Ἀπὸ ἐπισταμένη ἔρευνα προέκυψεν ὅτι αἰτία τῆς τοιαύτης ἐπικινδύνου μεταβολῆς τῶν παιδιῶν αὐτῶν ὑπῆρξεν ἡ ζηλοτυπία πρὸς ἄλλα ἀδελφία των, μικρότερα συνήθως, πρὸς τὰ ὁποῖα ἡ λατρεία τῶν γονέων ἐξεζηλῶντο ἀπροκάλυπτα ἐμπρὸς εἰς τὰ μεγαλύτερα παιδιά των. Χρειάζεται συνεπῶς μεγάλῃ προσοχῇ εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἐκ μέρους τῶν γονέων.

Πέραν τούτων ἡ οἰκογένεια πρέπει νὰ παρακολουθῇ τὴ ζωὴ τοῦ παιδιοῦ καὶ ἔξω ἀπὸ τὸ σπῆτι καὶ τὸ σχολεῖο· ὀφείλει νὰ φροντίζῃ νὰ τοῦ δημιουργήσῃ γνωριμίας μὲ παιδιά οἰκογενειῶν μὲ οἰκογενειακὰς ἀρχὰς καὶ παραδόσεις, διότι τὸ παιδί δὲν ἔμπορεῖ νὰ ζήσῃ μόνο του ἢ μὲ τοὺς μεγάλους· θέλει παιδιά γιὰ νὰ ζήσῃ τὴν παιδικὴν ζωὴν.

Ἐπὶ τῶν θεμελιῶν τῆς οἰκογενείας θὰ οἰκοδομηθῇ κατόπιν τὸ σχολεῖο, τὸ ὅποιον μὲ τὴ βοήθειαν καὶ τῆς οἰκογενείας θὰ συνεχίσῃ συνειδητὰ καὶ συστηματικὰ τὸ ἔργον τῆς καὶ θὰ φροντίζῃ νὰ τὸ ἐλοκληρώσῃ. Διότι τὸ σχολεῖο δὲν περιορίζεται μόνον στὸ νὰ μεταδῶσιν γνώσεις, ἀλλ' ἀποβλέπει καὶ στὴ διάπλασιν χαρακτήρων. Δὲν πρέπει όμως νὰ θεωρῇται τὸ σχολεῖο παντοδύναμος καὶ μοναδικὸς παράγων ἀγωγῆς τοῦ παιδιοῦ. Δὲν πρέπει νὰ περιμένουμε τὴν διάπλασιν τοῦ παιδιοῦ ἐξ ἐλοκληρήρου ἀπὸ τὸ σχολεῖο. Τὸ σχολεῖο εἶναι ἓνας μικρὸς σταθμὸς στὴ ζωὴ τοῦ παιδιοῦ. Στὸ σχολεῖο τὸ παιδί μένει 5 ἕως 6 ὥρες τὴν ἡμέραν, ἐνῷ τίς ὑπόλοιπες ὥρες τῆς ἡμέρας, τίς Κυριακὰς, τίς ἑορτὰς καὶ τίς διακοπὰς ζῇ μακριὰ ἀπ' αὐτό, κοντὰ στὴν οἰκογένειαν καὶ μέσα στὴν κοινωνίαν. Ἐπομένως ἡ μόρφωσις τοῦ παιδιοῦ ἐξαρτᾶται λιγώτερον ἀπὸ τὸ σχολεῖο καὶ περισσότερον ἀπὸ τὴν οἰκογένειαν καὶ τὴν κοινωνίαν. Εἴμαστε ἐκτὸς πραγματικότητος, διὰν ἐπιρρίπτουμε στὸ σχολεῖο ὅλο τὸ βάρος τῆς εὐθύνης γιὰ τὴ διαμόρφωσιν τοῦ παιδιοῦ.

Συνεπῶς οἰκογένεια, σχολεῖο καὶ κοινωνία πρέπει νὰ συνεργασθῶν γιὰ τὴ διαμόρφωσιν τῆς νέας γενεᾶς, πού ἀποτελεῖ τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον τῆς φυλῆς μας.

Εἶναι ἀδικαιολόγητος ἡ ἀντίληψις ὅτι ἡ εὐθύνη γιὰ τὴ διαμόρφωσιν τοῦ παιδιοῦ πρέπει νὰ βαρύνῃ μό-

νον τούς γονείς, πού τὸ γέννησαν, καὶ τὸ σχολεῖο, πού εἶναι κρατικὸς ὀργανισμὸς. Ἡ εὐθύνη βαρύνει δὲλους μας καὶ ὅλοι μας ἔχομε ὑποχρέωσι πρὸς τοῦτο, διότι οἱ γονεῖς γεννοῦν δέξια τὸ παιδί καὶ τὸ ἀνατρέφουν, δὲν τὸ ἐξουσιάζουν ὅμως· περισσότερο αὐτῶν τὸ ἐξουσιάζει ἡ *Πατρίδα*, ἡ ὁποία σ' αὐτὸ στηρίζει τὴν ὑπαρξί της, πού ἐξασφαλίζει καὶ τὴ δική μας ὑπαρξί.

Ἡ ἀνατροφή ὅμως καὶ ἡ ἀγωγή τοῦ παιδιοῦ καθίσταται ἀνέφικτος ἢ ἀπομένει ἀτελής, διὰ τοῦτο στερῆται γονέων· εἶναι δηλ. ὀρφανὸ ἢ νόθο ἢ οἱ γονεῖς του εἶναι διεξευγμένοι. Τὸ παιδί αὐτὸ ἐγκαταλειμμένο, χωρὶς κανένα στήριγμα καὶ καμμιὰ ἐπίβλεψι, παύει νὰ ἐργάζεται, γυρίζει στοὺς δρόμους καὶ ἐπαιτεῖ, κάνει κακὰς συνανατροφὰς καί, γιὰ νὰ ζήσει, τρέπεται πρὸς τὸ ἐγκλημα (κλοπές, ἑξαρρήξεις, ἐμπρησμούς, τραυματισμούς, φόνους). Κατὰ μιὰ ἐκθεσι τοῦ γερουσιαστοῦ Κηφῶδερ, εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς τὸ ἥμιον τῶν ἀνγλικῶν ἐγκληματιῶν προέρχεται ἀπὸ οἰκογένειες διεξευγμένες. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰς διεθνεῖς ἐγκληματολογικὰς στατιστικὰς ἡ πρὸς τὸ ἐγκλημα ροπὴ τῶν ὀρφανῶν εἶναι μεγάλη· μεγαλύτερα μάλιστα εἶναι ἡ τῶν νόθων, τὰ ὁποῖα διακρίνει μεγάλη κακότης, ἐπειδὴ περφρονοῦνται ἀπὸ τὴν κοινωνία.

Πρωταρχικὸς συνεπὲς λόγος τῆς ἐγκληματικότητος τοῦ παιδιοῦ εἶναι ἡ ἑλλειψὶς οἰκογενείας. Ἄλλος λόγος εἶναι τὸ κακὸ παράδειγμα, ἰδίως τῶν γονέων. Παιδιά ἀπὸ γονεῖς φυγοπόνους καὶ ἀλκοολικοὺς, ἀπὸ γονεῖς οἱ ὁποῖοι καθημερινῶς ἀλληλοῦδρίζονται καὶ δέρονται, δὲν εἶναι δυνατόν ν' ἀποκτήσουν ἰδέας καὶ αἰσθήματα φιλαλληλίας καὶ ἀγάπης. Ἀλλὰ καὶ ἡ φτώχεια καὶ ἡ πολυτεχνία, συνεπεία τῶν ὁποίων ἀδυνατεῖ ἡ οἰκογένεια νὰ ἐπαρκέσῃ στὴν ἀνατροφή καὶ ἠθικὴ διαπαιδαγώγησι τῶν παιδιῶν, εἶναι πολλὰκις αἰτία τῆς ἐγκληματικότητος τούτων.

Πολλὰς φορὰς τὰ παιδιά ὠθοῦνται εἰς τὸ ἐγκλημα καὶ ἀπὸ τὴν Κοινωνία. Οἱ ἐκδίδονται λ. χ. τῶν πορνογραφημάτων καὶ οἱ ἔμποροι τῶν οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν καὶ τῶν ναρκωτικῶν πλουτίζουν εἰς βάρος νεαρῶν ὑπάρξεων. Ἐπίσης φθοροποιὸς τῆς παιδικῆς ψυχῆς ἀποβαίνει καὶ ὁ κινηματογράφος, διὰν οὗτος προβάλλῃ εἰκόνες ἀκατάλληλας γιὰ τὴν παιδικὴν ψυχὴ. Ὅταν ἡ ταινία εἶναι κακὴ, μπορεῖ νὰ ἔχῃ καταστρεπτικὰ ἀποτελέσματα, διότι, λόγῳ τῆς προβολῆς τῆς εἰς τὸ σκότος, προκαλεῖ ζωηρότερη καὶ βαθύτερη ἐντύπωσι, σκηνοθετεῖ φαντασιώδη πολυτέλεια, πού ἐξωθεῖ πολλάκις σὲ ἐγκληματικὰς πράξεις καὶ ἀκολασίας γιὰ τὴν ἀπόκτησι ἀναλόγου πολυτελείας. Ἡ κακὴ ταινία μὲ τὰ ἐξωτικά τοπία, τὴς ζωντανέμενες χιμαίρες, τὴς συγκλονιστικὰς περιπέτειας, ἐπιτελεῖ πραγματικὴν εἰσβολὴν στὸν ὑποσυνείδητο κόσμον τῶν παιδιῶν, πού ἀπορροφᾷ τὴς ἐντυπώσεις αὐτὰς διὰ τὸ διψασμένο χῶμα ἀπορροφᾷ τὴ βροχή.

Τὰ περισσότερα φιλμ εἶναι πηγὴ διαστροφῆς καὶ θαθείας διαφθορᾶς τῆς νεολαίας· ἰδίως τὰ δράματα, οἱ σκοτωμοί, οἱ διαρρήξεις καὶ κλοπές, οἱ γκαγκατερισμοί, οἱ ἀνθήκες ἐρωτικῆς σκηνῆς, ἡ ἡρωποποίησις ἐγκληματιῶν κλπ. δὲν εἶναι δυνατόν παρὰ νὰ ἐπηρεάζουν πρὸς τὸ κακὸ τὴν εὐπλαστὴν παιδικὴν ψυχὴ.

Σχετικὰ μὲ τὸ ζήτημα αὐτὸ ὁ γνωστὸς Γάλλος συγγραφεὺς Ἀρμάν Λανου λέγει τὰ ἑξῆς: Οἱ ταινίες

πού προσφέρονται, σχεδὸν δίχως καμμιὰ ἐξαίρεσι, στὴ δίψα τοῦ κόσμου, εἶναι ἐπιβλαβέστατες στὴ νεαρὴ ἡλικία γιὰ τὸν κυριώτερον λόγον διὸ δὲν εἶναι καμωμένες γιὰ τὰ παιδιά, γιὰ τὴν παιδικὴν φαντασίαν, καὶ τὴν παιδικὴν εὐαισθησίαν, γιὰ τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο τὸ παιδί δέχεται μιὰ εἰκόνα. Χωρὶς μάλιστα νὰ λησμονοῦμε διὸ ἓνα μεγάλο μέρος τῶν ταινιῶν δὲν εἶναι καμωμένες γιὰ κανένα οἰασηπότε ἡλικίας.

Μιὰ ἀπὸ τὴς στατιστικῆς τοῦ συγγραφέως αὐτοῦ ἀναφέρει διὸ 400 φιλμ. μιὰς περιόδου προσέφεραν 1858 ἐγκλήματα (φόνους, ληστείας, ἐκδιασμούς, ἐμπρησμούς, ἀπαγωγὰς ἀνγλικῶν, μοιχεύσεις, ψευδομαρτυρίες κλπ.).

Ἔτσι ὁ κινηματογράφος μὲ τὴ μαγικὴ του δύναμι ἀπέδῃ στὴ σημερινὴν περίοδο ψυχροφθορᾶς γιὰ τὴν παιδικὴν ψυχὴ καὶ ἐκτρέπει τὴ νεολαίαν πρὸς τὸ ἐγκλημα.

Ὅλα αὐτὰ καὶ ἡ ἐκ τῶν πολεμικῶν συνθηκῶν καὶ τῶν μεταπολεμικῶν ἀνωμαλιῶν ἐξαθλίωσις τῆς παιδικῆς ψυχῆς εἶχαν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν αὐξησιν τῆς παιδικῆς ἐγκληματικότητος, ἐνώπιον τῆς ὁποίας οὔτε τὸ Κράτος ἀλλ' οὔτε καὶ ἡ Κοινωνία ἐπιτρέπεται νὰ ἀδιαφορήσῃ.

Ἡ νεανικὴ ἐγκληματικότης ἀποτελεῖ τὸ αἶσχος τῆς Ἀμερικῆς· εἶναι τὸ συμπέρασμα, εἰς τὸ ὅποιον καταλήγει ἡ ἐκθεσις τῆς Ἐπιτροπῆς ἐρεύνης τοῦ Γερουσιαστοῦ Κηφῶδερ. Ὁ ἀριθμὸς τῶν παραβάσεων πού ἔγιναν ἀπὸ παιδιά καὶ ἐφήδους ἡδύθη εἰς Ἀμερικὴν κατὰ 45% ἀπὸ τὸ ἔτος 1949 ἕως τὸ 1954. Κάτι παρόμοιον παρατηρεῖται εἰς ὅλας τὰς χώρας. Ἡ ἐκτροπὴ αὐτὴ τῆς παιδικῆς ψυχῆς ἀνησυχεῖ τοὺς φωτισμένους ἀνθρώπους τῆς Γαλλίας, οἱ ὁποῖοι μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Πρόεδρον τῆς Δημοκρατίας ζητοῦν τὴν προφύλαξιν τοῦ παιδιοῦ ἀπὸ τὴν ἐγκληματικότητά.

Διὰ τοῦτο τὸ θέμα τῆς προλήψεως καὶ τῆς καταστολῆς τῆς ἐγκληματικότητος τῶν ἀνγλικῶν τοποθετεῖται μεταπολεμικῶς σὲ ὅλες τὴς χώρας στὴν πρώτη γραμμὴ ὅχι μόνον τοῦ Κρατικοῦ ἀλλὰ καὶ τοῦ κοινωνικοῦ ἐνδιαφέροντος. Τοῦτο συμβαίνει, εὐτυχῶς, καὶ στὴ δική μας χώρα. Τὸ σοβαρὸν τοῦτο πρόβλημα ἀπησχόλησε καὶ ἀπασχολεῖ τὴν Πολιτείαν καὶ τὴν ἰδιωτικὴν πρωτοβουλίαν. Ἔτσι πολλὰς ἐταιρίαις καὶ σωματεῖαι, νομικῶς ἀνεγνωρισμένα, ἡσχολήθησαν κατὰ τρόπο ἀξιέπαινον μὲ τὴν προστασίαν τῆς παιδικῆς ἡλικίας, χωρὶς ν' ἀποβλέπουν σὲ καμμιὰ ἄλλη ἱκανοποίησι, παρὰ μόνον στὴν ἱκανοποίησιν τοῦ ἐναρέτου ἀνθρώπου. Μιὰ ἀπὸ τὴς ἐταιρίαις αὐτὰς καὶ μὲ πλουσίαν κοινωνικὴν δρᾶσι εἶναι καὶ ἡ Ἐταιρία προστασίας ἀνγλικῶν Ἀθηνῶν, ἡ ὁποία ἀνέλαβε τὴν εὐγενὴ πρωτοβουλίαν, κινουμένη ἀπὸ τὴν ἀγάπην πρὸς τὸ παιδί, νὰ ὀργανώσῃ καὶ τὴν ἐδομάδα τοῦ παραστρατημένου παιδιοῦ.

Ἐπειδὴ ὅμως ἡ ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία κατατετμημένη δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἀποδώσῃ καρποὺς ἀναλόγους πρὸς τὴ δραστηριότητά της, διὰ τοῦτο διὰ τοῦ νόμου 2330/1953 συνεστήθη παρὰ τῇ Γενικῇ Διευθύνσει Ποινικῆς Δικαιοσύνης τοῦ Ὑπουργείου Δικαιοσύνης *Συμβούλιον Συντονιστικόν*, τὸ ὅποιον σκοπὸ ἔχει τὸ συντονισμὸν ὅλων τῶν μέσων τὰ ὁποῖα θὰ βοηθήσουν στὴν πρόληψιν καὶ καταστολὴν τῆς ἐγκληματικότητος τῶν ἀνγλικῶν. Γιὰ νὰ ἐπιτύχῃ δὲ τὸν

ΟΠΟΙΑ ΟΦΕΙΛΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ Η ΜΟΡΦΩΣΙΣ ΤΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΩΝ ΟΙ ΟΠΟΙΟΙ ΕΠΙΦΟΡΤΙΖΟΝΤΑΙ ΤΗΝ ΚΑΤΑΡΤΙΣΙΝ ΤΩΝ ΜΕΛΛΟΝΤΩΝ ΔΗΜΟΔΙΔΑΣΚΑΛΩΝ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΕΜΜ. ΞΕΚΑΛΟΥ, Δημοδιδασκάλου

ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ

Ὁ καθηγητὴς τῆς παιδαγωγικῆς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Γενεύης κ. R. Dottrens, μοῦ ἀπέστειλεν ἐπὶ τῆς ἐργασίας μου ταύτης, μοῦ ὑπεδείκνυνεν ὅτι θὰ ἦτο ἐξαιρετικῶς ἐνδιαφέρον, εἰάν ἐδημοσίευσά μίαν σειρὰν ἀρθρῶν σχετικῶν μὲ αὐτήν, εἰς παιδαγωγικὸν περιοδικὸν τῆς πατρίδος μου.

Ἀποφασίζω λοιπὸν νὰ δημοσιεύσω περὶληψιν τῆς ἐν λόγῳ ἐργασίας, μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι οἱ συνάδελφοι τῆς Ἑλλάδος—εἰάν δὲν ἔχουν ἄλλην ὀφείλειαν ἐξ αὐτῆς—τὸ δαίτιον ἔσονται ἀντλήσουσι ὠρισμένως πλη-

ροφορίας ἐπὶ τοῦ τρόπου μορφώσεως τῶν συναδέλφων τῶν τῶν διαφόρων χωρῶν τοῦ κόσμου καὶ συγχρόνως θὰ ἴδουν ποῖαι γνώμαι ἠκούσθησαν εἰς τὴν τελευταίαν διάσκεψιν ἀγωγῆς, ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς μορφώσεως τῶν καθηγητῶν οἱ ὅποιοι ἔχουν ὡς ἔργον τὴν κατάρτισιν (ἐπιστημονικὴν καὶ ἐπαγγελματικὴν) τῶν ὑποψηφίων δημοδιδασκάλων.

Εἰσαγωγή

Τὸ Διεθνὲς Γραφεῖον Ἀγωγῆς (B.I.E.), ἐν τῇ προσπάθειά του νὰ ἐξασφαλίῃ τὴν διεθνή συνεργασίαν εἰς τὸν τομέα τῆς ἀγωγῆς καὶ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ὁρθὴν καὶ ὠφέλιμον λύσιν τῶν πολυπλόκων προβλημάτων τὰ ὅποια αὕτη μᾶς παρουσιάζει, ἐπεχείρησε διαφόρους μελέτας καὶ ἐρευνὰς εἰς διεθνή κλίμακα. Αἱ ἐρευνᾶι αὗται ἔφθραν εἰς φῶς ἓνα ὁρισμὸν εἰδι-

σκοπὸ τοῦ αὐτὸν τὸ Συμβούλιον περιέλαβε ὅλες τῖς φιλανθρωπικὰς ἐταίριες καὶ τὰ σωματεία, ποὺ ἐπεδίωκον καὶ ἐπιδιώκουν τὸν ἴδιον σκοπὸν, καὶ ἐπέτυχε μέσα στὰ λίγα χρόνια τῆς λειτουργίας του ἀρκετὰ ἱκανοποιητικὰ ἀποτελέσματα.

Τὸ σοβαρὸν ὅμως πρόβλημα τῆς προστασίας τῶν ἀνηλίκων δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς ἔργον ἀποκλειστικῶς τοῦ Συμβουλίου τούτου καὶ τῶν μετεχουσῶν εἰς αὐτὸ ἰδιωτικῶν ὀργανώσεων, ἀλλ' ὡς ἔργον ὅλης τῆς Κοινωνίας. Ὅλοι μᾶς ἔχομε ὑποχρέωσιν νὰ ἐνδιαφερόμεθα ὅχι μόνον γιὰ τὰ δικὰ μας παιδιὰ, ἀλλὰ γιὰ ὅλα τὰ Ἑλληνόπουλα καὶ περισσότερα γιὰ τὰ ἀπροστάτευτα καὶ ἐγκαταλελειμμένα μὲ τὴν πεποιθῆσιν πῶς, ἐτι καλὸ καὶ γενναῖον κάνομε γιὰ τὰ ξένα παιδιὰ, τοῦτο ἐπιστρέφει πολλαπλασίως καὶ στὰ δικὰ μας. Δὲν εἶναι δὲ δυνατόν νὰ ὑπάρξῃ εὐτυχία οὔτε στὰ δικὰ μας παιδιὰ, ὅταν αὐτὰ περιτριγυρίζονται ἀπὸ τὴν δυστυχία.

Γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ καὶ ὁ κάθε ἐργοδότης πρέπει νὰ δείχνῃ στοργὴν πρὸς τὸν ἐργαζόμενον ἀνήλικον, ν' ἀποφεύγῃ τὴν βάναισος συμπεριφορὰ καὶ νὰ μὴ τὸν ὑποχρεώσῃ νὰ ἀσχολῇται σὲ σκληρὰς ἐργασίας, δυσανάλογες πρὸς τὴν ἡλικίαν του καὶ τὴν σωματικὴν του ἀνάπτυξιν. Στοργὴ καὶ πατρικὴ μεταχείρισις εἶναι ἀπαραίτηται καὶ ἀπὸ τοὺς οἰκοδεσπότας πρὸς τῖς ἀνήλικες ὑπηρετίους. Βάναισος ἢ ἀνάρμοστος συμπεριφορὰ ἐκ μέρους τῶν ἐργοδοτῶν καὶ οἰκοδεσποτῶν πρὸς τοὺς ἐργαζομένους ἀνήλικους, ἀγῶρια ἢ κορίτσια, καὶ ἐκμετάλλευσιν τούτων, γεννᾷ στὴν ψυχὴ τῶν ἀντικεινῶν χαρακτηριστῆρα, μισοῦν τὴν κοινωνίαν, δὲν ἀγαποῦν τὴν πατρίδα καὶ δὲν σέβονται τὴν θρησκείαν.

Ἡ προστασία τῆς νεότητος συνεπὶς ἀπαιτεῖ συναγερμὸν ὅλων τῶν ἡθικῶν δυνάμεων, ποὺ ἐγκλείει ἡ Κοινωνία μας. Χρειάζεται οἰστρος καὶ ἐνθουσιασμός τοῦ ἱερέως, τοῦ δασκάλου, τῆς οἰκογενείας, τῆς κοινωνίας, τοῦ τύπου.

Πρέπει ὅλοι μᾶς νὰ προσέχουμε σὲ ὅλες μᾶς τῖς ἐνέργειες, στὰ λόγια καὶ στὶς πράξεις μᾶς. Πρέπει

νὰ σεβώμεθα τὸ πνεῖδι σὰν προσωπικότητα καὶ νὰ τὸ προσέχουμε ὅπουδῇποτε καὶ ἂν θρῖσκώμαστε, διότι ἡ στάσις μας καὶ οἱ ἐνέργειές μας ἔχουν βαθεῖα ἀπὸ ἡχοιστὴν ἐπὶ τὴν παιδικὴν ψυχὴ. Πρέπει, δηλ., ὅλοι μᾶς νὰ γίνουμε μορφῶται τῆς παιδικῆς ψυχῆς.

Διότι οἰαδῇποτε κρατικὴ πρωτοβουλία καὶ οἰαδῇποτε νομοθετικὴ μέριμνα χωρὶς τὴν συμπράξιν ὅλων τῶν κοινωνικῶν δυνάμεων δὲν θὰ κατορθώσῃ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἡθικὴν διαπαιδαγώγησιν τῆς νεολαίας, ἡ ὅποια πρέπει νὰ καταστῇ ἱκανὴ νὰ συνεχίσῃ τὴν ἱστορίαν τῆς φυλῆς μας.

Ὅταν πρὸ ἐξαετίας περίπου εἶχε ὀργανωθῇ ἡ Ἑθνικὴ Σταυροφορία χάριν τοῦ παιδιοῦ μὲ τὴν εὐγενῆ πρωτοβουλίαν τοῦ παλαιμάχου καὶ ἀγαθοῦ φίλου τοῦ παιδιοῦ διακεκριμένου ἐπιστήμονος-ιατροῦ κ. Κων. Κατοσαρὰ καὶ ὁμίλησα εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς παλαιᾶς Βουλῆς μὲ θέμα: « ἡ ψυχαγωγία τοῦ παιδιοῦ », ἐτόνισα ὅτι ὁ ὑπάρχων κινηματογράφος εἶναι γιὰ τὸ παιδί καταστρεπτικὸς. Καὶ εἴμερα τονίζω πάλιν τὸ σοβαρὸν τοῦτο ζήτημα καὶ ἀκόμη τὸν κίνδυνον τῆς νεολαίας ἀπὸ τὰ ρυπαρὰ ἀναγνώσματα.

Ἡ πολιτεία ἔχει ὑποχρέωσιν, γιὰ νὰ προφυλάξῃ τὸ παιδί, νὰ καταπολεμήσῃ χωρὶς οἶκτον τὴν ἀσεμνὴν τέχνην καὶ τὴν ἐπιβλαβὴν ἐπίδρασιν τῶν κινηματογραφικῶν ταινιῶν. Πρὸς τοῦτο ὑπάρχουν ἀρκετοὶ νόμοι. ὡς λ. χ. α) ὁ νόμος 4767/1930, ὅστις εἰσήγαγε τὸν προληπτικὸν ἐλεγχὸν τῶν προβλλομένων ταινιῶν· β) ὁ νόμος 4311/1929, ποὺ ἀπαγορεύει τὰ ρυπαρὰ συγγράμματα, τῖς ρυπαρὰς εἰκόνες καὶ κινηματογραφικὰς ταινίας· γ) οἱ ἀστυνομικαὶ διατάξεις, ποὺ ἀπαγορεύουν τὴν εἰσοδὸν τῶν ἀνηλίκων εἰς τὰς κινηματογραφικὰς, δαίτις ἢ ταινία εἶναι ἀκατάλληλος· δ) ὁ περὶ τύπου νόμος 5060, ὁ ὅποιος διώκει τὰ ἀσεμνὰ δημοσιεύματα εἰς τὸν ἡμερήσιον τύπον καὶ τὰ περιοδικὰ, κ.ά. Τέλος καὶ τὸ ἰσχύον Σύνταγμα τῆς χώρας μας (ἀρ. 14) ρητῶς ἀπαγορεύει τὰ ἀσεμνὰ δημοσιεύματα εἰς τὸν τύπον.

(Συνέχεια εἰς τὸ ἐπόμενον)

κῶν προβλημάτων, ὡς :

1) Γενίκευσις καὶ ἐπέκτασις τῆς υποχρεωτικῆς φοιτήσεως.

2) Κοινωνικὴ βοήθεια εἰς τοὺς μαθητάς.

3) Οἰκονομικὴ ἐνίσχυσις τῆς ἐκπαιδεύσεως.

4) Ἐπιθεώρησις εἰς τὰ σχολεῖα.

5) Σχολικὰ κτίρια καὶ οἰκοδόμησις τῶν.

6) Μόρφωσις τῶν δημοδιδασκάλων καὶ τῶν καθηγητῶν τῶν κ. ἄ.

Θεωροῦμεν ὅτι τὸ τελευταῖον τοῦτο πρόβλημα εἶναι ἐν τῶν σημαντικωτέρων.

Εἰς τὴν εὐρείαν κίνησιν πρὸς διάδοσιν τῆς ἀγωγῆς καὶ τῆς μορφώσεως, ὁ δημοδιδάσκαλος παρουσιάζεται ὡς μία μορφή πρῶτου μεγέθους, καθ' ὅσον —προπάντων εἰς τὰς περιοχὰς τὰς ἀπομακρυσμένας τῶν πόλεων— ὁ ρόλος καὶ ἡ ἐπίδρασις του δὲν περιορίζονται μόνον εἰς τὰ πλαίσια τοῦ σχολείου. Ὁ δημοδιδάσκαλος, ἔχων ὡς κύριον ἔργον τὴν ἀγωγήν τῶν μαθητῶν, παρουσιάζεται συγχρόνως ὡς εἰς τῶν κυρίων πνευματικῶν παραγόντων κοινωνικῆς προόδου.

Εἶναι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος βοηθεῖ τοὺς νέους νὰ μορφωθοῦν καὶ ν' ἀποκτήσουν ὕλῃς τὰς ἐννοίας τοῦ ἀνθρωπίνου πολιτισμοῦ. Εἶναι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος προετοιμαίνει τὰ ἄτομα—μέλη ὅλων τῶν κοινωνικῶν τάξεων, ἀπὸ τὸν μέλλοντα ἐργάτην τὸν πλέον ἀπλὸν ἕως τὸν μέλλοντα ἐπιστήμονα τὸν πλέον σπουδαῖον.

Εἶναι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος μορφώνει καὶ βοηθεῖ ἀκόμα καὶ τοὺς ἐνήλικες, δίδων εἰς αὐτοὺς συμβουλὰς καὶ πληροφορίας εἰς ὅλας τὰς περιπτώσεις καὶ προπάντων εἰς τὰ χωρία ὅπου εἶναι, σχεδὸν πάντοτε, τὸ μόνον μορφωμένον πρόσωπον.

Γενικῶς εἶναι «ὁ φάρος τοῦ χωριοῦ», καθὼς συνηθίζουν νὰ λέγουν εἰς τὴν πατρίδα μου, ὁ πνευματικὸς καὶ ἠθικὸς φάρος.

Εἶναι ὅθεν ἐξαιρετικῶς σπουδαῖον ὅπως οὗτος ἔχη ἀνάλογον προετοιμασίαν καὶ κατάρτισιν, ἵνα ἐπιτύχῃ εἰς τὸ ἔργον του. Ὁφείλει νὰ ἔχῃ γνώσεις καὶ δεξιότηας σπουδαίας, γνώσεις ἀρκετάς ὥστε μόνον ἀπὸ τὰς ἐπιστήμας τῆς εἰδικότητός του (παιδαγωγικῆς καὶ ψυχολογίας) ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰς λοιπὰς ἐπιστήμας γενικῆς μορφώσεως.

Ἡ ἀπάντησις αὕτη τῆς πλήρους καὶ πολυμεροῦς μορφώσεως τοῦ δημοδιδασκάλου, μᾶς ἐπιβάλλει υποχρεωτικῶς καὶ κατὰ συνέπειαν ἐν ἑτερον πρόβλημα, τὸ ὁποῖον θὰ μᾶς ἀπασχολήσῃ εἰς τὴν παρούσαν μελέτην, ἥτοι :

Τὸ πρόβλημα τῶν ἱκανοτήτων καὶ τῆς μορφώσεως τῶν καθηγητῶν οἱ ὁποῖοι εἶναι ὑπεύθυνοι διὰ τὴν προετοιμασίαν ταύτην τῶν δημοδιδασκάλων, μὲ ἄλλους λόγους, τὸ πρόβλημα τῆς μορφώσεως τῶν καθηγητῶν οἱ ὁποῖοι εἶναι ἐπιφορτισμένοι νὰ διδάξουν τοὺς δημοδιδασκάλους.

Εἶναι ἡ προπαρασκευὴ τοῦ «διδασκάλου τῶν διδασκάλων», ἡ μόρφωσις τῶν «μεγάλων πατέρων» τῆς παιδαγωγικῆς οἰκογενείας, ἡ ὁποία θὰ μᾶς ἀπασχολήσῃ εἰς τὰ ἀκόλουθα.

Διὰ νὰ καταλήξωμεν εἰς ἐν συμπέρασμα ἐπὶ τῆς εὐκαταίας μορφώσεως τῶν καθηγητῶν τούτων, κρίνομεν σκόπιμον νὰ ἴδωμεν κατ' ἀρχάς, ποίᾳ σπουδᾷ ἐπιτελέσασουν αἱ διάφοροι χώραι τοῦ κόσμου εἰς τοὺς δημοδιδασκάλους καὶ ὁποῖαι ὀφείλουν νὰ

εἶναι αὐταί.

Τοῦτο θὰ μᾶς ὑποβοηθήσῃ κατόπιν νὰ ἴδωμεν ποίαν προετοιμασίαν καὶ κατάρτισιν δεόν νὰ λάβουν οἱ καθηγηταὶ οἱ ὁποῖοι πρόκειται νὰ τοὺς διδάξουν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ I

ΒΑΘΜΙΣ ΣΠΟΥΔΩΝ ΤΩΝ ΛΗΜΟΔΙΔΑΣΚΑΛΩΝ

Συμφώνως πρὸς τὰς ἀπαντήσεις τὰς ὁποίας τὰ Ὑπουργεῖα Παιδείας τῶν διαφόρων χωρῶν ἀπέστειλαν πρὸς τὸ Διεθνὲς Γραφεῖον Ἀγωγῆς (δημοσίημα ὑπ' ἀριθ. 181/1957 τοῦ Β.Ι.Ε.) τὸ σύστημα προπαρασκευῆς καὶ μορφώσεως τῶν δημοδιδασκάλων εἰς ὅλας τὰς χώρας τοῦ κόσμου, περιλαμβάνει δύο διακρινόμενα μέρη :

I. Τὸ πρῶτον ἀναφέρεται εἰς τὸν θεσμόν τῶν γνωστῶν Διδασκαλείων, τὰ ὁποῖα ἐξασφαλίζουν τὴν μόρφωσιν τῶν δημοδιδασκάλων μὲ σπουδὰς ἰσοτίμους πρὸς τὰς γυμνασιακὰς τοιαύτας.

II. Τὸ δεύτερον ἀναφέρεται εἰς τὰ ἱδρύματα τὰ ὁποῖα ἐξασφαλίζουν τὴν ἰδίαν μόρφωσιν μὲ ἀνωτέρας σπουδὰς (πανεπιστήμια ἢ ἀνώτερα παιδαγωγικά ἱδρύματα).

Τὰ δύο τρίτα τῶν χωρῶν αἱ ὁποῖαι ἀναφέρονται εἰς τὴν ἔρευναν τοῦ Διεθνoῦς Γραφείου Ἀγωγῆς διαθέτουν τὰ ἱδρύματα τοῦ πρώτου τύπου, ἥτοι τὰ Διδασκαλεῖα, ὅπου οἱ ὑποψήφιοι δημοδιδάσκαλοι λαμβάνουν τὴν ἐπαγγελματικὴν μόρφωσιν τῶν καθ' ὃν χρόνον παρακολουθοῦν τὰς γυμνασιακὰς σπουδὰς τῶν. Τὰ Διδασκαλεῖα ταῦτα εἶναι ἐνίοτε ὁργανωμένα εἰς τύπον «ἐσωτερικῶν σχολείων», οἱ ὑποψήφιοι εἶναι ἐσώκλειστοι, εἶναι ἀπόφοιτοι τοῦ δημοτικοῦ σχολείου ἢ συμπληρώσαντες τὸν κατώτερον κύκλον τοῦ Γυμνασίου, αἱ σπουδαὶ τῶν διαρκοῦν 3—5 ἔτη, ἀλλὰ σχεδὸν πάντοτε δὲν ὑπερβαίνουν τὰς γυμνασιακὰς.

Αἱ χώραι αἱ ὁποῖαι ἔχουν τὸ σύστημα τοῦτο τῆς προπαρασκευῆς δημοδιδασκάλων εἶναι αἱ ἀκόλουθοι :

1) Ἀφγανιστάν, 2) Ἀλβανία, 3) Αὐστρία, 4) ΑἹγυπτος, 5) Βέλγιον, 6) Βολιβία, 7) Βραζιλία, 8) Βουλγαρία, 9) Βενεζουέλλα, 10) Βιὲτ·Νάμ, 11) Γιουγκοσλαβία, 12) Ἑλβετία (ἐν μέρει) 13) Γουατεμάλα, 14) Ἰσημερινός, 15) Ἰσπανία, 16) Ἰράν, 17) Ἰσλανδία, 18) Ἰταλία, 19) Ἰορδανία, 20) Κάτω Χῶραι, 21) Κεϋλάνη, 22) Κίνα, 23) Κολομβία, 24) Κορέα, 25) Κοΐβα, 26) Λάος, 27) Λουξεμβούργον, 28) Μεξικόν, 29) Νικαράγουα, 30) Ὀντούρας, 31) Οὐραγουάη, 32) Πακιστάν, 33) Πορτογαλία, 34) Σαλβαδόρ, 35) Συρία, 36) Τσεχοσλοβακία, 37) Ταϊλάνδη, 38) Τῦνις, 39) Τουρκία.

Πολὺ ὀλιγώτεροι εἶναι αἱ χώραι εἰς τὰς ὁποίας αἱ σπουδαὶ τῶν δημοδιδασκάλων εἶναι ἀνωτέρας βαθμίδος, δηλαδὴ δὲν εἶναι προσίται ἐκτὸς μόνον εἰς ὅσους κατέχουν τὸ ἀπολυτήριον τοῦ γυμνασίου.

Αἱ σπουδαὶ αὗται εἶναι ὁργανωμένα εἴτε ἐντὸς τῶν πανεπιστημίων ὡς ἡ περίπτωσις τῶν «Lander» τῆς Δυτικῆς Γερμανίας ἢ τὸ Ἰνστιτοῦτον Ρουσσώ τῆς Γενεύης, εἴτε ἐντὸς ἱδρυμάτων εἰδικῶς προῶρισμένων διὰ τὴν κατάρτισιν τῶν δημοδιδασκάλων ὡς τὰ «Κολλέγια διδασκάλων» (Teachers Colléges) τῶν Ἀγγλοσαξωνικῶν χωρῶν ἢ αἱ Παιδαγωγικαὶ Ἀκαδημίαι τῆς Ἑλλάδος.

Αἱ χώραι αἱ ὁποῖαι εἶχον τὸ σύστημα τοῦτο, εἶναι :

1) Δυτικὴ Γερμανία, 2) Ἑλβετία, (Καντόνια Γενεύης, Ζυρίχης καὶ Βασιλείας), 3) Ἑλλάς, 4) Ἡνωμένα Πολιτεῖαι Ἀμερικῆς, 5) Ἰνδία 6) Βόρειος Ἰρλανδία, 7) Ἰσραήλ, 8) Κόστα—Ρίκα, 9) Μεγάλη Βρετανία, 10) Νότιο—Ἀφρικανικὴ Ἑνωσις, 11) Οὐκρανία καὶ 12) Φιλιππῖναι.

Ἐκτὸς τῶν δύο τούτων ομάδων χωρῶν, αἱ ὁποῖαι ἔχουν τὰ δύο συστήματα προπαρασκευῆς τῶν δημοδιδασκάλων, κεχωρισμένως, ὑπάρχουν ἄλλαι χώραι αἱ ὁποῖαι ἔχουν ἓν σύστημα τὸ ὁποῖον θὰ ἡδυνάμεθα νὰ ὀνομάσωμεν « **Μικτόν** ».

Εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν δηλαδὴ χώραν, ὑπάρχουν τὰ συνήθη Διδασκαλεῖα ἀλλὰ καὶ ἱδρύματα ἀνώτερα, ἀναλόγως τῆς περιοχῆς καὶ τῶν ἀναγκῶν τῆς χώρας ἢ τὰ αὐτὰ ἱδρύματα προσφέρουν δύο προγράμματα σπουδῶν : Τὸ ἓν γυμνασιακοῦ ἐπιπέδου καὶ τὸ ἄλλο—προωρισμένον γιὰ τελειοφοίτους Γυμνασίου—ἀνωτέρου ἐπιπέδου.

Αἱ χώραι αὗται εἶναι :

1) Αὐστραλία, 2) Ἰράκ, 3) Νότιος Ἰρλανδία, 4) Καναδᾶς, 5) Λευκορωσσία, 6) Πολωνία, 7) Ρουμανία, 8) Ρωσσία, καὶ 9) Φινλανδία.

Τέλος ὑπάρχουν ἄλλαι χώραι εἰς τὰς ὁποίας τὸ Διδασκαλεῖον ἐξασφαλίζει κατ' ἀρχάς τὸ Ἀπολυτήριον Γυμνασίον καὶ κατόπιν τὰς ἐπαγγελματικὰς σπουδὰς (περίπου ὡς τὰ ἡμέτερα Ἱερο—Διδασκαλεῖα) . Αὗται εἶναι :

1) Γαλλία, 2) Δανία, 3) Νορβηγία καὶ 4) Σουηδία.

Ὑπὲρ τοῦ πρώτου τῶν δύο τούτων συστημάτων (τῶν Διδασκαλειῶν) συνηγορεῖ τὸ γεγονός ὅτι προπαρασκευάζει μεγαλύτερον ἀριθμὸν δημοδιδασκάλων, ἐπειδὴ τὰ Διδασκαλεῖα εὐρίσκονται διεσπαρμένα εἰς ὅλας τὰς περιοχὰς μιᾶς χώρας, αἱ σπουδαὶ εἶναι συντομοὶ ἐν συγκρίσει μὲ τὰς Πανεπιστημιακὰς καὶ ἐπομένως ὀλιγώτερον δαπανηραί, ἐνῶ συγχρόνως οἱ ὑποψήφιοι λαμβάνουν καὶ πληρεστέραν πρακτικὴν καὶ καλλιτεχνικὴν κατάρτισιν.

Εἶναι γεγονός ὅτι ὁ τύπος οὗτος τῆς καταρτίσεως τῶν δημοδιδασκάλων προσέφερε καὶ προσφέρει εἰσέτι μεγάλας ὑπηρεσίας εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν, δεδομένου ὅτι ἡ ἑλλειψὶς δημοδιδασκάλων ἀποτελεῖ ἓν σοβαρὸν πρόβλημα εἰς πλείστας ὅσας χώρας.

Διὰ τοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ δημοδιδασκάλων τὸν ὁποῖον προετοιμάζουν τὰ Διδασκαλεῖα, διευκολύνεται τὸ ἔργον τῆς διοικήσεως, ἥτις εἶναι ὑποχρεωμένη ν' ἀντιμετωπίζῃ τὸ πρόβλημα τῆς πληρώσεως τῶν κενῶν θέσεων δημοτικῶν σχολείων.

Ἐν τούτοις, εὐλόγως δύναται τις νὰ διερωτηθῇ εἰς τὴν σπουδαίαν γυμνασιακοῦ ἐπιπέδου τὰς ὁποίας παρέχουν γενικῶς τὰ Διδασκαλεῖα, ὑποχρεωτικῶς ἀτελεῖς διὰ τὸν λόγον ὅτι ὀφείλουν νὰ παραχωροῦν θέσιν τινὰ εἰς τὰς παιδαγωγικὰς σπουδὰς, ἐνῶ συγχρόνως παιδαγωγικὰ σπουδαὶ ἡμιτελεῖς δεδομένου ὅτι δὲν προβλέπονται ἐκτὸς μόνον εἰς τὸ περιθώριον τῶν σπουδῶν γενικῆς μορφώσεως τοῦ Γυμνασίου, ἀντιπροσωπεύουν μίαν τελείαν κατάρτισιν, ἐν σχέσει πρὸς τὴν σπουδαιότητα τοῦ ἔργου τῶν δημοδιδασκάλων.

Θεωροῦμεν ὅθεν, διὰ τὸ δεύτερον σύστημα

(τῶν μεταγυμνασιακῶν σπουδῶν) προσφέρει μίαν εὐρύτεραν καὶ πληρεστέραν κατάρτισιν. Τὸ γεγονός ὅτι ὁ ὑποψήφιος δημοδιδάσκαλος ἀρχίζει τὰς ἐπαγγελματικὰς σπουδὰς του, ἔχων μίαν μόνιμον γενικὴν κατάρτισιν (τὴν γυμνασιακὴν) ἐπιτρέπει νὰ υἱοθετηθῇ ἐν πρόγραμμα σπουδῶν ἀναφερόμενον ἀποκλειστικῶς ἢ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον εἰς τὰς παιδαγωγικὰς σπουδὰς καὶ τὴν πρακτικὴν κατάρτισιν.

Ἐπὶ πλέον τὸ ἀπολυτήριον Γυμνασίον ἐπιτρέπει κατόπιν εἰς τοὺς δημοδιδασκάλους—εἰάν τὸ θελήσουν—νὰ ἐπιδοθῶν εἰς οἰασδήποτε πανεπιστημιακὰς σπουδὰς καὶ οὕτω ὁ δημοδιδάσκαλος παύει νὰ εἶναι ἐστερημένος τῆς δυνατότητος ταύτης.

Ἐκ τούτων, τὸ δεύτερον σύστημα ὑποβοηθεῖ περισσότερο τὴν εἰσόδον εἰς τὰς παιδαγωγικὰς σπουδὰς ὑποψηφίων λόγῳ **κλίσεως** πρὸς τὸ ἔργον τοῦ διδασκάλου.

Πράγματι ὁ ὑποψήφιος ὁ ὁποῖος κατέχει τὸ ἀπολυτήριον γυμνασίου καὶ κατὰ συνέπειαν ἔχει τὴν δυνατότητα νὰ ἐγγραφῇ εἰς οἰανδήποτε πανεπιστημιακὴν ἢ ἀνωτέραν σχολὴν, προτιμᾷ ὅμως τὰς παιδαγωγικὰς σπουδὰς, προφανῶς αἰσθάνεται κλίσιν πρὸς ταύτας.

Ἐκφράζομεν λοιπὸν τὴν προσωπικὴν προτίμησίν μας πρὸς τὸ σύστημα καταρτίσεως τῶν δημοδιδασκάλων εἰς ἱδρύματα μεταγυμνασιακά, ὑπὸ τὸν ὅρον ὅτι θὰ ληφθῶν ἅπαντα τὰ ἀπαραίτητα μέτρα ὥστε ἡ καλλιτεχνικὴ καὶ πρακτικὴ κατάρτισις τῶν νὰ εἶναι πλήρης καὶ εὐχόμεθα ὅπως ἅπασαι αἱ χώραι, ἔχουσιν ὑπόδειγμα τὸ ἰνστιτούτον τῶν ἐπιστημῶν τῆς ἀγωγῆς τῆς Γενεύης, καταρτίζον τοὺς δημοδιδασκάλους εἰς τὰ πανεπιστήμια ἢ τὸ ὀλιγώτερον εἰς ἱδρύματα τύπου «Κολλέγια διδασκάλων» τῶν Ἀγγλοσαξωνικῶν χωρῶν ἢ τῶν Παιδαγωγικῶν Ἀκαδημιῶν τῆς Ἑλλάδος, προεκτεινομένης τῆς φοιτήσεως εἰς τρία ἢ τέσσερα ἀκαδημικὰ ἔτη.

Διὰ τοῦ τρόπου τούτου, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἢ ἐν γένει κατάρτισις τῶν δημοδιδασκάλων θὰ εἶναι πληρεστέρα, ἀφ' ἑτέρου δὲ οἱ τίτλοι καὶ τὰ διπλώματά των θὰ εἶναι ἰσότιμα τῶν τίτλων καὶ διπλωμάτων τῶν λοιπῶν ἐπιστημόνων, ἢ ἐπιστημονικὴ ἀξία τοῦ δημοδιδασκάλου θ' ἀναγνωρισθῇ ὑφ' ὅλων, αὐτὸς οὗτος ὁ δημοδιδάσκαλος θ' ἀπαλλαγῇ τοῦ συναισθηματος κατωτερότητος τὸ ὅποιον συχνάκις τὸν κατακλύζει καὶ θὰ δυνηθῇ ν' ἀναλάβῃ τὰ καθήκοντά του μὲ θάρρος καὶ ἐμπιστοσύνην εἰς ἑαυτὸν καὶ τὴν ἀξίαν τοῦ ἔργου του.

(Συνέχεια στὸ ἐπόμενο)

Διευθύνσεις συμφώνως τῷ ἀρθρῷ 6 § 1
τοῦ Α. Ν. 1092/1938

Ἐκδότης : Διδ. Ὁμοσπονδία Ἑλλάδος
Προεδρος : ΗΛ. ΑΣΗΜΑΚΟΠΟΥΛΟΣ
Κατοικία : Τιμοζένους 10 — Ἀθῆναι

Ἐπεύθυνος Τυπογραφείου
Ἐκδοτικοῦ Οἴκου ΙΩΑΝ. ΚΑΜΠΑΝΑ
Ν. Σακουλίδης, Μιρμιπλῆ 10 Ἀθῆναι

ΜΙΑ ΑΛΛΗ ΜΕΘΟΔΙΚΗ ΑΠΑΙΤΗΣΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΙΤΥΧΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΟΥ ΠΟΙΗΜΑΤΟΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Δ. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ

Διδ/λου Α' προτ. Παιδ. 'Ακαδημίας Τριπόλεως

Ἡ προσπάθεια, τὴν ὁποία καταβάλλει τὸ σχολεῖο, γιὰ νὰ καταστοῦν τὰ παιδιὰ ἱκανὰ νὰ κατανοοῦν τὰ ποιήματα καὶ νὰ συγκινοῦνται ἀπ' αὐτά, εἶναι ἰδιόμορφος καὶ πολὺ δύσκολος.

Ἡ ἰδιομορφία τῆς προσπάθειας προέρχεται ἀπὸ τὴν ἴδια τὴν φύσιν τοῦ ποιήματος, γιατί πρέπει νὰ ἐξασφαλισθῇ πρῶτα ἡ εὐνοϊκὴ ψυχικὴ διάθεσις, κατὰ τὴν ὁποία ἡ ψυχὴ βρίσκεται στὴν εἰσδεκτικὴ ἐκείνη θέσιν, ποὺ εἶναι ἀπαραίτητος, γιὰ νὰ μπορέσῃ τὸ παιδί νὰ νοιώσῃ τὴν συγκίνησιν ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὸ ὥραϊο, στὴν σφαῖρα τοῦ ὁποίου ἀνήκει καὶ τὸ ποίημα, καὶ νὰ αἰσθανθῇ τὴν αἰσθητικὴ ἐκείνη τέρψιν, τὴν ὁποία αὐτὸ χαρίζει. Ἀκόμη, ἡ ἰδιομορφία αὐτὴ ὀφείλεται καὶ στὴν ἴδια τὴν οὐσίαν τοῦ ποιήματος, ἡ ὁποία, ὡς γνωστὸ, παρουσιάζει δύο πλευρὰς, τὴν ἐσωτερικὴν καὶ τὴν ἐξωτερικὴν. Ἡ ἐσωτερικὴ ἀναφέρεται στὴν ἀνάγκη, τὴν ὁποία ἡσθάνθη ὁ ποιητὴς νὰ ἐξωτερικεύσῃ ἐξιδανικευμένα τὴν αἰσθητικὴν τοῦ ἐμπειρία, τὴν ὁποία ἐγέννησαν τὰ βιώματά του, οἱ ἰδέες του, τὰ συναισθήματά του καὶ οἱ συγκινήσεις του. Ἡ ἐξωτερικὴ ἀναφέρεται στὶς εἰκόνες, στὶς παρομοιώσεις, στὶς προσωποποιήσεις, στὶς μεταφορὰς, στὶς συνεκδοχὰς, στὰ κοσμητικὰ ἐπίθετα, στὰ εἶδη τῶν στροφῶν καὶ σὲ τόσα ἄλλα καλλοιογικά στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα ἀπετέλεσαν τὸ λογοτεχνικὸ ἔνδυμα, μὲ τὸ ὁποῖο ὁ ποιητὴς περιέβαλε τὴν ἔμπνευσίν του. Ἀκόμη ἐξετάζεται ἂν ὁ ποιητὴς πέτυχε, μέσα ἀπ' τὸν ἄψυχο γλωσσικὸ θησαυρὸ, νὰ εὕρῃ τίς κατάλληλες λέξεις, μὲ τίς ὁποῖες ἀπέδωσε πλήρως καὶ ἱκανοποιητικὰ τὰ συναισθήματά του, τίς λεπτότατες ἀποχρώσεις τῆς εἰκονικῆς του σκέψεως καὶ τίς ταλαντεύσεις τῶν αἰσθημάτων του κατὰ τέτοιο τρόπο, ὥστε, μὲ τὴν ἀρμονικὴ σύζευξιν τῶν λέξεων, νὰ φθάσῃ στὴν ἰδεατὴ καλλιτεχνικὴ ἔκφρασιν, ἀπὸ τὴν ὁποία ἀπορρέει ἡ καλαισθητικὴ συγκίνησις.

Ἡ δυσκολία τῆς προσπάθειας ὀφείλεται στὸ γεγονός, ὅτι τὰ παιδιὰ τοῦ δημοτικοῦ σχολείου, καὶ τῶν ἀνωτέρων τάξεων ἀκόμη, δὲν ἔχουν ἀναπτυχθῇ ψυχικὰ τόσο, ὅσο εἶναι ἀπαραίτητο, γιὰ νὰ εἶναι σὲ θέσιν νὰ νοιώσουν τὴν καλαισθητικὴν ἀπόλαυσιν, ἡ ὁποία προέρχεται ἀπὸ τὴν καλλιτεχνικὴν ἀπόδοσιν τοῦ ἱστολογικοῦ ἢ τοῦ λυρικοῦ περιεχομένου, ποὺ εἶναι ὁ πυρῆνας τῆς ποιητικῆς ἐμπνεύσεως.

Γιὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς στὴν διδακτικὴ πρᾶξι χρησιμοποιεῖται μίαν ξεχωριστὴ μέθοδος διδασκαλίας, ἡ ὁποία ἐξασφαλίζει, κατὰ τὸ δυνατό, ὅλες τίς προϋποθέσεις, ποὺ εἶναι ἀπαραίτητες γιὰ νὰ βρεθῇ ἡ ψυχὴ τοῦ παιδιοῦ στὴν εὐνοϊκὴ καὶ εἰσδεκτικὴ ἐκείνη θέσιν, γιὰ τὴν ὁποία κάναμε λόγο πάρα πάνω, καὶ ἀτενίζει τὸ ποίη-

μα σὰν καλλιτέχνημα, ἀπὸ τὸ ὁποῖο μόνον καλαισθητικὴ συγκίνησις καὶ αἰσθητικὴ τέρψιν ζητεῖ, χωρὶς νὰ ζητήσῃ τίποτα περισσότερο, γιατί, ἂν τὸ τολμήσῃ, θὰ βεβηλώσῃ τὴν θείαν ἔκστασιν, τὴν ὁποία αὐτὸ χαρίζει, καὶ θὰ ἀμβλύνῃ τὴν ἐντύπωσιν τῆς φυσιολογικῆς ἀνακουφίσεως καὶ ψυχικῆς εὐφορίας, τὴν ὁποία αὐτὸ παρέχει.

Γιὰ νὰ διευκολυνθῇ ἡ ἐπιτυχία τῆς ἰδιομόρφου αὐτῆς διδακτικῆς μεθόδου, πρέπει τὰ παιδιὰ νὰ εἶναι σὲ θέσιν νὰ κατανοοῦν τὸ περιεχόμενον τοῦ ποιήματος καὶ νὰ εἶναι ἐπιτήδεια στὴν καλαισθητικὴν ἀνάλυσιν τοῦ. Γιὰ νὰ πετύχῃ δὲ αὐτὸ τὸ σχολεῖο διδάσκει τὴν τεχνικὴν τῶν ποιημάτων, τὰ σχήματα λόγου καὶ τὰ λοιπὰ καλλοιογικά στοιχεῖα, τοὺς τρόπους μὲ τοὺς ὁποίους ἐκφράζει ὁ καλλιτέχνης τὸν ἐσωτερικὸν τοῦ κόσμου, (ποίημα, ζωγραφικὸς πῖναξ, μουσικὴ σύνθεσις κ.λ.π.) καὶ τόσα ἄλλα, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν τίς βάσεις, πάνω στίς ὁποῖες ἐδραιώνεται ἡ μέθοδος διδασκαλίας τοῦ ποιήματος.

Ἀκόμη, κατὰ τὴν γνώμην μου, πρόσφορο μέσο, ποὺ διευκολύνει τὴν διδακτικὴν μέθοδον, τὸ ὁποῖο ἐχρησιμοποίησα στὴν τάξιν μου, ΣΤ' τάξις Α' προτύπου Παιδαγωγικῆς Ἀκαδημίας Τριπόλεως, εἶναι καὶ ἡ ἔκφρασις τῶν ἐντυπώσεων, τῶν συναισθημάτων καὶ τῶν βιωμάτων τῶν παιδιῶν μὲ ποίημα.

Τὸ μέσο αὐτὸ εἶναι πρόσφορον, γιατί δίδει τὴν εὐκαιρίαν στὸν μαθητὴν, ὅταν γράψῃ τὸ ποίημα τὴν κατάλληλον στιγμὴν νὰ ἐκφράσῃ τὸν ἐσωτερικὸν τοῦ κόσμου μὲ στίχους καὶ ν' ἀποκτήσῃ ἔτσι μίαν ἀναλογίαν. Μὲ τὴν βοήθειαν δὲ αὐτῆς θ' ἀντιληφθῇ καλύτερα τὴν ψυχικὴν ἀνάγκην, τὴν ὁποία ἐννοίωσεν ὁ ποιητὴς, γιὰ νὰ ἐκφράσῃ τίς σκέψεις του, τίς ἰδέας του καὶ τὰ συναισθήματά του. Ἀκόμη, προσπαθώντας ὁ μαθητὴς νὰ δώσῃ λογοτεχνικὴν μορφήν στὴν ἔκφρασιν τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ κόσμου, θὰ προσκρούσῃ σὲ χίλιες δυσκολίας, ἕως ὅτου βρῇ τίς, κατὰ δύναμιν, κατάλληλες λέξεις καὶ μέχρις ὅτου ὑποτάξῃ τὴν ἔμπνευσίν του σὲ ὑποτυπώδη φραστικὰ μοτίβα. Ἐτσι ἀποκτᾷ καὶ δευτέραν ἀναλογίαν. Μὲ τὴν βοήθειαν δὲ αὐτῆς θὰ μπορέσῃ νὰ κρίνῃ καλύτερα καὶ νὰ συγκινηθῇ περισσότερο ἀπὸ τὴν λογοτεχνικὴν μορφήν τοῦ ποιητικοῦ δημιουργήματος δοκίμου ποιητοῦ.

Τὸ μέσο αὐτὸ τὸ ἐχρησιμοποίησα τὴν πρώτην ἡμέραν, μετὰ τίς διακοπὰς τῶν Χριστουγέννων. Ὄταν εἰσῆλθαν τὰ παιδιὰ στὴν αἴθουσαν, μετὰ τίς εὐχὰς γιὰ τὸν καινούργιον χρόνον, εἶπα: «Ξέρω ὅτι πολλὰ ἔχετε νὰ ἀνακοινώσετε γιὰ τίς γιορτὰς. Θὰ σᾶς παρακαλέσω, ὅμως, τίς ἐντυπώσεις σας αὐτὰς νὰ μὴν τίς συζητήσωμε,

ἀλλά νά τίς ἐκφράσῃ ὁ καθένας μὲ ἓνα ποιηματάκι, τὸ ὁποῖο νά γράψῃ τώρα. Πάρτε, λοιπόν, τὸ πρόχειρο, τὸ μολύβι καὶ τὴν γόμα καὶ γράφετε». Τὰ παιδιὰ σκέφτηκαν λίγο καὶ ἔπειτα ἄρχισαν νά γράφουν καὶ νά σβύνουν. Στὸ τέλος τῆς ὥρας ὅλα εἶχαν γράψει τὸ ποιήμα τους. Ἡ ἐπιτυχία αὐτῆς τῆς ὁμαδικῆς ἐκφράσεως ὀφείλεται στὴν ἀνάγκη, τὴν ὁποία ἡσθάνοντο τὰ παιδιὰ, νά ἐκφράσουν τίς ἐντυπώσεις τους καὶ τίς συγκινήσεις τους, ἀπὸ τίς Χριστουγεννιάτικες διακοπές, οἱ ὁποῖες εἶχαν γεμίσει τὴν ψυχὴ τους.

Ἀπὸ τὰ ποιήματα αὐτὰ παραθέτω μόνο τὰ πρὶν χαρακτηριστικά, γιὰ νά μὴν κάνω κατάχρησι στὴν φιλοξενία τοῦ περιοδικοῦ.

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ

Χριστοῦγεννα ξημέρωσαν
καὶ χαίρει ἡ φύση ὅλη
γιατὶ σὰν τέτοια μέρα
ἐγέννησε ἡ Παρθέννα.

Ἐγέννησε Θεάνθρωπο
ἐγέννησε Σωτήρα
ἐγέννησε Μεσσία
μεγάλο λυτρωτή.

Ἄστρο ἐφάνηκε λαμπρό,
συναγεμῶς στὸν κόσμο,
κι οἱ μάγοι ὠδηγημένοι ἀπ' αὐτό
προσκύνησαν τὸν Χριστό.

Καὶ ἄγγελοι μὲ χρυσὰ μαλλιά
τραγοῦδαγαν τὸ ὠσαννὰ
μὲ ἄρπες καὶ κιθάρες
καὶ χίλια δυὸ βιολιά.

Δ. Σ.

Ο ΝΕΟΣ ΧΡΟΝΟΣ

Ὁ νέος χρόνος ἔφτασε
μὲ γέλια καὶ τραγούδια
κι' ὅλοι μαζί ἄς ψάλλουμε
σὰν τὰ μικρὰ ἀγγελούδια

Γέλια τραγούδια ἓνα σωρὸ
γέμισε ὁ τόπος ὅλος
κι' αὐτὰ τὰ κάνουμε,
γιατὶ ἦρθε νέος χρόνος.

Ὅλοι λοιπὸν πάλι παιδιὰ
ἄς εἴπωμε στὸ νέο χρόνο
ἀπὸ τὰ βάθη τῆς καρδιάς
εὐτυχισμένος ὁ καινούργιος θρόνος.

Φ Ρ.

ΤΟ ΚΑΡΑΒΙ ΤΟΥ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΟΥ ΧΡΟΝΟΥ

Στὸ λιμάνι τοῦ χρόνου φεύγει
τὸ καράβι τοῦ χρόνου τοῦ παλίου
καὶ μὲ δάφνη στολισμένο θά ἔλθῃ
τὸ καράβι ποῦ φέρνει ἐς πίδες ἑνὸς κόσμου κα-
[λοῦ.

Μαρμαρένια ἢ σκάλα του εἶναι
τὰ κατάρτια πολῦτιμα καὶ χρυσὰ
οἱ ναῦτες του δώδεκα παλληκάρια θά εἶναι
δμορφα, γεροδεμένα καὶ ξανθὰ.

Τὴν ἐπομένη ὥρα ἔγινε κριτικὴ τῶν ποιημάτων. Κατ' αὐτὴν κάθε μαθητῆς, μετὰ τὸν ἀπαγγελία τοῦ ποιήματός του, ἀνεκοίνωσε ποιὸ ἦταν τὸ κίνητρο τῆς ἐμπνεύσεώς του καὶ ποιῆς δυσκολίες βρῆκε στὴν προσπέθειά του νά δώσῃ καλλιτεχνικὴ μορφή στὴν διατύπωσι τῶν διανοημάτων του. Ἔτσι διεπιστώθη, ὅτι ἡ ἐμπνευσις ἐπηρεάσθη σὲ μεγάλο βαθμὸ ἀπὸ τὰ βιώματα καὶ τίς γνώσεις τοῦ μαθητοῦ, καθὼς καὶ ἀπὸ τὴν ἰδιοσυγκρασία του. Ἡ προσπάθεια δὲ αὐτῆ ἔδωσε τὸ μέτρο στοὺς μαθητὰς, μὲ τὸ ὁποῖον θά μπορούν νὰ ἐκτιμήσουν καλύτερα τίς δυσκολίες, τίς ὁποῖες ἀντιμετωπίζει ὁ ποιητῆς, μέχρις ὅτου φθάσῃ στὴν ἱκανοποιητικὴν ἐκείνη διατύπωσι, ἀπὸ τὴν ὁποία προέρχεται ἡ καλαισθητικὴ συγκίνησις.

Ἀκόμη καὶ ψυχολογικὰ κρινόμενα τὸ μέσο αὐτὸ εἶναι ὀρθό, γιατί τὸ ποίημα, ποῦ ἔγραψε τὸ παιδί, ἐπειδὴ εἶναι δημιούργημά του, τὸ ἔχει περιβάλλει μὲ τὴν ἀγάπη καὶ ἔγινε ἔτσι ἀφορμὴ νά γεννηθοῦν στὴν ψυχὴ του σχετικὰ μὲ τὴν ποίησι διαφέροντα. Ἡ ἀγάπη δὲ αὐτῆ σιγά-σιγά γενικεύεται καὶ ὁ κύκλος τῶν διαφερόντων δὲν περιορίζεται στὰ δικά του ποιήματα, ἀλλ' ἐπεκτείνεται καὶ στὰ ξένα. Ἀποτέλεσμα δὲ αὐτοῦ εἶναι νά γεννηθῇ στὴν ψυχὴ τοῦ παιδιοῦ ἡ ἀγάπη γιὰ τὴν ποίησι, ἡ ὁποία εἶναι ὁ σπουδαιότερος παράγων γιὰ τὴν ἐπιτυχή διδασκαλία τοῦ ποιήματος.

Γι' αὐτοὺς τοὺς λόγους, ἔχω τὴ γνώμη, ὅτι ἡ ἐκφρασις τοῦ ἐσωτερικοῦ κόσμου τοῦ μαθητοῦ μὲ ποίημα πολὺ θά συντελῇ στὴν βαθυτέρα κατανόησι τῶν ποιημάτων, ἀπὸ τὴν ὁποία ἀπορρέει ἡ καλαισθητικὴ συγκίνησις, καὶ θά διευκολύνῃ τὸ σχολεῖο σ' ἓνα, ἀπὸ τὴ φύση του δύσκολο, τομέα τῆς διδακτικῆς προσπάθειας, παρέχοντας σ' αὐτὸ ἓνα καινούργιο καὶ ἐπιτῆ-δειο μέσο.

Τὸ μέσο αὐτὸ πρέπει, ὅμως, νά τονισθῇ, ὅτι θά χρησιμοποιηθῇ μία, δύο, τρεῖς τὸ πολὺ φορές τὸ χρόνο, μὲ μόνο σκοπὸ ν' ἀποκτήσουν οἱ μαθηταὶ μέτρα καὶ ἀναλογίες, γιὰ τὴν κατανόησι καὶ ἐπεξεργασία τῶν ποιημάτων, χωρὶς νά φθάσῃ στὴν ὑπερβολὴ τῆς συχνῆς χρησιμοποιοῦσεως, γιατί τὸ σχολεῖο δὲν ἔχει σκοπὸ νά κάμῃ τοὺς μαθητὰς ποιητὰς, ἀλλὰ νά τοὺς δώσῃ τὰ ἀναγκαῖα ἐφόδια, μὲ τὴν βοήθεια τῶν ὁποίων θά εἶναι οὐ θέσι ἐκτός ἀπὸ τὰ ἄλλα, νά κατανοοῦν τὸν πολιτισμὸ καὶ νά συντελῇ στὴν ἀνάπτυξί του, στὴν περιοχὴ τοῦ ὁποίου ἀνήκει καὶ τὸ ποίημα.

Ἀπ' αὐτὴ τὴ σκοπιὰ, δταν κριθῇ τὸ μέσο αὐτό, μπορούμε νά ἰσχυρισθοῦμε, ὅτι ἡ χρησιμοποίησις του δὲν πρέπει νά εἶναι προαιρετικὴ, ἀλλ' ὅτι ἀποτελεῖ μία μεθοδικὴ ἀπαίτησι τὴν ὁποία ὅλοι πρέπει νά προσέξωμε.

Η ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΟΥ 25^{ου} ΔΗΜ. ΣΧΟΛ. ΑΘΗΝΩΝ

Εἰς τὸ προηγούμενον τεύχος τοῦ «Ἐπιστημονικοῦ Βήματος» ἐδημοσιεύθη φωτογραφία ἀπὸ τὴν καλλιτεχνικὴν ἑκθεσὶν τοῦ 25οῦ Δημ. Σχολείου Ἀθηνῶν.

Τὸ ἔργον τὸ ὁποῖον παρουσίασεν τὸ 25ον Δημ. Σχολεῖον Ἀθηνῶν ὑπὸ τὴν καθοδήγησιν τοῦ συν-αδελφοῦ κ. Π. Βαλασαμάκη ἐπὶ τοῦ τεδίου τῆς καλλιτεχνικῆς μορφώσεως τῶν παιδιῶν, πείθει τοὺς πάντας, ὅτι αἱ ἐνυπάρχουσαι εἰς τὸ άτομο καλλιτεχνικαὶ ἐφέσεις, καλλιεργούμεναι καταλλήλως, ἀναπτύσσονται, ἐξελίσσονται καὶ τελειοποιεῖται εἰς ἱκανότητάς αὐτοῦ.

Κατωτέρω δημοσιεύομεν κριτικὴν τοῦ μαθητοῦ Λάκη Παπαμιχαήλ.

“ὦ! μὲ πόση χαρούμενη συγκίνηση ξανάβλεπα τὸ παλὶδ ἀγαπημένο μου Σχολεῖο, τὸ 25ο Δημοτικόν, τὸ ἀπόγευμα ἐκεῖνο τοῦ Ἰουλίου!

“Ὀλὴ ἡ ἐξάχρονη ζωὴ ποὺ πέρασα κοντὰ τοῦ, ζωντανεμένη μπρὸς μὲ ζωηρὰ χρώματα κυρίεψε τὴν ψυχὴν μου.

Κάθε γωνιά τοῦ, τὸ προσάλιο, οἱ αἰθούσες, τὸ γραφεῖο, τὰ σκαλοπάτια, οἱ διάδρομοι, τὸ γύρω περιβάλλον, ὅλα, εἶναι γιὰ μένα εἰκόνες σεβαστῆς ποὺ ἔχουν θρονιασθῇ μ’ εὐλάβεια στὴν ψυχὴ μου.

Σήμερα ἐρχόμουν, ὅχι ὅπως ἄλλοτε, μαθητὴς διαβασμένος γιὰ τὰ μαθήματα τῆς ἡμέρας, μὲ τὴν τσάντα στὸ χέρι, ἀλλὰ σὰν ἀπλὸς ἐπισκέπτης, νὰ καθίσω λίγη ὥρα καὶ νὰ φύγω, κι ὅχι γιὰ κεῖ κοντὰ τοῦ, στὸ παλὶδ σπῖτι στὰ Πατήσια, ἀλλὰ γιὰ ἄλλη μακρυνὴ ἀπ’ αὐτὸ τοποθεσία...

“Υστερὰ ἀπὸ λίγα λεπτὰ, νᾶμαι στὴ μεγάλη αἴθουσα τοῦ Σχολείου, στὸ δεῦτερο δροφὸ μπροστὰ στὰ καλλιτεχνικὰ ἐκθέματα τῶν μαθητῶν τοῦ. Στὴ θέα αὕτη, ἓνα ἄλλο κῶμα ζωηρῆς συγκινήσεως πλημμύρισε τὴν ψυχὴν μου.

Ξαναγύρισα στὰ χρόνια ποὺ κι’ ἄλλοτε τὸ στοργικὸ αὐτὸ πνευματικὸ μου σπῖτι εἶχε διοργανώσει παρόμοιες ἐργασίες. Πλᾶϊ στὶς παλιὲς ἐντυπώσεις ἤλθαν σήμερα νὰ προστεθοῦν οἱ νέες. Χωρὶς νὰ τὸ καταλάβω, βρέθηκα σ’ ὅλη ἐκεῖνη τὴν ἔντονη δημιουργικὴ ἀτμόσφαιρα στὴν ὁποία ζήσαμε ὅλα τὰ πνευματικὰ μου ἀδέλφια, σὰ στὴν ἴδια φωλιά.

Συναγεμρὸς γιὰ τὸ καλλίτερο! “Ὅ, τιμποροῦσε νὰ προσέρῃ ὁ καθένας μόνος τοῦ μὲ τὸ μέτρο τῶν ἱκανότητων τοῦ, μὲ τὴ χαρὰ τῆς αὐτοδημιουργίας, ἦταν ἀξιοπρόσεχτο καὶ σεβαστό. Ἡ ἐπιτυχία ἐπιδοκιμαζόταν ἀπ’ ὀλόκληρη τὴν τάξιν ποὺ εἶχε αὕτη τὸ δικαίωμα νὰ κρίνῃ, κι’ ὁ ἔπαινος τοῦ ἀκούραστοῦ κ. διδασκάλου μας ἦταν χαρὰ γιὰ ὅλους. Τὰ λάθη κι’ ἡ ἀποτυχία δὲν καταδικάζονται πολλὰς φορὲς μὲ τὴν προσπάθεια καὶ τὴν ἀδιάκοπὴ ἐπεξεργασία ἐφταναν σὲ ζηλευτὸ σημεῖο ἐπιτυχίας κι’ ἡ ἱκανοποίηση γιὰ τὴν τάξιν ἦταν τότε διπλῇ.

Ἐνῶ ἐξετάζω προσεκτικὰ τὰ προϊόντα τοῦ φιλοτίμου μόχθου νεώτερων παιδιῶν, τὸ βλέμμα μου καρφώνεται μὲ συγκίνηση σὲ ἔργα συμμα-

θητῶν μου. Μοῦ φαίνονται σὰ νηματάκια στὰ ὁποῖα δέθηκαν ἄλλα, ὑφασμένα ἀπὸ καινούργια παιδικὰ χέρια. Ἡ ἴδια παντοῦ πνοή, ὅπως καὶ πάντα, ὑπὸ τὴ φιλόδοτορην φροντίδα τοῦ σεβαστοῦ κ. διδασκάλου μας, ποὺ εἶναι σήμερα ἐδῶ μὲ τὸν εὐγενικὸ καὶ σεβαστὸ παλὶδ διευθυντὴ μας κι’ ἄλλους ἀξιοσεβαστοὺς διδασκάλους τοῦ σχολείου.

Ἦλθαν νὰ καμαρώσουν μὲ πόση στοργὴ μὴ φιλότιμη προσπάθεια τῶν μαθητῶν τους, ποὺ ἔχει τὴ δύναμιν νὰ μεταμορφώσῃ τὴν αἰθούσα αὐτὴ σὲ χωρὸ ἱερό.

Ἡ ἴδια, σὰν ἄλλοτε, τάξιν, φροντίδα καὶ καθαριότητα. Στους τοίχους εἶναι κρεμασμένα ἔργα ἰχνογραφίας. Καθένα ἔχει τὴ δική του χάριν. Ἄλλο διακρίνεται γιὰ τὴν ἀπλότητα στὶς γραμμὲς τοῦ, ἄλλο γιὰ τοὺς ἀπαλούς συνδυασμοὺς τῶν χρωμάτων ἢ γιὰ τοὺς πιὸ ἔντονους, ποὺ ὅμως ἔχουν ἀφέλεια καὶ ζωντάνια.

Ἄλλα παριστάνουν καλλιγρᾶμμα δοχεῖα μὲ λουλούδια μ’ ὁμορφὰ χρώματα, ἄλλα, λιμανάκια μὲ βαρκοῦλες, ἄλλες μὲ κουπιά, ἄλλες μὲ λευκὰ πανάκια, σὰν ταξιδιάρικα πουλιά. Ἄλλα δείχνουν σπιτάκια καὶ τοπία ἐξοχικά, ἓνα ὥραϊο κομμάτι ἀπ’ τὴν υπαίθριαν ζωὴ τοῦ τόπου μας. Τὶ ὁμορφὸ αὐτὸ τὸ πέτρινο γεφύρι ποὺ βλέπω μπρὸς μου πλασιωμένο ἀπ’ τὸ πράσινο χρῶμα τῶν δένδρων, ἐνῶ κάτω ἀργοκυλάει ἡρεμὰ τὸ δροσερὸ νερὸ κάποιου ποταμοῦ.

Ἄς σημειώσω καὶ τίς παρακάτω ἀξιόλογες, κατὰ τὴν ταπεινὴν μου γνώμην, συνθέσεις (’) ποὺ ξεχωρίζουν:

“Ὀλόγυρα στὴν αἴθουσα, σὲ θρανία καλοπεριποιημένα μὲ μπλε κόλες ἀκουμποῦν μὲ λεπτὸλογὴ φροντίδα κεντήματα σὲ διάφορα σχήματα καὶ χρώματα, ἔργα ξυλογλυπτικῆς καὶ χαρτοκολλητικῆς. Ἀργαλειοί, «εὐστολιᾶδες», κοῦκλες, μοτίβα χαρτοπλεκτικῆς. Καθένα ἔχει τὴ θέσιν τοῦ καὶ τὴν ἀξίαν τοῦ.

Περισσότερο ὅμως μοῦ κινοῦν τὸ ἐνδιαφέρον τὰ ἔργα τῆς πηλοπλαστικῆς.

Πλησιάζω στὸ κέντρο τῆς αἰθούσας καὶ περιφέρω τὸ βλέμμα μου στὰ ἐξὶ τραπέζια ποὺ δέχονται φιλόξενα τὰ προϊόντα τοῦ εἵδους αὐτοῦ.

Μαθητὴς ἀκόμη στὸ Σχολεῖο αὐτὸ μ’ ἄρεσε νὰ παρακολουθῶ τὴν προσπάθεια μερικῶν συμμαθητῶν μου, ποὺ εἶχαν τὴ δύναμιν νὰ δίνουν πνοὴ στὴν ἄψυχὴ μάζα τοῦ πηλοῦ. Πόσο ἤθελα, σκεφτόμουν συχνά, νὰ εἶχαν καὶ τὰ δικά μου χέρια τὴν ἱκανότητα νὰ δίνουν μορφὴ κι ἐκφράση στὸ ἄμορφο καὶ ἀνέκφραστο ὑλικό. Ἄλλὰ δὲν μποροῦσα! Χαιρόμουν ὅμως γιὰ τῶν συμμαθητῶν μου τὰ ἔργα ποὺ ἔμειναν στὸ Σχολεῖο, σὰν φωνεῖνὸ δίδαγμα γιὰ τοὺς ἄλλους.

Καὶ νά! σήμερα ἀνάμεσα στὰ μικρὰ καλλι-

1. Οἱ μικροὶ καλλιτεχνεὺς τῆς νεώτερης σειρᾶς τροτίμησαν τὴν ἐργασίαν τους μερομτογιές, τέμπερες καὶ σινική μελάνην.

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑ

«Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΚΥΚΛΙΚΗΣ ΣΥΝΑΡΤΗΣΗΣ»
ΣΕΩΣ, τοῦ κ. Μιχαήλ Πιτσούνη.

Ἐξεδεσθὲν τὸ ὑπὸ τὸν ἀνωτέρω τίτλον βιβλίον τοῦ κ. Πιτσούνη, τοῦ νομίζω κανεῖς ὅτι πρόκειται περὶ κάποιας μαθηματικῆς θεωρίας. Ἐν τούτοις μελετώντας τὸ μὲν προσηλὸν θὰ εἶδῃ ὅτι πρόκειται διὰ μίαν πρωτότυπον θεωρίαν περὶ τῆς σχέσεως τῶν στοιχείων εἰς κάθε ὁμάδα φαινομένων.

Ὁ συγγραφεὺς τὴν θεωρίαν ταύτην τὴν ὠνόμασε θεωρίαν «Κυκλικῆς συναρτήσεως». Βάσις τῆς θεωρίας ταύτης εἶναι ὅτι τὰ αἷτια καὶ τὰ ἀποτελέσματα οὐδὲποτε ρασιονομένου ταυτίζονται. Διὰ τὸ ἀξίωμα τοῦτο ἀναφέρονται πλείστα ὅσα παραδείγματα. (Ἄγἀπη—Θυσία, Διάγῃα—Ἡθικότης, Πίστις—Θαῦμα, Ἰδέα—Τραῦμα, Θάνατος—Θλῖψις κ.λ.π.).

Ἀξιοσημείωτον εἶναι τὸ κεφάλαιον τοῦ βιβλίου ποὺ ἀναφέρεται εἰς τὰ «Παιδαγωγικὰ πορίσματα τῆς Κυκλικῆς Συναρτήσεως». Ὁμολογουμένως διὰ πρώτην φοράν ἐξετάζονται Παιδαγωγικὰ καὶ ψυχολογικὰ προβλήματα

τεχνήματα τῆς νεώτερης παραγωγῆς τῶν δύο τελευταίων χρόνων τὰ ξαναβλέπω μὲ συγκίνηση καὶ ἀγάπη. «Ὁ ἀγνωστος Στρατιώτης» τοῦ Μπούτσικα, ποὺ συμβολίζει τίς θυσίες γιὰ τὴν ἑλληνικὴ ἐλευθερίαν, καὶ κάπου κοντά, ἓνα «τσαρούχι» ποὺ μοῦ θυμίζει ἡρωϊκὰ ἐπεισόδια τῆς Πατριδος μας, ποὺ ἔχω διαβάσει ἢ ἀκούσει.

Πιὸ πέρα, τοῦ Βασιλείου «ὁ βιολιστὴς» φανερώσει τὴν προσήλωσίν του γιὰ ν' ἀποδώσῃ τὴν ἀρμονίαν τῶν ἤχων. Τοῦ Λειβσδὰ «Ὁ Καπνιστὴς» πόση ἐκφραση δείχνει; Τὸ κεφάλι ἐπίσης τοῦ νεοῦ μὲ γυαλιὰ πόση σοβαρότητα! Ἄλλο κεφάλαιον, ἀπὸ γύψο ἐργασμένο, πόσο ἐκφραστικὰ ἔχει τὰ χαρακτηριστικά του. Τί ἐξυπνο καὶ χαρμαμένο εἶναι τοῦ ἴδιου τοῦ «Μίκυ Μάους; πόση πλαστικότητα στὸ «Δισκοβόλο» του. Τοῦ Μούκα ἡ «Δικαιοσύνη» μὲ μορφὴ νέας γυναικὸς ποὺ δείχνει θέληση καὶ ἀπόφαση νὰ ἐπιβάλλῃ τὸ δίκαιο; ἡ «Κύπρος» τοῦ ἴδιου, τὸ ἡρωϊκὸ νησί μας ποὺ μάχεται τόσο σκληρὰ γιὰ τὴν ποθητὴν λευτερίαν της.

Ὅλα αὐτὰ τὰ νέα δημιουργήματα τῶν μικρῶν καλλιτεχνῶν τοῦ Σχολείου ἀποτελοῦν μίαν ὁμάδα ὑπόσχεση γιὰ τὴν ἱκανοποιητικὴ συνέχισιν τῆς εὐγενικῆς προσπάθειας ποὺ ὁδηγεῖ στὸ ἔξομο τοῦ ὠραίου καὶ τοῦ καλοῦ.

Φεύγοντας τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἀπ' τὸ παλιὸ μου Σχολεῖο, μαζί μὲ τίς καινούργιες ἐντυπώσεις, ἔφερνα στὴ φαντασίαν μου καὶ τὰ χαρούμενα πρόσωπα τῶν παιδιῶν ποὺ μὲ τὴ θέλησίν τους, ὑπὸ τὴ φωτεινὴ καθοδήγησιν τοῦ κ. διδασκάλου τῶν, στόλισαν τὸν καλλιτεχνικὸ κήπον τοῦ Σχολείου μας μὲ μερικά ἀκόμα λουλούδια ποὺ ἀναδίνουν τὴν εὐωδίαν τῆς δημιουργίας.

Ἀντὶ Παρασκευὴ Σίβριος 1957

ΛΑΚΗΣ ΠΑΠΑΜΙΧΑΗΛ
Μαθητὴς, ἐτῶν 14

ἀπὸ νέαν σκοπιάν. —Ἐδῶ ἄς μοῦ ἐπιτραπῇ νὰ ζητήσω ἀπὸ τὸν κ. Πιτσούνην νὰ ἀσχοληθῇ, ἀργότερον, πλατύτερα καὶ εἰδικῶς μὲ τὸ θέμα «Παιδαγωγικὰ πορίσματα τῆς Κυκλικῆς Συναρτήσεως». Ἀλλωστε ἡ πρώτη του ιδιότης, ὡς παιδαγωγοῦ, θὰ τὸν βοηθήσῃ ἀρκετά—.

Ἀξία προσοχῆς ἐπίσης εἶναι τὰ εἰς τὸ σχετικὸν κεφάλαιον (σελ. 47) ἀναπτυσσόμενα διὰ τὴν σημασίαν τῆς θεωρίας καὶ ἐπὶ ἄλλων θεμάτων.

Θὰ ἦτο παράλειψις ἂν δὲν ὁμολογοῦσαμεν ὅτι ὁ συγγραφεὺς κατέβαλεν ἀρκετὸν κόπον διὰ νὰ παρουσιάσῃ τοιαύτην Ἐπιστημονικὴν ἐργασίαν, καθ' ὅσον γίνεται φανερόν ἐκ τοῦ περιεχομένου ὅτι μίαν τοιαύτην ἐργασία ἀπαιτεῖ μελέτην θεμάτων ἐξ ὧν τῶν Ἐπιστημῶν. Ἀρκεῖ νὰ ἀναφέρωμεν ὅτι, πρὸς ἐπιβεβαίωσιν τῶν σχέσεων μεταξὺ διαφόρων φαινομένων, ἐπικαλεῖται καὶ τὴν θεωρίαν τῆς σχετικότητος τοῦ Ἀϊνστάιν.

«ΤΟ ΠΑΙΔΙ».

Ἀξίον προσοχῆς καὶ μελέτης ἐθεωρήσαμεν τὸ ἐκδοθέν ἔργον ὑπὸ τῶν κ. κ. Ἀ. Σπυροπούλου καὶ Δ. Βλαχιά ὑπὸ τὸν τίτλον «Τὸ παιδί».

Μὲ τὰς σημερινὰς κατευθύνσεις καὶ ἐξελίξεις τῆς ψυχολογίας καὶ τῆς Ἀγωγῆς τὸ βιβλίον αὐτὸ ἔρχεται νὰ συμπληρώσῃ ἓνα κενὸν καὶ νὰ βοηθήσῃ τὸν ἐκπαιδευτικὸν καὶ τοὺς γονεῖς εἰς τὸ δύσκολον μὰ ὠραῖον καὶ εὐγενὲς ἔργον τῶν.

Βεβαίως ἔχουν γίνῃ καὶ ἄλλαι ἀξιόλογοι ἐργασίαι λίαν ἐπιβοηθητικαὶ ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου, ἀλλὰ ὑπὸ τὸ σημερινὸν πνεῦμα τῶν διαφόρων κατευθύνσεων τῆς ψυχολογίας καὶ ἰδίαν τῶν κατευθύνσεων ποὺ ἐξετάζουν κυρίως τὸ ὑποσυνειδητόν, —ἐπὶ τὸ φῶς τῆς ψυχολογίας τοῦ βάθους— ὡς ὁρθῶς ἀναγράφεται ἀπὸ τοὺς συγγραφεῖς, —ἴσως διὰ πρώτην φοράν κυκλοφορεῖ τοιοῦτο βιβλίον. Καὶ εἰς αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ σημεῖον ἔγκειται ἡ μεγαλύτερα ἀξία τοῦ βιβλίου. Οἱ συγγραφεῖς μάλιστα βοηθοῦν ἀρκετὰ τὸν ἀναγνώστην παραθέτοντες στὴν ἀρχὴν τοῦ μὲ σαφηνεῖα καὶ ἐπιστημονικὴ ἐμβρίθεια ἓνα συνοπτικόν, ἀλλὰ ἐκλαϊκευμένον διάγραμμα τῆς ψυχολογίας τοῦ βάθους καὶ ἀναλύουν τοὺς ἐπιστημονικοὺς ὅρους ποὺ χρησιμοποιοῦν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἔργου τῶν.

Ὡς πετυχημένην εἰσαγωγὴν θεωροῦμεν τὸ πρῶτον κεφάλαιον ποὺ ἀναφέρονται οἱ παράγοντες ποὺ παίζουν οὐσιώδη ρόλον γιὰ τὸ παιδί (Κληρονομικότης—Φυσικὸ περιβάλλον—Οἰκογένεια—Τὸ Σχολεῖο—Κοινωνία).

Εἰς ξεχωριστὰ κεφάλαια ἐξετάζονται καὶ ἀναπτύσσονται αἱ συνθέστεραι καὶ βασικώτεραι παιδικαὶ παρεκτροπαὶ τοῦ παιδιοῦ. (Ψέμα—Μυθομανία, Θυμὸς—Πείσμα, Φόβος—Δειλία, Ὁκνηρία, Ζηλοτυπία κ.λ.π.). Οἱ συγγραφεῖς ἐπέτυχαν νὰ ἀναπτύξουν τὰ θέματα αὐτὰ: μὲ παράθεσιν συγκεκριμένων παραδειγμάτων (εἰλημμένων ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴν οἰκογένειαν), μὲ συνύφανσιν τῆς ψυχολογίας τοῦ βάθους μὲ τὴν πράξιν τῆς ἀγωγῆς τοῦ παιδιοῦ, μὲ τὴν ἐκφρασὴν τῶν εἰς γλῶσσαν ἀπλὴν καὶ κατανοητὴν καὶ τέλος μὲ τὴν ἐξαγωγήν σὲ κάθε κεφάλαιον συμπερασμάτων, ἅτινα τυγχάνουν ἀπολύτως καθοδηγητικὰ γιὰ τὴν πρόληψιν καὶ θεραπείαν τῶν παιδικῶν παρεκτροπῶν.

Κάθε ἓνας λοιπὸν ποὺ ἀγαπᾷ τὸ παιδί, ποὺ ἐπιθυμεῖ τὴν ὁμαλὴν ἐξέλιξίν του, ποὺ αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκην τῆς ἀτομικῆς καὶ κοινωνικῆς εὐτυχίας ἄς μελετήσῃ τὸ ὑπὸ τὸν ἀνωτέρω τίτλον βιβλίον καὶ ἄς ἔχη ὑπ' ὄψιν τοῦ ὅτι «τὰ

παιδικά παραπτώματα καταστέλλονται, όχι με αδιαφορία ή νευρική συμπεριφορά, αλλά με ήρεμη και έπιστημονική αντιμετώπιση.

Π. Ν. ΤΖΑΒΑΡΑΣ

Ο ΚΑΛΟΣ ΜΟΥ ΟΔΗΓΟΣ

Μία προσπάθεια που πιστεύουμε ότι θα καλωσορίσει κάθε δάσκαλος είναι η σειρά των 4 τευχών: «*Ο Καλός μου Οδηγός*» που κυκλοφόρησε ο Οίκος 'Ιω. Καμπανᾶ για να προαγάγη τούς σκοπούς της άσπινώσεως στὰ Δημοτικά σχολεία, βάσει των 'Αναγνωστικών που ισχύουν.

Τὰ τέσσερα αὐτὰ τεύχη ἀναφέρονται στὴν ὅλη τῶν ἀναγνωστικῶν τῶν Γ', Δ', Ε', ΣΤ' τάξεων τοῦ Δημοτικοῦ. Περιέχουν πολὺμορφες ἐργασίες σχετικές με τὸ περιεχόμενο καὶ τὴ μορφή τῶν κειμένων τῶν ἀντιστοιχῶν 'Αναγνωστικῶν, κατὰ κεφάλαιον χωριστά, ἐργασίες πού, μετὰ τὴ διδασκαλία κάθε κεφαλαίου, ἐκτελοῦν οἱ μαθηταὶ μόνοι στὸ σπίτι ἢ σὲ περιόδους σιωπηρῶν ἀπασχολήσεων μέσα στὴν τάξη: εἶναι δηλ. *βιβλία ἐργασίας* (Work-books).

Μέσα στὶς μορφές τῶν ἐργασιῶν αὐτῶν παρατηροῦμε μὴ φροντισμένη ἐναλλαγή τῆς κλασικῆς ἐρωταποκρίσεως με τούς τύπους τῶν τέστ, (Completion test) Συνταιριασματος (matching test) Πολλαπλῆς ἐκλογῆς (multiple-choices test), Ἐκλογῆς ἀληθοῦς ἢ μὴ (true-false test) τύπους πού ἔχουν καθιερωθῇ ἀπὸ τὴ νεώτερη Ἐκπαίδ. Ψυχολογία. Ἐξ ἄλλου μεταξύ τῶν πολυμόρφων τούτων ἐργασιῶν «βραχείας πνοῆς» κατανέμονται καὶ ἄλλες «μακροτέρας πνοῆς»: ἐκφράσεις με μορφή συνθέσεων ἢ ἐκθέσεων ἢ ἰχνογραφημάτων καὶ συμπληρωματικὰ ἀναγνώσματα ἢ βιογραφικά σημειώματα ἀναφερόμενα σὲ συγγραφεῖς καὶ ἀξιόλογες ἔννοιες τοῦ κειμένου.

Σχετικὰ με τούς σκοπούς τῶν ἐργασιῶν διακρίνομε τρία εἶδη *εἰδολογικοῦς*, *ἀντικειμενικοῦς* καὶ *ἀναγνωστικοῦς*. Ἐχει διαπιστωθῇ, ὅτι κάθε τί πού κάνει ὁ μαθητῆς μας διαμορφώνει κάπως τὸ πνευματικὸ καὶ ψυχικὸ του εἶναι, δημιουργώντας ἑξῆς καὶ διαθέσεις, πού δύναται νὰ ἔχουν ἐφαρμογὴ σὲ πολλὲς παρόμοιες περιστάσεις. Ἔτσι βλέπομε καὶ ἐδῶ ἐργασίες πού ἀποβλέπουν στὴν ἀνάπτυξη τῆς *μνήμης*, *προσοχῆς*, *παρατηρητικότητος*, *φαντασίας*, *κριτικῆς διαθέσεως*, *αἰσθητικῶν καὶ δημιουργικῶν διαφορῶν* κ. ἄ. Ἐξ ἄλλου, κάθε ἐργασία ἀπευθύνεται σὲ *κάποιον ἄμεσο ἀντικειμενικὸ σκοπὸ*: διαπίστωση ἐπιθέτων, συνθέτων, παραγῶγων, συνωνύμων, τονισμοῦ, καταλήξεων, περιλήψεων, ἐπιγραφῶν, ἐρμηνεία χρήσης λέξεων καὶ φράσεων, ὀργάνωση ὕλης, διατύπωση διαφορῶν μορφῶν ἐπεξεργασίας—πολλῶν δεκάδων ἀξίους λόγου καὶ χρησίμους ἀπὸ ἀναγνωστικὴ ἀποψη ἀντικειμενικοῦς σκοποῦς.

Τέλος—τὸ σπουδαιότερο—οἱ ἐργασίες τῶν Καλῶν Ὁδηγῶν χειραγωγοῦν τὰ παιδιὰ στὶς βασικὲς ἀναγνωστικὲς δεξιότητες, ὅπως τίς ἔχουν ἱδῇ οἱ σύγχρολοι παιδαγωγοὶ καὶ διδάσκαλοι: δεξιότητες *ἀναγνωρίσεως καὶ κατανόησης*, ἰδιαίτερα τίς δεύτερες: *Νὰ ὁργανῶνουμε τὰ περιεχόμενα, νὰ τὰ κρίνωμε, νὰ ἐντοπίζωμε σὲ βιβλία ὀρισμένες πληροφορίες, νὰ συλλέγωμε καὶ ἀναπλάττωμε λεπτομέρειες ἀνάλογα με τούς σκοπούς μας, νὰ συνδέωμε τὸ κείμενο με ἀτομικὰ μας βιώματα, νὰ κάνωμε ταξινομήσεις, νὰ πλουτίζωμε τὸ γλωσσικὸ καὶ παραστατικὸ μας θησαυρὸ, νὰ χρησιμοποιοῦμε τὸν Πίνακα Περιεχομένων, τὸ Διεξήγ. τὸ Γεωγρ. χάρτη κ.λ.π.*

Ἐξ ἄλλου ἡ γλωσσικὴ μορφή τῶν Καλῶν Ὁδηγῶν πασακολουθεῖ τὴ γλώσσα τῶν Ἀναγνωστικῶν: Δημοτικὴ ἢ καθαρῶς κατὰ τὰς ἀπόψεις καὶ ἐγκυκλίου τοῦ Σοῦ Ὑπουργείου.

Δὲν διαφεύγουν ἀπ' τὴν προσοχὴ τοῦ δασκάλου οἱ ἐλλείψεις τῶν Ὁδηγῶν τῶν κ. κ. Καμπανᾶ καὶ Γαρυφαλάκη. Ὡστόσο ἐμπρὸς τὸν πλοῦτο καὶ τὴν πρωτοτυπία τῆς ἐργασίας αὐτῆς καὶ τὴν ἐπιμελὴ καὶ εὐκρινὴ ἐκτύπωση τῶν σελίδων, δὲν νομίζομε ὅτι δικαιολογεῖται καρολογικὴ ἀνυπομονηρία ἐκ μέρους μας. Ἀντίθετα, τόσο ἡ ἐπιστημονικὴ θεμελίωση, ὅσο καὶ ἡ πρακτικὴ ὠφελιμότητα τῶν προτύπων αὐτῶν Ὁδηγῶν ἐργασίας μᾶς δίνουν τὸ δικαίωμα νὰ τοὺς συστήσωμε θερμὰ στοὺς ἐκπαιδευτικούς μας τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου, σὰ μίαν φωτεινὴν συμβολὴν γιὰ τὴν ἐπιτυχία τῶν σκοπῶν τῆς διδασκαλίας τῆς Ἀναγνώσεως, μέσα σὲ ὅρους πού προσεγγίζουν τοὺς ὅρους τοῦ Σχολείου Ἐργασίας.

ΔΗΜ. ΚΑΤΖΗΜΑΛΛΟΣ

«Νέον σύστημα ἠθικῆς ἀγωγῆς μετὰ ὁδηγοῦ ἐφαρμογῆς».

Ἐκυκλοφόρησε τὸ νέον ἔργον τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ προέδρου τῆς Ὁργανώσεως τοῦ Ἠθικοῦ Ἐξοπλισμοῦ τῆς Νεότητος κ. Γ. Σακελλαρίου «Νέον σύστημα ἠθικῆς ἀγωγῆς μετὰ ὁδηγοῦ ἐφαρμογῆς».

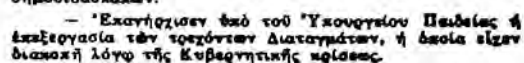
Εἰς αὐτὸ ἀναγράφονται ἐνθουσιωδέσταται κρίσεις Ἐπιθεωρητῶν σχολείων, Διευθυντῶν Δημ. Σχολείων, Γυμνασιαρχῶν καὶ Διευθυντῶν φυλακῶν καὶ Ἀναμορφωτικῶν Καταστημάτων, τῶν Διοικητῶν τῶν Στρατιωτικῶν Σχολῶν καὶ τῶν γονέων οἵτινες ἐφῆρμοσαν τὸ ἀνθρωποσωτήριον (ὡς ὀνομάζεται) σύστημα τοῦτο.

Εἰς αὐτὸ ἀναγράφεται ἐπίσης ἐν λεπτομερείᾳ ὁ τρόπος τῆς ἐφαρμογῆς του. Τὸ σύστημα τοῦτο εἶχε μεγίστην ἀπὸ τῆς ἐξωτερικῆς μεταφρασθὲν ἦδη εἰς τὴν Ἀγγλικήν, Γαλλικὴν, Ἰσπανικὴν καὶ ἄλλας γλώσσας, τιμητικώτατα δὲ περὶ αὐτοῦ ἐκφράζονται οἱ μεγαλύτεροι τῶν εἰδικῶν ἐπιστημόνων τοῦ κόσμου διὰ τὴν ἀποτελεσματικὴν ἀξίαν του εἰς τὴν μόρφωσιν τοῦ χαρακτῆρος καὶ προφύλαξιν τῶν νέων καὶ τῶν ἀνθρώπων γενικώτερον ἀπὸ τοῦ ἐγκλήματος: ἐκ τῶν σωτηρίων δὲ ἀποτελεσμάτων τοῦ συστήματος οὗτοι ὁρμώμενοι ἐξυμνοῦσι τὴν νεωτέραν Ἑλλάδα, ἀναγνωρίζοντες ὅτι αὕτη καὶ «πάλιν ἀποβαίνει σύμβουλος καὶ ὁδηγὸς τῶν».

Ἡ μέθοδος τοῦ συστήματος στηρίζεται κυρίως ἐπὶ τῆς αὐτοκριτικῆς τῶν μαθητῶν καὶ τοῦ συντονισμοῦ καὶ συνεργασίας ὁλων τῶν παραγόντων τῆς ἠθικῆς μορφώσεως.

Ὁ εἰσηγητῆς τοῦ συστήματος πιστεύει ἀκραδάντως ὅτι οἱ Ἕλληνες διδάσκαλοι πρὸ παντός, ἂν ἐλάχιστον κόπον ἐν ἀρχῇ διὰ τὴν ἐφαρμογὴν του καταβάλλωσι, θὰ εἶναι εὐτυχεῖς ἀνυψούμενοι εἰς τὰ ὅμματα τῆς κοινωνίας καὶ τῶν μαθητῶν των καὶ θὰ εἶναι ὑπερήφανοι διότι καὶ αὐτοί, ὡς οἱ ἀρχαῖοι πρόγονοί των, πρωτοπόροι εἰς τὴν ἀναμόρφωσιν τῆς ὅλης ἀνθρωπότητος θὰ ἀναδειχθῶν.

Τὸ βιβλίον τοῦτο πωλεῖται ἀντὶ δραχμῶν 20 διατιθεμένων ὑπὲρ τοῦ ἔργου τῆς Ὁργανώσεως τοῦ ἠθικοῦ Ἐξοπλισμοῦ τῆς Νεότητος, εἰς τὰ Γραφεῖα αὐτῆς (Σελῶνος 57) καὶ εἰς τὰ βιβλιοπωλεῖα.

ΕΡΕΥΝΑ ΤΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ
ΟΔΟΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΘΝΟΥ
Α. Μ. Δ.

ΕΚΤΥΠΩΣΙΣ: ΓΡΑΦΙΚΑΙ ΤΕΧΝΑΙ ΙΩ. ΚΑΜΠΑΝΑ Ο. Ε. ΔΕΚΚΑ 25—ΑΘΗΝΑΙ

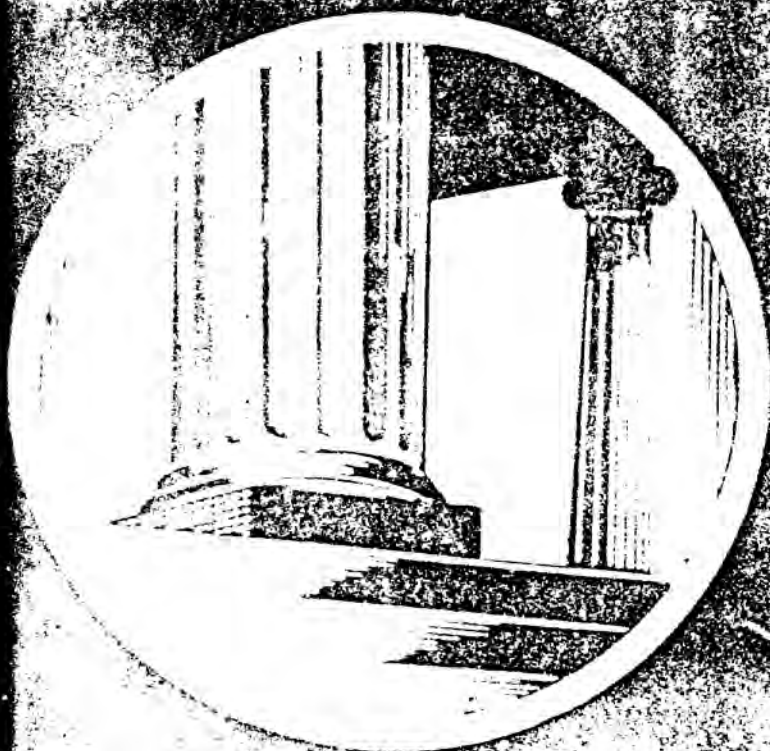
ΕΠΙΣΗΜΟΤΗΤΟ ΒΗΜΑ

ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΗΣ
ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Η. ΔΕΣΗΜΑΚΟΠΟΥΛΟΥ :	Στοιχειώδης Έκπαίδευσις και Λειτουργοί αυτής	σελ. 1
Κ. ΓΕΩΡΓΙΟΥΔΗ :	Επαγγελματική και Έπαγγελματική Έκπαίδευσις	» 6
Γ. ΚΟΥΡΤΙΔΟΥΔΗ :	Η δυνάμις της γνώσεως εκ- παίδευσις του Έλληνικού πολιτισμού	» 14
Κ. ΣΥΝΙΑΡΤΟΠΟΥΛΟΥ :	Στοιχειώδης διδασκαλία	» 16
Γ. ΠΑΠΑΣΤΑΜΟΥ :	Η προσχολική σπουδή Έλ- ληνιστί	» 18
Χ. ΤΣΑΚΗΝΑ :	Ο Εκπαιδευτικός προ- σανατολισμός στο Δημοτ. Σχολ. Ιόν	» 19
Ν. ΜΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ :	Η προσχολική του παιδιού και η προσχολική της εκπα- ιδευτικότητας	» 21
Γ. ΞΕΚΑΛΟΥ :	Όποια θέλεις να είναι ή προσχολική των Κυπρίων οι οποίοι εκπαιδεύονται την κατάσταση των με- λόντων διδασκάλων	» 25
Γ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥΔΟΥ :	Μία άλλη μεθοδική απαί- τηση για την επιτυχή δι- δασκαλία του ποικίλου	» 28
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΜΑΘΗΤΟΥ :	Η καλλιτεχνική Έκθεσις του 25ου Α. Σχ. Αθηνών	» 30
ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑ :	Η Θεωρία της Κοινωνικής παιδαγωγικής. Το παιδί, Ο χαλός μου οδηγός. Νέον σύστημα ήθικης αγωγής μετά οδηγού εφαρμογής.	

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ - ΕΚΔΟΤΗΣ

ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΗ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ

Διοικητικόν Συμβούλιον

ΗΛΙΑΣ ΑΣΗΜΑΚΟΠΟΥΛΟΣ	Πρόεδρος
ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ	Ἀντιπρόεδρος
ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΜΠΟΤΙΝΗΣ	Γεν. Γραμματεὺς
ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΤΑΜΑΤΟΓΙΑΝΝΑΚΗΣ	Ταμίας
ΠΕΤΡΟΣ ΤΖΑΒΑΡΑΣ	Εἰδ. Γραμματεὺς
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΣΚΩΛΙΚΗΣ	Μέλος
ΘΕΟΦΙΛΟΣ ΚΑΛΛΙΤΣΑΡΗΣ	Μέλος